

*En utredning om gränserna för
Ålands demilitarisering*

Gränsarbetsgruppens betänkande

*Ahvenanmaan demilitarisoinnin
rajoja koskeva selvitys*

Rajatyöryhmän mietintö

*En utredning om gränserna för
Ålands demilitarisering*

Gränsarbetsgruppens betänkande

*Ahvenanmaan demilitarisoinnin
rajoja koskeva selvitys*

Rajatyöryhmän mietintö

ISSN 1458-6452
ISBN 952-466-371-6
Oikeusministeriö
Helsinki

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
5.10.2006

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande	
Gränsarbetsgruppen Lagstiftningsråd Jannika Enegren-Åberg		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
Lagstiftningssekreterare Jörgen Groundstroem		Datum då organet tillsattes 14.3.2005	
Publikation (även den finska titeln)			
En utredning om gränserna för Ålands demilitarisering (Ahvenanmaan demilitarisoinnin rajoja koskeva selvitys)			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Det har rått oklarhet om hur koordinaterna och gränserna för det demilitariserade och neutraliserade området som ingår i artikel 2 i Ålandskonventionen (FördrS 1/1921) skall tolkas, eftersom de i ett modernt karttekniskt referenssystem inte motsvarar de gränser som är inritade på de kartor som i tiden bifogades konventionen. Dessutom har den inre zongränsen för demilitariseringen om 3 sjömil som Ålandskonventionen också föreskriver och som ligger inom den yttre gränsen för det demilitariserade och neutraliserade området (det s.k. ”molnet”) inte ritats in på kartmaterial. Av denna orsak beslöt justitieministeriet i samråd med Ålands landskapsregering att tillsätta en arbetsgrupp för att utreda gränsdragningen för det neutraliserade och demilitariserade Åland samt att bedöma om det utifrån utredningen är möjligt att utarbeta en karta enligt ett modernt koordinatsystem.</p> <p>Arbetsgruppen har vid sina utredningar konstaterat att den officiella landskapsgränsen och gränserna för den demilitariserade zonen enligt Ålandskonventionen avviker från varandra. Skillnaderna är en följd av dels det bristfälliga underlag som man hade till sitt förfogande vid Ålandskonventionens tillblivelse jämfört med modern satellitbaserad positioneringsteknik och dels på förskjutningar av landskapsgränsen pga. fastighetsförrättningar. Gränsskillnaderna och oklarheterna är som störst i gränsområdena i Skiftet mellan Västra Finlands län och landskapet.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att Ålandskonventionens koordinater omvandlas till det moderna EUREF-FIN-systemet och att tillämpningen av demilitariseringsgränsen i samband med detta justeras så att den överensstämmer med självstyrelsegränsen. Detta alternativ kan enligt arbetsgruppen anses motsvara Nationernas Förbunds intentioner. Arbetsgruppen föreslår att åtminstone Ålandskonventionens signatärmakter och Ryssland notifieras om åtgärden. Arbetsgruppen föreslår dessutom att en specialutgåva sjökort som utvisar de yttre och inre gränserna för demilitariseringen och neutraliseringen trycks upp. Arbetsgruppen föreslår vidare att landhöjningen beaktas vid definitionen av zongränsen och att behovet att uppdatera gränsen ses över vart femtionde år samt att det i Ålandskonventionen använda begreppet ”lågvattnstånd” tolkas som medelvattenstånd. Arbetsgruppen föreslår ingen ändring av självstyrelselagen för Åland.</p>			
Nyckelord			
Åland, Ålandskonventionen, demilitarisering, gränser, Nationernas Förbund			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 5/08/2005, JM025:00/2005			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2006:18		ISSN 1458-6452	ISBN 952-466-371-6
Sidoantal 102	Språk svenska och finska	Pris 20,00 €	Sekretessgrad Offentligt
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

Till justitieministeriet

Efter samråd med Ålands landskapsregering tillsatte justitieministeriet den 14 mars 2005 en arbetsgrupp för att utreda gränsdragningen för den neutraliserade och demilitariserade zonen runt Åland. Arbetsgruppens uppdrag finns beskrivet i 1 kap. i detta betänkande.

Ordförande för arbetsgruppen har varit lagstiftningsrådet Jannika Enegren-Åberg (justitieministeriet) och medlemmar lagstiftningsrådet Ronald Wrede (utrikesministeriet), regeringsrådet Minna Kivimäki (kommunikationsministeriet) fram till 31.12.2005 som efterträddes av regeringsrådet Lolan Eriksson från och med 1.1.2006, regeringsrådet Timo Turkki (försvarsministeriet), kaptenlöjtnant Juha Hirviniemi (huvudstaben), premiärlöjtnant Maija Laukka (gränsbevakningsväsendet), överingenjör Pekka Tätilä (lantmäteriverket), biträdande direktören Jukka Varonen (Sjöfartsverket) och kanslichef Elisabeth Naucélér (Ålands landskapsregering). Till sekreterare för arbetsgruppen utsågs lagstiftningssekreterare Jörgen Groundstroem (justitieministeriet) och utrikessekreterare Riina-Riikka Kuparinen (utrikesministeriet) som 1.11.2005 efterträddes av lagstiftningssekreterare Mikael Raivio (utrikesministeriet). Raivio verkade som arbetsgruppens sekreterare till 30.4.2006. Dessutom utsågs som permanent sakkunnig i arbetsgruppen docenten Martin Ekman. Martin Ekman verkade inom arbetsgruppen fram till 23.8.2006.

Arbetsgruppen antog namnet Gränsarbetsgruppen.

Arbetsgruppen har sammanträtt sammanlagt 15 gånger.

Arbetsgruppen har som sakkunniga hört domaren vid gemenskapernas domstol Allan Rosas samt professorerna Ove Bring och Kari Hakapää.

Efter att ha slutfört sitt uppdrag överlåter arbetsgruppen högakttningsfullt sitt betänkande till justitieministeriet.

Helsingfors den 5 oktober 2006

Jannika Enegren-Åberg

Lolan Eriksson

Juha Hirviniemi

Maija Laukka

Elisabeth Naucclér

Timo Turkki

Pekka Tätälä

Jukka Varonen

Ronald Wrede

Jörgen Groundstroem

INNEHÅLL

1. ARBETSGRUPPENS UPPDRAG.....	2
2. BESKRIVNING AV NULÄGET	2
2.1. Den internationellrättsliga regleringen av gränserna för Ålands demilitarisering och neutralisering	2
2.2 Regleringen av gränslinjen på Märket.....	4
2.3 2006 års gränsöversyn mellan Finland och Sverige	5
2.4 Ålands gränser enligt självstyrelselagen för Åland	5
2.5 Ålands gränser på kartor.....	6
2.5.1 Allmänt om terrängkartor	6
2.5.2 Gränserna för landskapet Åland på terrängkartor och i fastighetsdatasystemet	6
2.5.3 Allmänt om sjökort.....	7
2.5.4 Symboler och särskilt gränsbeskrivningarna på sjökort.....	8
2.5.5 Om historien för de sjökort som presenterar Åland	8
3. BEDÖMNING AV NULÄGET OCH BEHOVET AV ÄNDRING.....	10
3.1. Allmänt.....	10
3.2. Ålandskonventionens gränslinjer: koordinater och räta linjer.....	10
3.3 Gränsskillnaderna i Skiftet (punkterna 2-11)	11
3.4 Ålandskonventionens zongräns: landhöjning och lågvattenstånd.....	13
3.5. Behovet av att demilitariseringsgränserna ritas ut på karta.....	13
4. BEDÖMNING AV OLIKA HANDLINGSALTERNATIV OCH ARBETSGRUPPENS FÖRSLAG	14
4.1 Allmänt.....	14
4.2 Ålandskonventionens gränslinjer	15
4.2.1 Koordinater och räta linjer.....	15
4.2.2 Gränsskillnaderna i Skiftet (punkterna 2-11)	18
4.3 Ålandskonventionens zongräns	22
4.4 Inritandet av demilitariseringsgränserna på kartmaterial	24
4.5 Behovet av att ändra 2 § i självstyrelselagen för Åland	26
4.6 Behovet att rita in landskapsgränsen på vanliga sjökort.....	26
BILAGOR	27

1. ARBETSGRUPPENS UPPDRAG

Justitieministeriet tillsatte efter samråd med Ålands landskapsregering den 14 mars 2005 en arbetsgrupp för att utreda gränsdragningen för den neutraliserade och demilitariserade zonen runt Åland. Arbetsgruppen skulle enligt uppdraget

1. utreda de oklarheter som gäller gränserna enligt 1921 års Ålandskonvention samt bedöma om det utifrån utredningen är möjligt att utarbeta en karta enligt ett modernt koordinatsystem och vad detta skulle kosta,

2. utreda om bestämmelsen i 2 § i självstyrelselagen för Åland angående Ålands område eventuellt behöver ändras.

Arbetsgruppens mandattid förlängdes två gånger och arbetet skulle vara färdigt 20.10.2006.

Eventuella lagförslag skulle enligt mandatet utarbetas i form av en regeringsproposition. Arbetsgruppen har tolkat mandatet så att ett eventuellt förslag till ändring av 2 § i självstyrelselagen inte bör ses som ett självständigt uppdrag utan det måste syfta till att klarlägga oklarheterna i relation till gränserna för det demilitariserade och neutraliserade området. Enligt arbetsgruppens bedömning föranleder förslagen inte några ändringar av den definition för landskapets område som ingår i självstyrelselagens 2 §.

Arbetsgruppens förslag till precisering av demilitariseringens gränslinjer enligt Ålandskonventionen, inklusive transformation av koordinaterna till det satellitbaserade referenssystemet EUREF-FIN, ingår i kapitel 4.2. Ställningstagande till vissa frågor som berör den demilitariserade zonen innanför gränslinjerna (det s.k. ”molnet”) finns i kapitel 4.3. Arbetsgruppens förslag om en karta som utvisar Ålandskonventionens gränslinjer och dess zongräns återfinns i kapitel 4.4.

2. BESKRIVNING AV NULÄGET

2.1. Den internationellrättsliga regleringen av gränserna för Ålands demilitarisering och neutralisering

Ålands demilitarisering och neutralisering grundar sig på följande internationella fördrag:

- Konventionen av år 1856, mellan Frankrike, Storbritannien och Ryssland, beträffande Åländska öarne

- Konventionen av år 1921 angående Ålandsöarnas icke-befästande och neutralisering (Ålandskonventionen, FördrS 1/1921)
- Fördraget av år 1940 med de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna (1940 års fördrag, FördrS 24/1940)

Nationernas Förbunds Råds beslut om Ålandsöarna av den 24 juni 1921 handlar, förutom om Finlands suveränitet över Åland, om både Ålands självstyre och om demilitarisering. Som en följd av detta beslut ingicks efter förhandlingar Ålandskonventionen den 20 oktober samma år (konventionsparter var Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Island, Italien, Lettland, Polen, Storbritannien, Sverige och Tyskland)

Det demilitariserade Ålands gränser finns definierade i artikel 2 i Ålandskonventionen. Definitionen görs i två steg och bildar ett yttre och ett inre område.

Först definieras ett område i Östersjön begränsat av linjer som sammanbinder 17 punkter angivna i form av latitud och longitud och hänför sig till vissa brittiska, finska och ryska sjökort. Linjerna utgörs av två latitudparalleller, en i norr och en i söder, samt 15 räta linjer, 4 i väster och 11 i öster. (På ön Märket gäller dock den modifierade gränsen från 1985). Dessa linjer kallas i detta betänkande för Ålandskonventionens **gränslinjer**. Gränslinjerna och deras brytpunkter finns tryckta på en till Ålandskonventionen fogad specialversion av Brittiska amiralitetets sjökort över Åland i skala 1:252 000.

Sedan definieras Ålandsöarna som samtliga de öar, holmar och skär som är belägna inom dessa gränslinjer. Till Ålandsöarna fastställs också höra ett territorialvatten som sträcker sig 3 sjömil vid lågvattenstånd ifrån ovannämnda öar, holmar och skär, som ”icke ständigt av havet översköljas”. Detta territorialvatten kan dock ingenstans gå utanför gränslinjerna; i väster och framför allt i öster är det dessa linjer som utgör gränserna för sjöterritoriet. Den demilitariserade zonen enligt Ålandskonventionen består av just Ålandsöarna och deras territorialvatten ut till 3 sjömil (nautiska mil). Denna 3-milsgräns kallas i detta betänkande för **zongräns**. I de områden i väster och öster där zongränsen sammanfaller med gränslinjerna kallas den gemensamma gränsen i detta betänkande för **demilitariseringsgränsen**.

Skäret Märket utgör den enda fasta landbaserade punkten för gränslinjerna i Ålandskonventionen. Gränsen över Märket är definierad såväl i koordinatförteckningen, i texten för artikel 2 samt på det kartmaterial som deponerats tillsammans med konventionen. Den tidigare behandlingen av Märket i samband med justeringen år 1985 och dess inverkan på koordinatförändringar är därför betydelsefull med hänsyn till den nu aktuella frågeställningen samt koordinaterna för gränspunkterna.

En del av den västra demilitariseringsgränsen (punkterna nr 14-16) sammanfaller enligt artikel 2 i konventionen med den gräns som fastlades mellan Sverige och Ryssland 1810 (1888). I och med att Finland förklarades självständigt kom denna gräns att utgöra riksgräns mellan Finland och Sverige. Till följd av avtal mellan Finland och

Sverige kan man säga att linjen mellan punkterna 13-17 i dag till största delen sammanfaller med territorialgränsen och dessutom med gränsen för den ekonomiska zonen mellan Finland och Sverige.

Gränsdefinitionen i Ålandskonventionen utarbetades av en marin expertkommission föreslagen av Nationernas Förbund. Definitionen bygger främst på ett förslag till konventionstext från den finska generalstaben. I detta förslag uppträdde för första gången en lista med koordinater. Förslaget modifierades sedan i ett par omgångar av den marina expertkommissionen. En punkt togs bort och 4 av de 17 återstående punkterna fick ändrade koordinater; man utvidgade gränsområdet mot norr och mot söder. Dessutom tillfogades hänvisningarna till sjökort, först till ett svenskt sjökort, som sedan ersattes av ett brittiskt och för östra delen av gränsen med storskaligare finska och ryska sjökort.

Från finsk sida föreslogs vidare en territorialvattengräns (zongräns) på 4 sjömil och från italiensk sida en på 6 sjömil. Detta accepterades dock inte av de övriga signatärmakterna, som ansåg att 3 sjömil var mer i linje med internationell praxis och hänvisade till kanalzoner Suez och Panama. Finland hävdade då att 3-milsgränsen fick anses gälla den demilitariserade zonen men inte nödvändigtvis sjöterritoriet i allmänhet.

En motsvarande definition av gränserna för Ålands demilitarisering ingår i 1940 års fördrag. Detta fördrag omfattar alltså samma område som Ålandskonventionen.

Ålandskonventionen anses också beröra luftrummet ovanför den demilitariserade zonen.

2.2 Regleringen av gränslinjen på Märket

I samband med 1981 års översyn av riksgränsen mellan Finland och Sverige definierades riksgränsen på marken på Märket. Därmed berördes också demilitariseringsgränsen över Märket enligt Ålandskonventionen.

I regeringens proposition till Riksdagen om godkännande av ändringar och justeringar som konstaterats vid översynen åren 1981 och 1982 av gränsen mellan Finland och Sverige (RP 70/1984 rd) ingick att på skäret Märket definiera riksgränsen med en bruten linje på ett sådant sätt att fyren på skäret skulle tillhöra Finland. Gränsen på skäret skulle sålunda följa en bruten linje genom skärets mittpunkt och dela klippan i två lika stora delar så att fyren med konstruktioner tillfaller Finland. I och med att gränsen på Märket inte tidigare fanns markerad på marken gjordes bedömningen att en sådan definiering av gränsen var att betrakta som en precisering av gränsen. Å andra sidan sägs i Ålandskonventionen att gränsen mellan dess punkter, varav Märkets mittpunkt är en, skall vara räta linjer (inte brutna).

Samtliga parter i Ålandskonventionen informerades 1984 om gränsregleringen på Märket med en not från utrikesministeriet, också Sovjetunionen som part i 1940 års fördrag. I noten diskuteras inte Ålandskonventionens formulering, utan man konstaterar att riksgränsen preciserats på marken och att detta skall gälla även Ålandskonventionen: "The Governments of Finland and Sweden agree that the borderline on Märket Rock will, even after this precision, continue to coincide with the line referred to in Article 2 of the said Convention."

2.3 2006 års gränsöversyn mellan Finland och Sverige

2006 års gränsöversyn mellan Finland och Sverige har inletts år 2004. Vid översynen av gränser utreds och tolkas gränslinjerna enligt gällande avtal avseende kontinentalsockeln, ekonomiska zoner och fiskeområden, vartdera landets territorialvatten-gränser samt övriga behöriga gränsbestämningar i Bottenviken, Kvarken, Bottenhavet, Södra Kvarken och Ålands hav.

Gränsöversynen är vid tidpunkten för slutförandet av betänkandet ännu inte slutförd, men det är osannolikt att den skulle ha inverkan på genomförandet av arbetsgruppens förslag.

2.4 Ålands gränser enligt självstyrelselagen för Åland

Landskapet Ålands område har inte i självstyrelselagen för Åland (1144/1991, ÅFS 71/1991) definierats med hjälp av något koordinatsystem. Ålands gränser går i väster tillbaka till 1810 års svensk-ryska gränsbeskrivning. I öster går de tillbaka till det kejserliga brev i vilket Ålands härads östgräns ändrades under Krimkriget år 1855. Detta Ålands härad ombildades genom en finsk förordning 1918 (48/1918) till ett Ålands län. I de olika självstyrelselagarna från 1920 och 1951 har landskapet definierats att omfatta det område som utgjorde Ålands län då den första lagen om självstyrelse för Åland trädde i kraft (124/1920), dock med beaktande av den gränsjustering på skäret Märket i Ålands hav, som genomfördes genom ändringen år 1985 av 1 § 2 mom. i självstyrelselagen.

Den gällande definitionen av landskapet Ålands område ingår i 2 § i självstyrelselagen för Åland: "Landskapet omfattar det område som när denna lag träder i kraft hör till landskapet samt det territorialvatten som enligt gällande stadganden om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till detta område. Om rikets överhöghet utvidgas utöver territorialvattengränsen, kan även landskapets behörighet utvidgas till de delar som bestäms efter överenskommelse mellan riket och landskapet."

Avsikten med formuleringen i första meningen är att eventuella förändringar i fråga om de allmänna gränserna för Finlands territorialvatten skall gälla även för landskapets del utan att självstyrelselagen behöver ändras. För närvarande går gränsen för territorialvattnet där det är möjligt vid 12 sjömil räknat från räta baslinjer definierade enligt Havsrättskonventionen, med undantag för 3-sjömilsgränsen söder om Bogskär. Den enligt självstyrelselagen gällande gränsen för Åland kallas i detta betänkande för *landskapsgräns* eller i vissa fall *självstyrelsegräns*. Det vattenområde om 3 sjömil kring Åland, som enligt Ålandskonventionen och 1940 års fördrag utgör den demilitariserade zonen, berörs inte av självstyrelselagens bestämmelser om landskapet Ålands område.

2.5 Ålands gränser på kartor

2.5.1 Allmänt om terrängkartor

På de allmänna terrängkartorna presenteras förutom den egentliga terränginformationen också olika uppgifter som anknyter till terrängen såsom nomenklatur, förvaltningsrelaterade gränser, fastighetsgränser och fastighetsbeteckningar. De tidigaste allmänna terrängkartorna är sockenkartan 1:20 000 och ekonomisk karta 1:100 000. Produktionen av den förstnämnda kartan upphörde år 1950 då man inlett den nya grundkarteringen år 1947. Också produktionen av den ekonomiska kartan upphörde år 1955. Ingendera kartan täckte hela Finlands område och av Ålands område var endast de centrala områdena karterade och bl.a. en stor del av gränsområdena för landskapet utgjorde ”vitt område”. Över hela landet fanns år 1947 en generalkarta i skala 1:400 000.

I och med grundkarteringen blev hela landet karterat i skala 1:20 000 fram till år 1975. Från detta material härleddes den topografiska kartan i skala 1:100 000 och terrängkartan i skala 1:50 000. Dessutom producerades 1950-1990 tre nya upplagor av generalkartan.

2.5.2 Gränserna för landskapet Åland på terrängkartor och i fastighetsdatasystemet

På terrängkartorna inritas inom de toleransgränser som skalan tillåter också de förvaltningsrelaterade gränserna. Grunden för de förvaltningsrelaterade gränserna utgörs av gränserna för fastigheterna vid varje tidpunkt. Gränsen för en viss fastighet utgör också en del av byarån, denna byarå utgör sedan en del av kommungränsen samt på följande nivå en del av landskaps- och/eller länsgränsen. Gränsen mellan landskapet Åland och Västra Finlands län har definierats i laga kraft vunna fastighetsförrättningar.

Sträckningen för gränsen mellan landskapet och länet kan justeras som en följd av fastighetsförrättningar. Gränsen definieras alltså av råmärken eller råpunkter som bestämts vid officiella förrättningar. I fastighetsdatasystemet har införts koordinaterna också för råpunkterna samt ett exakthetstal för hur noggrant koordinaterna definierats.

Exaktheten hos dessa koordinater varierar beroende på vilken metod som i tiden använts. Dessa koordinatbestämningar förbättras kontinuerligt också i samband med normala lantmåteriförrättningar, fastän det eventuellt inte inträffar någon förändring i fråga om gränsens sträckning. Det är därför inte särskilt ändamålsenligt att entydigt bestämma den östra gränsen för landskapet Åland med hjälp av koordinater.

2.5.3 Allmänt om sjökort

Enligt den kartografiska definitionen är ett sjökort en anpassad terrängkarta. De väsentliga terrängobjekten är de som ligger under vatten och strandlinjen. Presentationen av terrängobjekten är anpassad uttryckligen för användning av sjöfarare. Den terräng- och objektinformation som beskriver farleder och säkerhetsanordningar är med hänsyn till förhållandena vid den finska kusten den viktigaste.-

Ett sjökort är till sin karaktär internationellt. International Hydrographic Organisation (IHO) är en organisation som omfattar över 70 stater, Finland inberäknat, vars basuppgift är att främja tillgången av tillförlitliga sjökort överallt i världen och dessutom att förenhetliga informationsinnehållet och framställningssättet i sjökorten (symboliken). Finland har fr.o.m. 2003 tagit i bruk den internationella INT-symboliken.

Ett sjökort är ett officiellt och obligatoriskt navigationsverktyg på handelsfartyg. Den internationella sjöfartsorganisationens (IMO) SOLAS-bestämmelser förpliktar ett registrerat fartyg att ha i bruk ett officiellt och uppdaterat sjökort. Ur SOLAS-bestämmelserna kan härledas att ett officiellt sjökort är en karta som producerats av en nationell myndighetsorganisation som iakttar IHO-rekommendationerna. Kravet på uppdatering innehåller att fartyget bör korrigera sina sjökort med de ändringsuppgifter som kartproducenten publicerar i tidsintervallet mellan de nya upplagorna. Också örlogsfartyg är skyldiga att iaktta IMO-bestämmelserna alltid då de rör sig i på havet under normala förhållanden.

Tryckta sjökort publiceras i olika skalor, över Östersjön publiceras översiktssjökort i skalan 1:250 000 eller mindre, vid kustseglation används skalan 1:50 000, hamn- och specialkartor publiceras i ännu större skala. Båtserierna innehåller förutom de allmänna sjökortsuppgifterna särskilt för båtfarare avsedda uppgifter.

De stora sjöfartsländernas kartverk publicerar sjökort över hela världen. Åtminstone på vissa ställen går det att över den finska kusten få tag på brittiska, amerikanska, tyska, ryska samt estniska och svenska sjökort. Alla dessa är ”officiella” sjökort. Det finska Sjöfartsverket överlåter på basis av avtal basuppgifterna och ändringsuppgifter för olika kartämbetsverks bruk.

Vid sidan av de tryckta kartorna publiceras också elektroniskt ENC-material. Dessa representerar nyare navigationsteknik som ersätter papperskartor och har godkänts av SOLAS på vissa villkor som hänför sig till apparattekniken. Varje stat har ansvaret för

framställningen av ENC-material bara i fråga om sitt eget område för den ekonomiska zonen. Distribueringen och uppdateringen av materielen har koncentrerats till internationella distributionscentraler. Distributionscentralen för Finlands och nästan hela Nord-Europas del verkar i Norge.

2.5.4 Symboler och särskilt gränsbeskrivningarna på sjökort

De symboler som används i Finland på de tryckta sjökorten har publicerats i Finland i en publikation med namnet Kartta 1 (Sjöfartsverkets publikationer, ISBN 951-420868-6). Utgångspunkten är den av IHO publicerade INT-symboliken. En central omständighet vid valet av det material som skall publiceras på sjökortet är att sjökortet blir tydligt och att läsbarheten inte får försvåras. Riksgränsen och gränsen för den ekonomiska zonen, den yttre gränsen för territorialhavet samt den yttre gränsen för de inre territorialvattnen är alla noggrant inritade på sjökorten, eftersom dessa symboler har en viktig betydelse för samtliga sjöfarare. Statsgränsen och gränsen för den ekonomiska zonen bestämmer under vilket lands kuststatsjurisdiktion fartyget vid varje tidpunkt lyder, och de yttre gränserna för territorialhavet och det inre territorialvattnet är nödvändig information vid tillämpningen av bestämmelserna om oskadlig genomfart. De finländska sjökorten har också en nationell symbolsymbol för gränsområdena längst i öster, eftersom bestämmelserna om ostgränsens gränsson gäller samtliga sjöfarare. I INT-symboliken ingår beskrivningar av ett flertal slag av sjöområden som är avsedda för olika former av militärt bruk, eftersom också dessa har en stor betydelse för sjöfararna.

2.5.5 Om historien för de sjökort som presenterar Åland

Det första enhetliga och ens på något sätt tillförlitliga sjökortet över hela Åland är sannolikt det Brittiska Amiralitetets sjökort från år 1872 och som använts för beskrivningen i 1921 års konvention. I fråga om skalan lämpar det sig endast för seglation på öppet hav. Förklaringen till att just britten publicerade det första sjökortet över Ålands havsområde står antagligen att finna i Krimkrigets skeden. Den kejserliga Ryska flottan karterade omfattande Skärgårdshavet just före första världskriget, men sjökorten sträckte sig inte ända till Ålands västra delar. Detta var situationen år 1921, det enda sjökortet som fanns var Amiralitetets översiktssjökort samt ryska kartor över Skiftet av vilka man redan hunnit översätta två till finska.

De brittiska sjökortskarterarna hade förmodligen endast begränsad tillgång till i terrängen utmätta triangelnät som stomme för kartan. Astronomisk positionsbestämning var nog den dominerande metoden för att skapa något slags stomme för kartan. Detta igen innebär att avståndsfelen mellan de olika delarna av kartan kan vara i kilometers-

klassen. Den ryska flottan utförde säkert också triangelmätningar på sitt karteringsområde, men senare uppvisade nya terrängkartor divergenser om hundratals meter. Detta fick sjöfararna leva med ända till rätt nyligen, eftersom det sista av dessa kartunderlag eliminerades från de finska sjökorten år 1997. Sjökortet var bl.a. helt odugliga att användas i samband med satellitpositionering. Åtminstone med hänsyn till navigeringen saknade koordinaterna betydelse på 100 år gamla sjökort. Navigeringen utgjorde en relativ navigering i förhållande till landmärken. Gradnätet fanns på kartan enbart för att det var enklast att binda vissa uppgifter om platser till gradnätet. Gradnätets bindning till ett geodetiskt referenssystem var mycket svag. Det är inte möjligt att reda ut t.ex. koordinatbasen för ryska sjökort eftersom det ursprungliga mätningmaterialet saknas.

Dessa kartunderlag av ryskt ursprung för Skärgårdshavet och Ålands östra delar har förnyats först på 1980- och 1990-talet. Förnyelsen har gällt strandlinjen. Djupen och farlederna har man varit tvungen att mäta helt på nytt. Djupmätningar har pågått på den del av Bottenhavet som vätter mot Åland under åren 2004-2006 och dylika arbeten måste utföras i framtiden också vid Ålands sydvästra och södra kust. Därför är den för tillfället rådande informationen tyvärr bristfällig och oenhetlig vid betraktande av alla de delar av Åland som ligger i havsområdet. Frågan är dock av betydelse vid en definiering av de undervattensobjekt som enligt 1921 års konvention ligger som bestämningsgrund för zongränsen om 3 sjömil. I vart fall finns det sådana objekt, och den enda antydning om existensen av dem hittas på sjökorten och det sjömätningmaterial som ligger till grund för dem.

Överenskommelsen mellan Finland och Sverige om avgränsningen av kontinentalsockeln i Bottenviken, Bottenhavet, Ålands hav och nordligaste delen av Östersjön från år 1972 (FördrS 7/1973, nedan 1972 års avtal) anknyter också till gränsdefinitionerna för 1921 års konvention och efter överenskommelsen mellan Republiken Finland och Konungariket Sverige om avgränsning i Ålands hav och norra Östersjön av Finlands kontinentalsockel och fiskezon och Sveriges ekonomiska zon från år 1994 (FördrS 39/1995, nedan 1994 års avtal) utsträcker sig 1972 års fördrags verkningar endast till punkt 17.

Som fördragskartor användes i 1972 års avtal sjökort av översiktstyp. För Ålands område användes karta nr 904, skala 1:200 000. Sjökortet hade färdigställts under slutet av 1960-talet. I avtalstexten uttrycktes koordinaterna endast med en noggrannhet om ± 100 meter och kartans grafiska noggrannhet motsvarar en noggrannhet om ± 200 meter.

3. BEDÖMNING AV NULÄGET OCH BEHOVET AV ÄNDRING

3.1. Allmänt

Ålandskonventionens gränsdefinition är i skenet av modern kartteknik i viss mån oklar och tvetydig¹. Gränsdefinitionen berörs nämligen av några principiellt väsentliga geodetiska och geofysiska fenomen som påverkar innebörden av gränsdefinitionen. Vad gäller gränslinjerna är det fråga om förekomsten av olika referenssystem för att ange koordinater på jordytan som påverkar innebörden av "latitud och longitud" och av "latitudparallell". Dessutom handlar det om vad jordytans krökning betyder för begreppet "rät linje". Vad gäller zongränsen är det fråga om landhöjningen efter istiden som påverkar innebörden av "öar, holmar och skär". Dessutom handlar det om vad havsnivåns variationer betyder för begreppet "lågvattnstånd" och uttrycket "som icke ständigt av havet översköljas". Slutligen finns i Skiftet vissa glapp mellan demilitariseringsgränsen och landskapsgränsen.

3.2. Ålandskonventionens gränslinjer: koordinater och rätta linjer

Jorden är inte klotrund utan har en något oval form. Den kan i stort beskrivas som en vid polerna avplattad rotationsellipsoid, jordellipsoiden. Ett flertal olika jordellipsoider med olika storlek och avplattning har varit och är delvis fortfarande i bruk. Koordinaterna latitud och longitud är inte entydiga utan beror av den valda jordellipsoidens storlek och avplattning. Dessutom spelar det en roll hur denna jordellipsoid är placerad i förhållande till den verkliga jorden. Ett enhetligt system för angivande av latitud och longitud, grundat på en vald jordellipsoid och dess placering i förhållande till jorden, kallas ett geodetiskt referenssystem (ibland geodetiskt datum). Latituden och longituden för en punkt beror alltså av vilket geodetiskt referenssystem man använder. Det innebär att referenssystemet avgör hur gradnätet placeras på en karta, exempelvis ett sjökort.

I Ålandskonventionen förekommer koordinater i form av latitud och longitud för de 17 gränslinjepunkterna (samt tillhörande latitudvärden för de två latitudparallellerna). Koordinaterna hänför sig för punkterna 1 – 11 (i öster) till finska och ryska sjökort från omkring 1920, för punkterna 12 – 17 (i söder och väster) till ett brittiskt sjökort från 1872. Det innebär att koordinaterna hänför sig till referenssystem som dels är gamla och oklara, dels är olika i öster och väster. Om man vill veta var punkterna egentligen ligger uppkommer ett behov av att omvandla konventionens koordinater till koordinater i ett modernt referenssystem. Det måste då röra sig om ett satellitbaserat referenssystem.

¹ Se Martin Ekman, Det självstyrda och demilitariserade Ålands gränser – historiska, geovetenskapliga och rättsliga synpunkter. Meddelanden från Ålands högskola n:r 12, 2000

Detta kan ses som ett sätt att tolka och förtydliga de nuvarande koordinaterna. Om man utan omvandling använder koordinaterna i Ålandskonventionen tillsammans med ett modernt sjökort eller en GPS-bestämd position, hamnar alltså flera av punkterna mer än 500 m fel. Om man däremot omvandlar koordinaterna till ett satellitbaserat system hamnar de mera rätt.

I samband med ett sådant arbete måste de speciella villkoren i Ålands hav beaktas. Här gäller nämligen enligt Ålandskonventionen att dess gränslinjer är desamma som gränserna mellan Finland (tidigare Ryssland) och Sverige. Dessa gränser är dels territorialgränser, dels gränserna för den ekonomiska zonen, först fastställda i överenskommelser mellan Finland och Sverige åren 1972 (punkterna 13-17) och senast 1994 på ett definitivt sätt för punkterna 13-15. Samma koordinater har tagits in i förordningarna 1995 om Finlands territorialvatten (981/1995) och ekonomiska zon (1073/2004; jfr lag om Sveriges ekonomiska zon (1992:1140) och förordning om Sveriges ekonomiska zon (1992:1226) med senare ändringar).

Ålandskonventionen talar vidare om gränslinjerna som rätta linjer. En rät linje mellan två punkter i ett plan kännetecknas av att den representerar det kortaste avståndet mellan punkterna och att den har konstant riktning. På en krökt yta som jordytan har begreppet rät linje ingen entydig motsvarighet. Den kurva som representerar det kortaste avståndet benämns geodetisk linje (på en helt sfärisk storcirkel), den kurva som har konstant riktning benämns loxodrom. Dessa två kurvor sammanfaller inte. Avvikelsen mellan dem beror på både deras längd och deras riktning samt på latituden. I en kartprojektion av jordytan avbildas kurvorna dessutom normalt som båglinjer. Den projektion som används i fråga om de flesta sjökort, Mercators projektion, har dock den speciella egenskapen att loxodromer avbildas som rätta linjer (medan geodetiska linjer fortfarande avbildas som bågformade).

I Ålandskonventionen sägs gränslinjerna, utom de två parallellerna mellan punkterna 12-13 och 17-1, vara "rätta linjer". Här uppstår frågan hur detta skall tolkas: som geodetiska linjer eller som loxodromer? Det maximala glappet mellan dessa kurvor kan i fallet Åland beräknas till 60 m. Även här behöver man beakta hur man hanterat denna fråga i gränsöverenskommelser mellan Finland och Sverige, liksom i definitionen av Finlands, och därmed Ålands, territorialvattengränser.

3.3 Gränsskillnaderna i Skiftet (punkterna 2-11)

I självstyrelselagen fastställs landskapet Ålands område på ett indirekt sätt. Landskapet "omfattar det område som när denna lag träder i kraft hör till landskapet samt det territorialvatten som enligt gällande stadganden om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till detta område". Vad detta mera konkret och i detalj inne-

bär vad gäller Skiftet framgår av Lantmäteriverkets kartor och dokument över fastighetsindelningen där. Det visar sig då att landskapsgränsen och demilitariseringsgränsen inte riktigt sammanfaller i Skiftet. Vissa områden är självstyrande utan att vara demilitariserade, medan andra områden är demilitariserade utan att vara självstyrande. Bägge typerna av områden innehåller mindre öar, än så länge obebyggda. Landskapsgränsen delar också några öar mellan landskapet och Västra Finlands län så att en del av ön hör till landskapet och en del till Västra Finlands län.

Nationernas Förbunds Råds beslut av den 24 juni 1921 handlar om både självstyrelsen och demilitariseringen. I beslutet talas om Ålandsöarna, öarna, ögruppen och i Ålandskonventionen används genomgående benämningen ”Ålandsöarna”, vilket även är fallet i 1940 års fördrag. Intentionerna i Nationernas Förbunds Råds beslut kan tolkas så att åtminstone öar stora nog att rymma bebyggelse förutsätts ingå i såväl självstyrelsen som demilitariseringen. Demilitariseringsgränsen i Skiftet har på dåtida finska kartor dragits så att den fördelar öar (utom obetydliga skär) på samma sätt som enligt landskapsgränsen, även om detta inte helt lyckades.

Glappet mellan demilitariseringsgränsen och landskapsgränsen uppgår som mest till ca 3 km. Den största inblandade ön, Gråskär, är 570 m lång och är demilitariserad fast den tillhör Västra Finlands län och inte till Åland. Att ha så pass stora landområden som inte är både självstyrande och demilitariserade kan vara problematiskt. Dessa förhållanden har också givit upphov till missförstånd med skyddsområden² som sträckt sig in i den demilitariserade zonen. Det kan ifrågasättas hur väl ett dylikt glapp står i överensstämmelse med intentionerna i Nationernas Förbunds beslut. Under förhandlingarna om Ålandskonventionen föreslog Finland att landskapsgränsen mellan Åland och riket skulle utgöra demilitariseringsgränsen i öster eftersom landskapets gränser ansågs kända. De övriga förhandlingsparterna förutsatte dock att demilitariseringsgränsen skulle bestämmas med hjälp av koordinater för att den skulle kunna ritas in på internationella sjökort.

Orsaken till att landskapsgränsen i dagens läge inte sammanfaller med demilitariseringsgränsen är i de flesta fall sannolikt rent kartteknisk. De kartor som fanns att tillgå vid tidpunkten för Ålandskonventionens tillkomst var inte exakta och i många fall oriktigt ritade. Eftersom landskapsgränsen får sin slutliga form via fastighetsförrättningar på ett sätt som beskrivits ovan i kapitel 2.5.2 saknades det då en färdig noggrann landskapsgräns som kunde ha tagits som referens.

Glappen som uppdagats i synnerhet i Skiftet har uppmärksammat först på senare tider, särskilt beträffande landområden. Den institutionaliserade medvetenheten om glappen har uppstått så sent som i slutet av 1990-talet.

²

Med skyddsområde avses till sina gränser noggrant fastställda delar av Finlands territorialvatten som är viktiga med hänsyn till rikets säkerhet och organiseringen av territorialövervakningen.

3.4 Ålandskonventionens zongräns: landhöjning och lågvattenstånd

Sedan istiden pågår en landhöjning inom Norden, särskilt märkbar längs Sveriges och Finlands kuster. Landhöjningen inom området för Åland uppgår till mellan 4,5 och 6,5 mm/år, det lägsta talet i sydost och det högsta i nordväst. Under 1900-talet har dock på grund av det mildare klimatet havsnivån stigit med omkring 1,0 mm/år, så att landhöjningen i förhållande till havsytan det senaste århundradet varit mellan 3,5 och 5,5 mm/år. Sedan Ålandskonventionen undertecknades har därför landet inom zonen som mest stigit med 0,4–0,5 m. I långgrunda områden kan en sådan landhöjning innebära en betydande förskjutning av strandlinjen. Framför allt kan dock nya skär stiga upp långt utanför kusten eller utanför tidigare yttersta skär. Kunskapen om djupförhållandena under vattnet är nuförtiden så kända att man vet var eventuella nya grund är belägna.

Här uppkommer frågan om hur Ålandskonventionen folkrättsligt skall tolkas med tanke på landhöjningen. Den demilitariserade zonen omfattar alla de öar, holmar och skär som befinner sig innanför gränslinjerna samt deras territorialvatten ut till 3 sjömil. Avser konventionen öarna, holmarna och skären vid konventionens undertecknande eller vid varje aktuell tidpunkt? I det förra fallet är den demilitariserade zonen konstant, i det senare fallet växer den, dock aldrig utanför gränslinjerna. Om landhöjningen skall beaktas bör man också klargöra hur detta skall göras i praktiken.

Ålandskonventionen talar i detta sammanhang även om ”lågvattenstånd” och om skär ”som icke ständigt av havet översköljas”. Havsnivåns variationer i Östersjön skiljer sig markant från dem i världshaven. I världshaven är tidvattnet (ebb och flod) och andra korttidsvariationer de dominerande variationerna i havsnivån. I stora delar av Östersjön dominerar däremot långtidsvariationer. Vindriktningen, vindstyrkan och lufttrycket har den största inverkan på vattenståndet. På Åland har vinden mindre effekt än på kustområdena, varför lufttrycket och dess variationer blir de mest dominerande. Där kan vattenståndet ibland vara 0,5 m under eller över medelvattenståndet i ett par veckor.

3.5. Behovet av att demilitariseringsgränserna ritas ut på karta

Varken den karta över Ålandskonventionens gränslinjer som finns som bilaga till Ålandskonventionen eller koordinaterna som finns i själva konventionstexten kan ensamma utnyttjas för att rita en karta som motsvarar dagens behov. Det är folkrättsligt motiverat att demilitariseringsgränserna ritas ut på en karta även om detta saknar praktisk betydelse för enskilda, för vilka landskapsgränsen är viktigast. En exakt modern karta är främst av militärt intresse framför allt för luftfarten, men är också av både akademiskt och politiskt intresse.

Särskilt luftfarten har ett behov av att demilitariseringsgränserna ritas ut. De viktigaste flygkorridorerna från Stockholmsområdet går över Ålands demilitariserade zon. För att utländska militära flygplan skall kunna beakta den demilitariserade zonen bör området märkas ut på luftfartskartorna. Också den gemensamma europeiska flygledningen Eurocontrol behöver en karta för att kunna ruttlägga flygtrafiken.

Eftersom den demilitariserade zonen inte märkts ut på de sjökort som används har sjöstridskrafterna iakttagit gränsen mellan Västra Finlands län och landskapet Åland som gräns för den demilitariserade zonen och på andra ställen zongränsen om tre sjömil. Vid inspektioner av området för landskapet har sjöstridskrafterna indelat området för Åland i området innanför zongränsen, området innanför gränslinjer och landskapets övriga områden. Kommendören för sjöstridskrafterna har godkänt de årliga inspektionsplanerna och informerat landshövdingen på Åland om detta.

Ålandskonventionen begränsar örlogsfartygs verksamhet samt förbjuder transport av trupper och krigsmateriel genom området. En utmärkning av området på sjökort skulle hjälpa vid planeringen av rutter och minska riskerna för oavsiktliga brott mot konventionen.

4. BEDÖMNING AV OLIKA HANDLINGSALTERNATIV OCH ARBETS-GRUPPENS FÖRSLAG

4.1 Allmänt

Gränsdefinitionen i artikel 2 i Ålandskonventionen är behäftad med ett antal oklarheter och tvetydigheter. Dessa berör såväl gränslinjerna i konventionen som zongränsen. När det gäller gränslinjerna är det fråga om referenssystemen för gränspunkternas koordinater samt begreppet räta linjer mellan gränspunkterna. När det gäller zongränsen är det fråga om landhöjningens inverkan på denna samt betydelsen av begreppet lågvattenstånd i detta sammanhang. Dessutom föreligger vissa glapp mellan demilitariseringsgränsen och landskapsgränsen i Skiftet. Slutligen finns ett visst behov av att på kartor och sjökort kunna se Ålandskonventionens gränslinjer och zongränsen.

När det gäller att lösa de åländska gränsfrågorna ställs man inför uppgiften att försöka väga samman ofta helt olika aspekter på problemen – geodetiska, historiska, folkrättsliga och praktiska.

4.2 Ålandskonventionens gränslinjer

4.2.1 Koordinater och rätta linjer

Det finns behov för en omvandling av Ålandskonventionens koordinater till ett modernt, enhetligt och noggrant referenssystem. Det innebär i praktiken ett satellitbaserat system av typen WGS 84. Det mest relevanta systemet i detta fall är den mera noggrant definierade nära släktingen till WGS 84 som benämns EUREF-FIN. Eftersom Ålandskonventionens nuvarande koordinater hänför sig till två olika system, ett gammalt brittiskt i väster och ett finsk-ryskt i öster, måste koordinaterna omvandlas på olika sätt i väster och i öster.

I väster bygger omvandlingssambandet på den enda punkt på land som finns där, mittpunkten på ön Märket. Denna mittpunkt har kända koordinater i flera olika system och har redan använts vid vissa omvandlingar i 1972 års avtal och 1994 års avtal. I 1972 års avtal har Ålandskonventionens koordinater för punkterna 13, 14, 15 och 17 räknats om till det finska systemet KKJ, avrundade till minuter med en decimal (motsvarande cirka 100 m). I 1994 års avtal har dessa KKJ-koordinater – utom för punkt 17 – räknats om till WGS 84, här givna med minuter med tre decimaler (motsvarande cirka 1 m). WGS 84 kan med denna noggrannhet anses vara samma som EUREF-FIN. De återstående punkterna bör då i princip räknas om på samma sätt.

För punkt 12 leder omräkningen inte till något problem. Den kommer att ge samma latitud som för punkt 13, så att den södra latitudparallellen kan bibehållas som latitudparallell. För punkt 16 krävs en viss särbehandling för att uppfylla villkoret att denna punkt skall sammanfalla med mittpunkten av Märket. Bakgrunden till denna särbehandling ligger i att omvandlingen för punkterna 13 – 15 gjorts i två steg i de två gränsavtalen, med ett visst avrundningsfel i 1972 års avtal. Punkt 16 har som geodetisk referenspunkt på marken redan noggranna koordinater i EUREF-FIN och dessa skall då användas här. För punkt 17 uppstår ett problem av mera principiell och komplicerad natur som kräver en särskild genomgång.

Punkt 17, med koordinater enligt det brittiska systemet, utgör den västra ändpunkten hos den norra latitudparallellen. Den östra ändpunkten hos samma parallell är punkt 1, med koordinater i det finsk-ryska systemet. Eftersom den norra latitudparallellens ändpunkter i Ålandskonventionen har samma latitud men enligt olika referenssystem, kommer ändpunkterna efter omvandling till ett gemensamt referenssystem inte längre att ligga på samma latitud. Skillnaden motsvarar 600 m.

En möjlighet att lösa detta vore att flytta en av punkterna så att de hamnar på samma latitud. Punkt 1 är mindre lämplig att flytta eftersom den ligger nära undervattensklippor som i så fall skulle hamna på den icke demilitariserade sidan om gränslinjen. Punkt 17 går i detta avseende bättre att flytta över eftersom den ligger på djupt vat-

ten, men här är problemet att man i så fall måste ändra punktens läge i de finsk-svenska gränsavtalen och i viss mån även själva gränsen där.

En annan möjlighet att lösa frågan är att låta punkterna få behålla sina respektive nya koordinater med olika latituder och hantera detta genom att justera linjen mellan punkterna. I Ålandskonventionen beskrivs denna linje som nämnts som en latitudparallell. En latitudparallell är ett specialfall av en loxodrom; däremot är det inte en geodetisk linje. Lösningen består i att man nu låter linjen mellan punkterna utgöra en loxodrom. Denna sistnämnda lösning torde vara den som åstadkommer minst problem.

Själva koordinaterna för punkt 17 kan inte fastställas med samma noggrannhet som för de övriga punkterna. Detta kan göras först i samband med kommande förhandlingar mellan Finland och Sverige. Tills vidare bestäms därför för denna punkt provisoriska koordinater, som ges med minuter med endast två decimaler.

När det gäller omvandlingen av Ålandskonventionens koordinater i öster (i Skiftet) kan man notera att det inte finns en entydig modell för att med matematiska metoder omvandla koordinater från det gamla ohomogena kartmaterialet till ett modernt koordinatsystem. I Skiftet är bl.a. en grupp öar (Alskär) bristfälligt och inexact placerad på de gamla sjökort som Ålandskonventionen refererar till. Detta måste man ta hänsyn till när man avgör hur man skall omvandla konventionens koordinater där.

Koordinaterna för punkterna 1 – 11 har därför bestämts enligt följande principer. Först har man ritat in punkterna med sina ursprungliga koordinater på kopior av de ursprungliga sjökorten nämnda i konventionen. Sedan har man jämfört öarnas strandlinjer, grund samt djupkurvor med både senare sjökort och de nyaste sjökorten i systemet EUREF-FIN. Kartinformationen befanns vara ganska pålitlig på de gamla korten gällande terränginformationen. Punkt 9 (delvis också 8 och 10) befanns dock vara osäker, därför att alla öar i Alskärgruppen (Korpo) samt Kökars östligaste skär visade sig vara särskilt bristfälligt kartlagda på det ryska sjökortet från 1916. Vid placeringen av punkt 9 har hänsyn tagits till att gränslinjen inte bör skära över ön Pattonskär, som saknas eller är helt felplacerad på de ursprungliga sjökorten. Man har därför valt lösningen att flytta punkt 9 drygt 600 m åt nordväst.

Med beaktande av det ovannämnda blir Ålands konventionens punkter 1-17 i referenssystemet EUREF-FIN bli följande:

1	60° 41.084'	21° 00.067'
2	60° 36.013'	21° 06.842'
3	60° 33.437'	21° 08.579'
4	60° 16.011'	21° 05.676'
5	60° 11.605'	21° 00.544'
6	60° 09.545'	21° 01.310'
7	60° 05.646'	21° 04.412'

8	60° 01.118'	21° 11.453'	
9	59° 59.261'	21° 07.968'	
10	59° 53.217'	21° 19.942'	
11	59° 48.460'	21° 19.806'	
12	59° 26.701'	20° 45.800'	
13	59° 26.701'	20° 09.200'	
14	59° 47.501'	19° 39.497'	
15	60° 11.501'	19° 04.992'	
16	60° 18.057'	19° 07.935'	Mittpunkten av klippan Märket
17	60° 40.70'	19° 13.89'	Provisoriska koordinater

I Skiftet föreligger emellertid även andra, större gränsproblem, som berör punkterna 2 – 11, och gränsen i Skiftet behandlas därför separat i avsnitt 4.2.2.

De så kallade räta linjerna mellan punkterna i Ålandskonventionen kan tolkas som antingen loxodromer eller geodetiska linjer. För tolkningen loxodromer talar ett skäl. Det är Brittiska amiralitetets sjökort som är fogat till Ålandskonventionen. Sjökortet är konstruerat i Mercators projektion och visar gränslinjerna som räta linjer, vilket tyder på att de borde uppfattas som loxodromer. Det bör dock påpekas att skillnaderna mellan de aktuella loxodromerna och geodetiska linjerna på en karta i sjökortets ganska lilla skala blir nästan osynliga, varför motiveringen är ganska svag.

Starkare skäl finns det idag för tolkningen geodetiska linjer. Man har i den ovan nämnda överenskommelsen mellan Finland och Sverige från 1994 angivit att de räta linjerna i Ålands hav skall uppfattas som geodetiska linjer. Som en följd av detta beslöt man år 1995 att Finlands, och därmed Ålands, territorialvattengräns som sammanfaller med gränslinjerna i avtalet från år 1994 skall vara definierad med geodetiska linjer. Dessa skäl talar för att de räta linjerna i Ålandskonventionen tolkas som geodetiska linjer.

Förslag

Begreppet räta linjer mellan gränspunkterna tolkas som geodetiska linjer. Den norra latitudparallellen mellan Ålandskonventionens punkter 17 och 1 betraktas som en loxodrom.

4.2.2 Gränsskillnaderna i Skiftet (punkterna 2-11)

Som framgått av avsnitt 3.3 finns det glapp mellan demilitariseringsgränsen och landskapsgränsen (självstyrelsegränsen) i Skiftet. Det avsnitt det nu rör sig om sträcker sig från skärningspunkten mellan demilitariseringsgränsen och landskapsgränsen norr om punkt 2 till skärningspunkten mellan de båda gränserna söder om punkt 11. Dessa glapp innefattar även öar. Delvis rör det sig om områden i privat ägo, delvis om samfälliga områden och delvis om allmänna områden. Man kan tänka sig tre olika möjligheter att hantera situationen:

1. Glappen mellan demilitariseringsgränsen och självstyrelsegränsen bibehålls.
2. Självstyrelsegränsen ändras så att den överensstämmer med demilitariseringsgränsen.
3. Demilitariseringsgränsen justeras i sin tillämpning så att den överensstämmer med självstyrelsegränsen.

I alla tre alternativ bör de koordinater Ålandskonventionens punkter får i ett modernt koordinatsystem notifieras till Ålandskonventionens parter. Eftersom en motsvarande definition av gränserna för Ålands demilitarisering ingår i 1940 års fördrag, bör även Ryssland notifieras. Notifieringen till parterna skall innehålla en lista med koordinater och tillhörande referenssystem för alla punkter.

Avsikten med alternativ 1 skulle vara att koordinaterna med så små ändringar som möjligt omvandlas till det moderna koordinatsystemet EUREF-FIN så att den demilitariserade zonen skall kunna ritas in på kartor (se koordinatförteckning på sid.16-17). Även i detta alternativ kräver vissa av koordinaterna i Skiftet särskild tolkning (framför allt kring punkt 9, se avsnitt 4.2.1) Alternativet innebär också att glappen skulle fastslås internationellt i och med notifieringen av koordinaterna.

Alternativ 1 är sådant att det kan ifrågasättas hur väl det står i överensstämmelse med intentionerna i Nationernas Förbunds Råds beslut (se avsnitt 3.3), där åtminstone öar stora nog att rymma bebyggelse kan sägas förutsättas ingå i såväl självstyrelsen som demilitariseringen (en beskrivning av de områden som berörs framgår av bilaga 6 och 7). Detta skulle innebära att flera vattenområden inklusive vissa skär och holmar inom landskapet inte vore demilitariserade samtidigt som vissa områden på rikets sida vore demilitariserade. Alternativet kan också innebära fortsatta risker för missförstånd och förväxling av gränserna. Försvarsmakten ser det dock inte som ett problem att vissa till riket hörande områden är demilitariserade. Man har däremot från åländsk sida framhållit att alla områden i landskapet bör vara demilitariserade.

Alternativ 2 kräver en ändring av självstyrelselagens 2 § samt fastighetsrättsliga åtgärder. I fråga om privatägda öar och områden kan dessa åtgärder bli både komplice-

rade och kostnadskrävande. Av de större områden som berörs är endast ett helägt av staten eller landskapet (det område som innehåller den största ön, Gråskär). Största delen är helt eller delvis privat ägda som samfälliga vattenområden med ett stort antal delägare. Arrangemanget skulle alltså direkt beröra ett flertal fastigheter och via samägandet eventuellt hundratals enskilda delägare. Fastigheter eller delar av fastigheter skulle överföras från landskapet till riket och tvärtom, varvid det uppstår frågor i samband med både den åländska jordförvärvsrätten och det grundlagsenliga äganderättsskyddet. En flyttning av landskapsgränsen här skulle också medföra att dessa områden hamnade under annan lagstiftning beträffande t.ex. fiskerätt. Dessutom kvarstår fortfarande problemet med att konventionens ursprungliga koordinater måste omvandlas till ett modernt koordinatsystem. Arbetsgruppen bedömer alternativ 2 som inte realistiskt med hänsyn till konsekvenserna.

Alternativ 3 skulle innebära att de områden som är demilitariserade på rikets sida utgår ur demilitariseringen, samtidigt som de för tillfället icke demilitariserade områdena i landskapet blir demilitariserade. En dylik överföring kan anses vara förenlig med de ursprungliga intentionerna i Nationernas Förbunds beslut. Dessutom innebär den att man eliminerar de framtida riskerna för missförstånd och förväxling av gränserna. Detta är en långsiktig lösning avsedd att förebygga framtida komplikationer. Man kan också notera att de sammanlagda områden som utgår ur demilitariseringen och de som tillförs demilitariseringen är ungefär lika stora (ca 38 km² utgår ur demilitariseringen och ca 37 km² tillkommer, se bilaga 6-7). Denna gränsmodifiering lämnar demilitariserings- och landskapsgränserna norr om punkt 2 och söder om punkt 11 något åtskilda eftersom det endast är vattenområden som saknar öar. De flyttningar av Ålandskonventionens gräns som alternativet skulle medföra är dock så påtagliga att det blir fråga om en åtgärd i fråga om konventionen som kan beskrivas som en tillämpningsjustering. En utgångspunkt för en justering av denna art är att den inte utgör en sådan ändring av konventionen som skulle innebära nya fördragsförhandlingar, utan att den kan notifieras till Ålandskonventionens parter och Ryssland.

Enligt alternativet skulle parterna informeras med en not som inte förutsätter svar, på samma sätt som man gjorde i samband med gränsregleringen på Märket år 1985. Gränsjusteringen på Märket kan dock inte helt jämföras med den i alternativ 3. Som nämnts är dock de utgående vattenområdena ur demilitariseringen ungefär lika stora som de tillkommande (se avsnitt 2.2 samt bilagorna 6 och 7). Till skillnad från fallet Märket stöds dessutom alternativ 3 av intentionerna i Nationernas Förbunds beslut.

Inom arbetsgruppen har också framförts åsikter om att glappen mellan självstyrelsens och demilitariseringens gränser kanske kunde behållas (alternativ 1). Landskapsgränsen delar holmar väster om Utö och i Kökarfjärden vilket ifall man går in för alternativ 3 leder till att de blir delvis demilitariserade. Arbetsgruppen kan inte bedöma vil-

ken militär betydelse Ålandskonventionens parter eller Ryssland eventuellt kan tillmäta de skär som enligt alternativ 3 skulle utgå ur eller tillföras demilitariseringen. För finska försvarsmaktens del saknar de dock militär betydelse.

De sakkunniga som hörts av arbetsgruppen har framhållit att såväl det självstyrda som det demilitariserade och det neutraliserade Åland skall ses som en helhet, och man har hänvisat till Östersjörelaterad sedvanerätt. Däremot har man inte ansett att Ålandskonventionens gränser kan ses som slutligt reglerade, främst med tanke på utgångspunkten i gamla koordinatsystem och den karttekniska utvecklingen. De sakkunniga upplevde att Ålandskonventionens höga ålder (85 år) förutsatte en smidig tolkning som också tog i beaktande förändrade och nyuppdagade omständigheter. Det faktum att den institutionaliserade medvetenheten om glappen uppstått först i slutet av 1990-talet ansåg de sakkunniga motsvara en sådan förändring i omständigheterna som talar för en tillämpningsjustering via ensidig notifiering på det sätt som föreslagits enligt alternativ 3. En lösning som innebär att demilitariseringsgränsen och självstyrelsegränsen sammanfaller upplevdes i huvudsak som eftersträvansvärd och elegant, för det fall att det ökade klarheten i förhållandena. Huvudparten av de sakkunniga förespråkade en lösning enligt alternativ 3, och ansåg alternativ 2 förenat med stora svårigheter, men ansåg också alternativ 1 som i princip genomförbart. Vartdera alternativet ansågs förutsätta en notifiering till åtminstone Ålandskonventionens parter och Ryssland, medan man enligt de sakkunniga kunde överväga att notifiera också Norge samt de Östersjöstater som inte är konventionsparter.

Förslag (alternativ 3)

Gränspunkternas koordinater omvandlas till koordinater i det satellitbaserade referenssystemet EUREF-FIN. Därvid tas i Ålands hav hänsyn till tidigare gjorda omvandlingar i finsk-svenska gränsavtal. I söder, väster och norr resulterar detta i följande koordinater (latitud och longitud) för punkterna 12 – 17 samt punkt 1:

12	59°26.701' 20°45.800'
13	59°26.701' 20°09.200'
14	59°47.501' 19°39.497'
15	60°11.501' 19°04.992'
16	60°18.057' 19°07.935' Mittpunkten av klippan Märket
17	60°40.70' 19°13.89' Provisoriska koordinater
1	60°41.084' 21°00.067'

I öster, det vill säga i Skiftet, görs en tillämpningsjustering så att gränslinjerna där kommer att sammanfalla med dem enligt självstyrelselagen, det vill säga med landskapsgränsen. Detta innebär att i stället för punkterna 2 – 11 används punkter med följande approximativa koordinater (latitud och longitud) i referenssystemet EUREF-FIN:

a)	60° 38,83′	21° 03,09′
b)	60° 38,33′	21° 03,70′
c)	60° 32,85′	21° 08,63′
d)	60° 29,92′	21° 09,08′
e)	60° 27,53′	21° 07,72′
f)	60° 23,04′	21° 06,73′
g)	60° 22,04′	21° 07,04′
h)	60° 19,76′	21° 06,81′
i)	60° 15,91′	21° 05,46′
j)	60° 15,15′	21° 05,74′
k)	60° 12,11′	21° 05,07′
l)	60° 11,73′	21° 03,09′
m)	60° 07,44′	21° 01,43′
n)	60° 04,65′	21° 06,89′
o)	60° 03,16′	21° 07,82′
p)	59° 59,23′	21° 08,61′
q)	59° 57,01′	21° 10,28′
r)	59° 56,28′	21° 13,83′
s)	59° 53,13′	21° 20,74′
t)	59° 49,78′	21° 18,40′
u)	59° 46,04′	21° 15,98′

Koordinaterna är här givna med minuter med två decimaler på grund av de förhållanden som råder i fråga om koordinaterna för fastighetsgränserna i Skiftet.

Förslag

Arbetsgruppen föreslår, att utrikesministeriet notifierar Ålandkonventionens signatärmakter och Ryssland samt eventuellt övriga berörda stater om innehållet i de ovan inrutade förslagen.

4.3 Ålandskonventionens zongräns

Landhöjningen gör att landområdet inom de i Ålandskonventionen definierade gränslinjerna växer, dels så att befintliga öar växer, dels så att nya öar kommer upp. Den demilitariserade och neutraliserade zonen sträcker sig enligt Ålandskonventionen ut till 3 sjömil från de öar, holmar och skär som finns innanför gränslinjerna. Rent principiellt finns två olika möjligheter att tolka konventionen i detta avseende:

1. Konventionen gäller de öar, holmar och skär som fanns vid tidpunkten för konventionens undertecknande 1921.
2. Konventionen gäller de öar, holmar och skär som finns vid varje given tidpunkt.

Alternativ 1 skulle innebära att nya öar som kommer upp utanför 3-milszonen inte skulle vara demilitariserade trots att de ligger innanför gränslinjerna. Det skulle alltså vara tillåtet att här uppföra en militär anläggning innanför konventionens gränslinjer. Därför är denna tolkning problematisk eftersom det kan hävdas att den skulle strida mot Ålandskonventionens syfte. Såsom i litteraturen framförs³ kan det knappast vara förenligt med 1921 och 1940 års traktaters anda om Finland utanför denna gräns men inom sitt territorialhav skulle uppföra fasta militära anläggningar på plattformar.

Alternativ 2 ger däremot inte upphov till några folkrättsliga problem och framstår därför som rekommendabelt. Det innebär att zonen växer med landhöjningen (dock aldrig utanför gränslinjerna).

Principen i alternativ 2 innebär i praktiken att man får räkna 3-milsgränsen från alla de öar, holmar och skär som för tillfället finns i Lantmäteriverkets och Sjöfartsverkets officiella databaser. Som holmar och skär i konventionen betraktas då enbart de formationer som uppstått i fast berggrund eller bestående jordarter eller på annat sätt kan anses som beständiga, inte lösa stenar eller stenblock.

Om innebörden av begreppet lågvattenstånd i Ålandskonventionen och av uttrycket ”skär, som icke ständigt av havet översköljas” kan sägas följande. Vattenståndets variationer fungerar i Östersjön på ett helt annat sätt än i världshaven i allmänhet. I

³ Björkholm & Rosas, Ålandsöarnas demilitarisering och neutralisering s. 54, Åbo Akademis förlag 1990

huvuddelen av Östersjön dominerar långsamma vind- och lufttrycksrelaterade variationer, särskilt kring Åland. En tolkning vore här nivån 0,5 m under medelvattenytan, vilket ungefär motsvarar det vattenstånd som ibland kan råda under en vecka eller mer. Denna tolkning är emellertid inte möjlig att tillämpa i praktiken, eftersom ingen nivåkurva eller liknande för denna nivå finns på sjökort eller i marina databaser. Att särskilt framställa en sådan kurva skulle medföra oskäligen mätinsatser.

Vad som finns att tillgå är medelvattenytan, som utgör referensnivån på sjökort i Östersjön. På grund av att den mera i realiteter förankrade tolkningen enligt ovan inte är möjlig att tillämpa, är det skäl att utgå från den näst bästa, medelvattenytan. En tolkning av lågvatten som medelvatten kan i viss mån också motiveras med en jämförelse med tidvattenområdena i världshaven. Uttrycket lågvatten motsvarar längs världshavens kuster den lågvattennivå hos tidvattnet, som brukar användas som referensnivå på sjökort där. Eftersom vi inte har något tidvatten i Östersjön skulle denna nivå i Östersjön här närmast motsvara medelvatten. Uttrycket ”holmar och skär, som icke ständigt av havet översköljas” innefattar då grund som når upp till medelvattenytan eller däröver, inte undervattensklippor under medelvattenytan, även om dessa skulle visa sig vid lågvattenstånd.

Alternativ 2 innebär också att man måste ta ställning till hur landhöjningens effekter skall beaktas i praktiken när det gäller zongränsens definiering och inritning på framtida kartmaterial. Å ena sidan behöver gränsen någon gång uppdateras. Å andra sidan behöver gränsen ligga fast under tillräckligt lång tid för att inte orsaka onödiga komplikationer eller oskäligt arbete. En rimlig lösning torde vara att se över behovet att uppdatera gränsen vart femtionde år. Frågan om zongränsens mera detaljerade definiering och inritande på kartor behandlas närmare i kapitel 4.4.

Förslag

Arbetsgruppen föreslår att landhöjningen beaktas vid definitionen av zongränsen. Zongränsen räknas 3 sjömil ut från för tillfället befintliga öar, holmar och skär i Lantmäteriverkets och Sjöfartsverkets officiella databaser. Som holmar och skär betraktas endast formationer som uppstått i fast berggrund eller bestående jordarter eller på annat sätt kan anses som beständiga. Behovet att uppdatera gränsen föreslås ses över vart femtionde år.

Begreppet lågvattenstånd tolkas, i brist på relevanta djupdata, som medelvattenstånd. Uttrycket ”holmar och skär, som icke ständigt av havet översköljas” innefattar då endast grund som når upp till medelvattenytan eller däröver.

4.4 Inritandet av demilitariseringsgränserna på kartmaterial

4.4.1 Behov och kostnader

Behovet av att rita demilitariseringsgränserna på kartmaterial är främst militärt. Den verkliga betydelsen av det demilitariserade området aktualiseras uteslutande i militära eller militärt relaterade sammanhang.

Militära sjökort är inte tillgängliga för allmänheten. Demilitariseringsgränsen kan dock tänkas ha ett intresse för också andra. Man bör också beakta Ålandskonventionens starka symbolvärde för den åländska identitetskänslan. Dessutom kan politiker, forskare och andra grupper i samhället både på och utanför Åland tänkas ha intressen av olika slag för den demilitariserade zonens placering på kartan. Det faktum att det helt torde saknas en karta som utvisar zongränsen talar också för att en inritning av såväl gränslinjerna som zongränsen på sjökort vore önskvärd.

Problemet med inritning av den de aktuella gränserna på normala sjökort är att det saknas internationella kartsymboler för gränser av denna karaktär. En orsak till detta är att gränser av detta slag som sådan är av ringa intresse i normal sjötrafik även internationellt sett. Risker för sammanblandning med andra kartsymboler kan också tänkas bli stor.

Man kunde dock överväga att publicera en specialutgåva av ett sjökort från vilken såväl gränslinjerna som zongränsen framgår. Sjöfartsverket har ställt sig positiv till en sådan specialutgåva, vilken dock inte skall omfattas av det normala förnyelseprogrammet, och därför inte kan användas för navigering. Tryckningskostnaderna för en specialutgåva av tio olika sjökort i en upplaga om 100-200 exemplar var skulle sammanlagt uppgå till ca 8 000 euro.

4.4.2 Definieringen av zongränsen i praktiken

I praktiken är det Lantmäteriverket och Sjöfartsverket som utför definieringen av 3-milsgränsen (zongränsen) för strandlinjen och skär. Definieringen iakttar den s.k. bågmetsoden och bestämmer baspunkterna för gränsen. Vattenståndet som bestämmer strandlinjen är det teoretiska medelvattenståndet för år 2006, och detta vattenstånd gäller approximativt även för fastställandet av strandlinjer. Landhöjningen som inträffat efter konventionsåret blir beaktad i och med att strandlinjen bestäms.

Den största delen av den behövliga strandlinjeformationen kan grunda sig på information i Lantmäteriverkets terrängdatabas. Till denna del anses den av ägaren av databasen för detta ändamål lämnade informationen som tillräcklig uppgift i fråga om exakthet och höjd.

Till den del terrängdatabasen inte sträcker sig tillräckligt långt ut i havet eller om det i undantagsfall framkommer motstridiga uppgifter om tolkningen av de skär som

förts in i terrängdatabasen i jämförelse med andra tillgängliga uppgifter, definierar Sjöfartsverket som terrängmätning positioneringen och höjdbestämningen av objekten. I fråga om positioneringsexaktheten iakttas IHO Standards Surveys S-44 ed. 4, 1998 exakthetsbestämningar. Objektets höjdsposition bestäms utgående från uppgifterna angående vattenståndet från närmaste mareograf korrigerad till vattenståndet med en sådan noggrannhet att felmarginalen jämförd med det värde som kan anses som korrekt inte är större än 20 cm. Sjöfartsverket har under sommarsäsongen 2006 utfört sjömätningar på närmare trettio ställen kring Åland. Resultaten från dessa mätningar förväntas vara tillräckliga för en definiering av zongränsen.

Strandlinjens allmänna formationer och skärens position beskrivs med punkter som inte i någon situation behöver vara närmare varandra än 20 meter, men vars avstånd längs strandlinjen endast i undantagsfall är över 100 meter. Dessa punkter utgör de fastslagna baspunkterna för zongränsen. Vid valet av skär som omfattas av de fastslagna baspunkterna beaktas att zonen till sitt område skall vara möjligast omfattande.

Området kring Bogskärs klippöar utgör en separat zon. Som baspunkter för denna zon används gällande baspunkter som definierar omfattningen för Finlands territorialhav enligt förordningen om tillämpningen av lagen om gränserna för Finlands territorialvatten (993/1995), av dessa punkterna 51-54.

Från ovan bestämda nämnda baspunkter räknas cirkelbågar med en radie om tre sjömil (5 556 meter) av vilka det utformas en enveloppkurva. Enveloppkurvan beskrivs sedan som en punktrad för vilken samtliga begynnelse- och slutpunkter för bågen givits, samt de två brytpunkterna och bågpunkter med maximalt 100 meters mellanrum. Denna punktrad bildar den slutliga gränsen för den demilitariserade zonen.

När Lantmäteriverket och Sjöfartsverket slagit fast de ovan nämnda baspunkterna skall det inte vara möjligt att framställa anmärkningar mot punktförteckningen om det inte finns säkra bevis för att höjden för det uteblivna strandlinje- eller skärojektet i förhållande till det teoretiska medelvattenståndet för år 2006 är märkbart större än den ovan angivna felmarginalen för höjdmätningen och att existensen av skäret i fråga har en betydande inverkan för placeringen av den demilitariserade zonen.

Förslag

Arbetsgruppen föreslår att Ålandskonventionens gränslinjer och dess zongräns trycks på en specialutgåva sjökort som inte är avsedda för navigering och där även gränserna för inre vatten och territorialhav finns. Till den del landskapsgränsen inte redan sammanfaller med någon av de nämnda gränserna utritas även landskapsgränsen.

4.5 Behovet av att ändra 2 § i självstyrelselagen för Åland

Definitionen av landskapets område som ingår i 2 § i självstyrelselagen är inte kopplad till definitionen för gränserna för det demilitariserade området eller zongränsen, utan har sin bakgrund i härads-, läns- och landskapsgränsens historiska utveckling. Endast det av arbetsgruppen som icke realistiskt avförda alternativet 2, dvs. att ändra landskapsgränsen så att den sammanfaller med demilitariseringsgränsen skulle föranleda behov av att ändra självstyrelselagens 2 §. Arbetsgruppen har tolkat den i mandatet givna uppgiften så att utredningen av om bestämmelsen i självstyrelselagens 2 § angående Ålands område eventuellt behöver ändras inte skall tolkas som en självständig uppgift utan att den måste ses i samband med uppdragets huvudsyfte, dvs. att utreda gränsdragningen för den neutraliserade och demilitariserade zonen runt Åland. Eftersom arbetsgruppen föreslår en åtgärd som beskrivs som en tillämpningsjustering enligt vilken demilitariseringsgränsen i Skiftet skulle sammanfalla med självstyrelsegränsen (se avsnitt 4.2.2.) föreslås ingen ändring av självstyrelselagen.

4.6 Behovet att rita in landskapsgränsen på vanliga sjökort

Trots att det inte direkt ingår i arbetsgruppens mandat har arbetsgruppen behandlat frågan om inritandet av landskapsgränsen på vanliga sjökort. Frågan är av betydelse i och med att landskapet enligt självstyrelselagen för Åland har lagstiftningsbehörighet på många olika områden som är av betydelse inom sjöfarten, t.ex. sjötrafik, fiske, jakt och miljö rätt.

När det gäller den egentliga handelssjöfarten är behovet på sin höjd marginellt. I fråga om den omfattande fritidsbåttrafiken är läget dock ett annat. Det kan noteras att vissa för båttrafiken väsentliga praktiska frågeställningar behandlas olika beroende på om man är på rikets eller på landskapets sida av sagda gräns. Spinnfiskelagen är inte gällande på Åland. Likaså har allemansrätten på Åland ansetts vara mera inskränkt än i riket. Också andra frågor, t.ex. regleringen av dykning är olika. Landskapet har dessutom lagstiftningsbehörighet t.ex. beträffande reglerna om obligatorisk utrustning i fritidsbåtar och fylleri i sjötrafik.

Sammantaget konstaterar arbetsgruppen att inritning av landskapsgränsen på åtminstone för fritidsbåttrafik avsedda sjökort skulle fylla en klargörande funktion. Det ingår inte i arbetsgruppens mandat att komma med förslag i frågan, men arbetsgruppen har den uppfattningen att frågan kan behandlas som normalt myndighetssamarbete mellan kommunikationsministeriet, Sjöfartsverket och Ålands landskapsregering.

BILAGOR

1. Ålandskonventionen (Konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering 1921) och tillhörande konventionskarta
2. Fördrag mellan Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna 1940
3. Ålandsbeslutet (Nationernas Förbunds Råds beslut om Åland 1921)
4. Ålandskonventionens gränslinjer och en riktgivande zongräns, landskapsgränsen, gränsen för den ekonomiska zonen och yttre gräns för det finska territorialhavet. En slutlig karta av vilken zongränsen framgår kan väntas tidigast våren 2007.
5. Karta över gränsskillnaderna i Skiftet
6. Förteckning över tillkommande och utgående områden i Skiftet enligt arbetsgruppens förslag (alternativ 3, se avsnitt 4.2.2)
7. Karta över tillkommande och utgående områden i Skiftet enligt arbetsgruppens förslag

KONVENTION ANGÅENDE ÅLANDSÖARNAS ICKE-BEFÄSTANDE OCH NEUTRALISERING
1921

Översättning från franska.

KONVENTION

angående Ålandsöarnas icke-befästande och neutralisering

Tysklands President, Hans Majestät Konungen av Danmark och Island, Estniska Republikens Statschef, Finska Republikens President, Hans Majestät Konungen av Det Förenade Konungariket Britannien och Irland och av de brittiska besittningarna på andra sidan haven, Kejsare av Indien, Hans Majestät Konungen av Italien, Lettiska republikens Statschef, Polske Statschefen och Hans Majestät Konungen av Sverige, vilka enats om att förverkliga det av Nationernas Förbunds råd i dess beslut den 24 juni 1921 uppställda önskemålet om att sluta en konvention mellan de intresserade makterna rörande Ålandsöarnas icke-befästande och neutralisering, i syfte att garantera att dessa öar aldrig kommer att utgöra någon fara ur militär synpunkt,

har för detta ändamål beslutat att utan rubbning av den förbindelse, som Ryssland åtagit sig i den vid Paristraktaten av den 30 mars 1856 fogade konventionen rörande Ålandsöarna komplettera innebörden av denna förbindelse,

och till sina befullmäktigade ombud utsett:

För Tyskland:

hr Oskar Trautmann, verkligt legationsråd.

För Danmark:

hr Herman Anker Bernhoft, utomordentligt sändebud och befullmäktigad minister i Paris, och hr Henri Lucien Erik Wenck, kommandör, chef för danska marininstaben.

För Estland:

hr Ants Piip, utrikesminister.

För Finland:

hr general Oscar Paul Enckell, chef för finska generalstaben,
hr Rafael Waldemar Erich, förutvarande statsminister, professor vid juridiska fakulteten vid universitetet i Helsingfors, och

hr Carl Enckell, utomordentligt sändebud och befullmäktigad minister i Paris.

För Frankrike:

hr Jean Gout, befullmäktigad minister av första klassen.

För Brittiska Riket:

hr John Duncan Gregory, C.M.G., ambassadråd, avdelningschef i utrikesministeriet.

För Italien:

hr Arturo Ricci-Busatti, befullmäktigad minister av första klassen.

För Lettland:

hr Michael Walters, utomordentligt sändebud och befullmäktigad minister i Rom.

För Polen:

hr Szymon Askenazy, utomordentligt sändebud och befullmäktigad minister, delegerad vid Nationernas förbund, samt

För Sverige:

hr Erik Birger Trolle, landshövding, förutvarande minister för utrikes ärendena, och friherre Erik Teodor Marks von Würtemberg, t.f. president i Svea hovrätt, förutvarande statsråd,

vilka, efter att hava deponerat sina fullmakter, som befunnits vara i god och behörig ordning, överenskommit om följande bestämmelser:

Artikel 1.

Finland bekräftar, i den mån sådant för dess del må vara erforderligt, den förklaring Ryssland avgivit uti konventionen av den 30 mars 1856 angående Ålandsöarna, fogad till Paristraktaten av samma datum, och förbinder sig alltså att icke befästa den del av den finska skärgården, som benämnes Ålandsöarna.

Artikel 2.

I. Med benämningen Ålandsöarna förstås i denna konvention samtliga de öar, holmar och skär, vilka äro belägna inom det vattenområde, som begränsas av följande linjer:

- a) i norr latitudparallellen N 60° 41',
- b) i öster av de räta linjer som successivt sammanbinder följande geografiska punkter:

1)	lat.	60° 41',0 N	och	long.	21° 00',0 O	Greenwich
2)	"	60° 35',9 N	"	"	21° 06',9 O	"
3)	"	60° 33',3 N	"	"	21° 08',6 O	"
4)	"	60° 15',8 N	"	"	21° 05',5 O	"
5)	"	60° 11',4 N	"	"	21° 04',4 O	"
6)	"	60° 09',4 N	"	"	21° 01',2 O	"
7)	"	60° 05',5 N	"	"	21° 04',3 O	"
8)	"	60° 01',1 N	"	"	21° 11',3 O	"
9)	"	59° 59',0 N	"	"	21° 08',3 O	"
10)	"	59° 53',0 N	"	"	21° 20',0 O	"
11)	"	59° 48',5 N	"	"	21° 20',0 O	"
12)	"	59° 27',0 N	"	"	20° 46',3 O	"

- c) i söder av latitudparallellen 59° 27'N,
- d) i väster av de räta linjer, som successivt sammanbinder följande geografiska punkter:

13)	lat.	59° 27',0 N	och	long.	27° 09',7 O	Greenwich
14)	"	59° 47',8 N	"	"	19° 40',0 O	"
15)	"	60° 11',8 N	"	"	19° 05',5 O	"
16)	Mittpunkten av klippan Märket					
	lat.	60° 18',4 N	och	long.	19° 08',5 O	"
17)	"	60° 41',0 N	"	"	19° 14',4 O	"

De linjer, som förenar punkterna 14, 15 och 16 är desamma som är angivna i "Description topographique de la frontière entre le Royaume de Suède et l'Empire de Russie d'après la démarcation de l'année 1810 corrigée d'après la revision de 1888".

Läget av alla de i denna artikel angivna punkterna hänförs sig i allmänhet till brittiska amiralitetets sjökort N:o 2297 av 1872 (med däri införda rättelser intill augusti 1921). Likväl hänförs för vinnande av större noggrannhet punkterna 1-11 till följande sjökort: finska sjökorten N:o 32 av 1921, N:o 29 av 1920 och ryska sjökortet N:o 742 av 1916 (rättat i mars 1916).

Av vart och ett av dessa sjökort är ett exemplar deponerat i Nationernas Förbunds permanenta sekretariats arkiv.

II. Ålandsöarnas territorialvatten anses sträcka sig intill ett avstånd av 3 sjömil vid lågvattenstånd från här ovan avsedda öar, holmar och skär som icke ständigt står under vatten; likväl skall territorialvattnet ingenstädes anses sträcka sig utanför de i första momentet av denna artikel bestämda gränslinjerna.

III. Samtliga de öar, holmar och skär, som anges i mom. I, och de territorialvatten som är bestämda i mom. II, utgör tillsammans den "zon", varå följande artiklar äger tillämpning.

Artikel 3.

Ingen anläggning eller operationsbas av militär eller marin art, ingen anläggning eller operationsbas för militär luftfart, ej heller någon annan anordning avsedd för krigsändamål får behållas inom den i artikel 2 angivna zonen.

Artikel 4.

Med förbehåll för bestämmelserna i artikel 7 må icke någon militär land-, sjö- eller luftstyrka tillhörande någon som helst makt intränga i eller uppehålla sig inom den i artikel 2 angivna zonen. Tillverkning, införsel, transitering och återutförsel av vapen och krigsmateriel inom densamma är uttryckligen förbjudna.

Följande bestämmelse skall likväl gälla under fredstid:

a) utöver den reguljära polispersonal, som är nödvändig för upprätthållande av ordning och allmän säkerhet inom zonen och som är organiserad i överensstämmelse med de allmänna bestämmelser som gäller i den finska republiken, får Finland, därest utomordentliga omständigheter så kräver, dit införa och där temporärt hålla andra väpnade styrkor som är strängt nödvändiga för ordningens upprätthållande.

b) Finland förbehåller sig likaledes rätten att tid efter annan låta ett eller två av sina lätta, för övervattenfart avsedda krigsfartyg besöka öarna, och skall dessa fartyg i sådana fall kunna temporärt ankra i öarnas vatten. Utom dessa fartyg får Finland, därest särskilda omständigheter av vikt så kräver, i zonen vatten införa och där temporärt hålla andra övervattensfartyg, vilkas sammanlagda displacement i intet fall får överstiga 6 000 ton.

Rätt att inlöpa i ögruppen och där temporärt ankra må av finska regeringen icke medgivas mer än ett krigsfartyg tillhörande varje annan makt.

c) Finland får låta sina luftstridskrafter flyga över zonen, men det är dessa förbjudet att där landa annat än i fall av force majeure.

Artikel 5.

Förbudet att låta krigsfartyg inlöpa eller uppehålla sig inom den i artikel 2 angivna zonen inverkar icke på rätten till inoffensiv passage genom territorialvattnen, vilken passage förblir underkastad gällande internationella bestämmelser och sedvänjor.

Artikel 6.

I krigstid skall den i artikel 2 angivna zonen anses såsom neutralt område och får icke vare sig direkt eller indirekt begagnas för ändamål, som på något sätt sammanhänger med militära företag.

Dock skall, i händelse av krig som berör Östersjön, det vara tillåtet för Finland att med sikte på att säkra respekten för zonens neutralitet temporärt nedlägga minor i dennas vattenområde och för detta ändamål vidtaga sådana maritima åtgärder, som äro strängt nödvändiga.

Finland skall omedelbart härom underrätta Nationernas förbunds råd.

Artikel 7.

I. I syfte att ge effektivitet åt den garanti, som förutsättes i inledningen till denna konvention, skall de Höga Fördragslutande parterna var för sig eller gemensamt hänvända sig till Nationernas Förbunds Råd, för att detta måtte besluta vilka åtgärder som skall vidtagas antingen för att säkerställa upprätthållandet av denna konventions bestämmelser eller för att hejda kränkningen.

De Höga Fördragslutande parterna förbinder sig att medverka till de åtgärder, om vilka rådet i sådant syfte besluter.

Då rådet för fullgörande av denna förpliktelse har att fatta beslut under ovan angivna förutsättningar, skall de makter, som deltagit i denna konvention, vare sig de är medlemmar av förbundet eller ej, av rådet kallas att därstädes taga säte. Vid beräkning av den enhällighet, som erfordras för rådets beslut, skall hänsyn icke tagas till den röst, som avgives av ombudet för den makt, vilken beskylls för att hava kränkt konventionens bestämmelser.

Om enhällighet icke uppnås, äger envar av Höga Fördragslutande parterna rätt att vidtaga de åtgärder, som rådet må hava tillstyrkt med 2/3 majoritet, beräknad utan hänsyn till den röst, som avgivits av ombudet för den makt, vilken beskyllts för att hava kränkt bestämmelserna i konventionen.

II. I händelse zonens neutralitet skulle bringas i fara genom en attack antingen mot Ålandsöarna eller genom ögruppen mot finska fastlandet, skall Finland inom zonen vidtaga nödiga åtgärder för att hejda och tillbakaslå angriparen, intill dess de Höga Fördragslutande parterna i överensstämmelse med bestämmelserna i denna konvention blir i stånd att ingripa för att åstadkomma att neutraliteten respekteras.

Finland skall omedelbart härom underrätta rådet.

Artikel 8.

Denna konventions bestämmelser skall förbli i kraft, vilka de förändringar än må vara som kan inträda uti det nuvarande *status quo* i Östersjön.

Artikel 9.

Nationernas Förbunds Råd ombedes att meddela denna konvention till förbundets medlemmars kännedom, på det att den rättsliga status, som jämlikt densamma bestämmelser tillkommer de i Finska republiken såsom integrerande del ingående Ålandsöarna, må i den allmänna fredens intresse respekteras av alla, såsom ingående uti de föreskrifter, som erkänns såsom rättesnöre för regeringarnas handlingssätt.

Denna konvention kan med enhälligt samtycke av de Höga Fördragslutande parterna föreläggas makt, som icke undertecknat densamma, men vars accession senare må synas önskvärd, i syfte att sådan makt må i all form tillträda densamma.

Artikel 10.

Denna konvention skall ratificeras. Protokoll över den första deponeringen av ratifikationer skall upprättas, så snart flertalet av de makter, som undertecknat konventionen, Finland och Sverige inbegripna i detta flertal, blir i tillfälle att skrida till deponering.

Konventionen skall träda i kraft för varje makt, som undertecknat densamma, eller till densamma

ansluter sig, ifrån tiden för deponeringen av sagda makts ratifikation eller adhesionsakt.

Deponeringen av ratifikationerna skall äga rum i Genève hos Nationernas förbunds permanenta sekretariat; eventuella adhesionsakter skall likaledes där deponeras.

Till bekräftelse härpå har de befullmäktigade ombuden undertecknad denna konvention och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Genève den tjugonde oktober nittonhundratjugoett i ett enda exemplar, som skall förbliva deponerat i Nationernas förbunds permanenta sekretariats arkiv och varav bestyrkt avskrift genom sekretariatets försorg skall tillställas var och en av de makter, som undertecknat densamma.

(Signerat)

(L.S.) Trautmann

(L.S.) H.A. Bernhoft

(L.S.) Wenck

(L.S.) Ant. Piip

(L.S.) ET Enckell

(L.S.) R. Erich

(L.S.) Carl Enckell

(L.S.) Jean Gout

(L.S.) J.D. Gregory

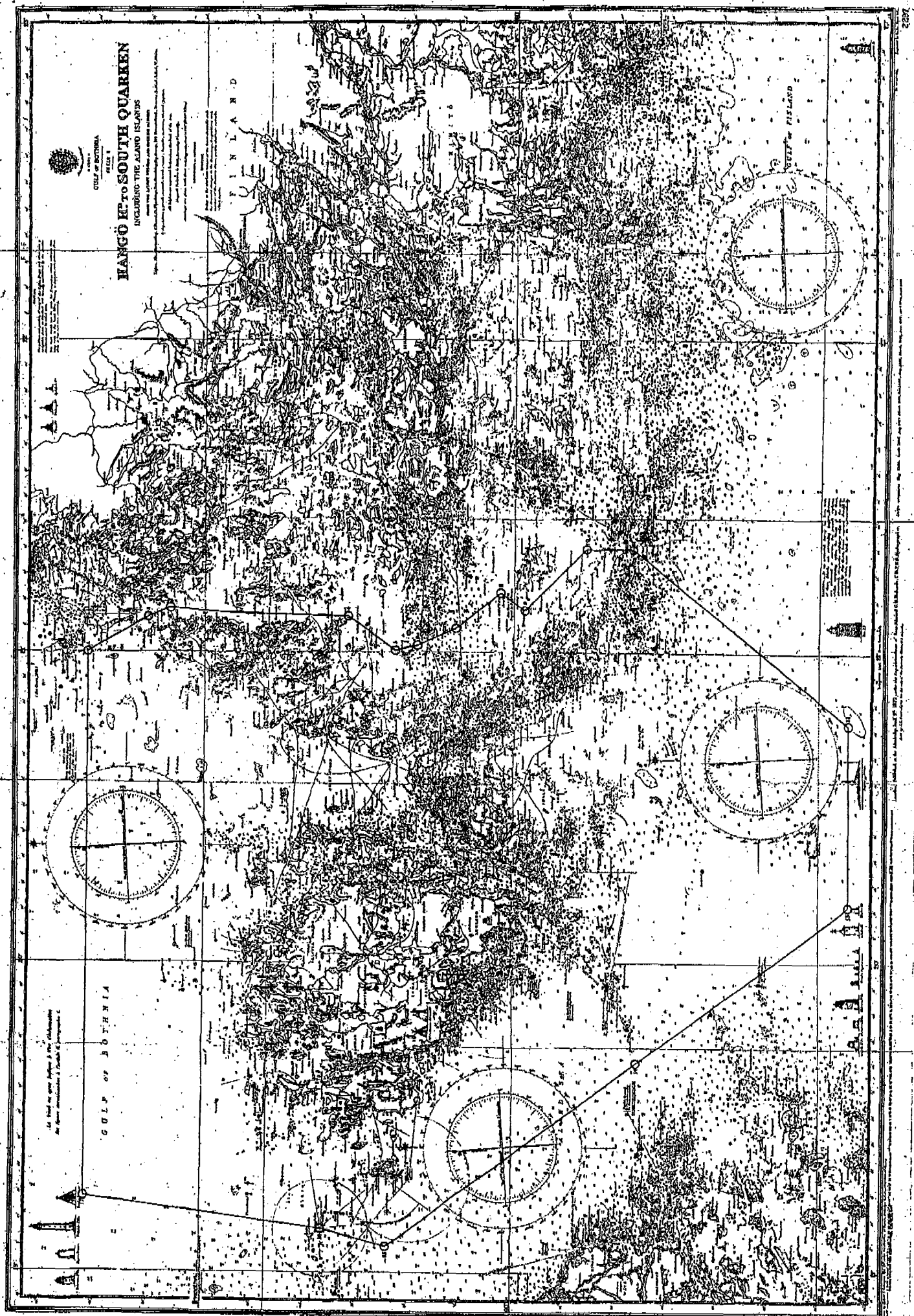
(L.S.) A. Ricci-Busatti

(L.S.) M. Walters

(L.S.) S. Askenazy

(L.S.) Eric Trolle

(L.S.) E. Marks von Würtemberg

FÖRDRAG MELLAN FINLAND OCH DE SOCIALISTISKA RÅDREPUBLICERNAS FÖRBUND
ANGÅENDE ÅLANDSÖARNA

1940

Översättning från finska.

FÖRDRAG

mellan Finland och de Socialistiska Rådrepublikernas Förbund
angående Ålandsöarna.

Republiken Finlands regering å ena sidan och de Socialistiska Rådrepublikernas Förbunds regering å den andra, vilka önskar befästa grundvalen för sin trygghet samt för freden inom Östersjön, har ansett det nödvändigt att sinsemellan avsluta följande fördrag och i sådant avseende till sina befullmäktigade utsett

Republiken Finlands regering:

Finlands utomordentliga sändebud och befullmäktigade minister i Moskva Juho Kusti PAASIKIVI;
De Socialistiska Rådrepublikernas Förbunds regering:

Ordföranden i SSR-förbundets Folkkommisariers Råd och folkkommissarie för utrikesärendena Vjatjeslav Mihailovitj MOLOTOV,
vilka efter att ha utväxlat sina fullmakter, som befunnits i god och behörig form, överenskommit om följande:

Artikel 1.

Finland förbinder sig att demilitarisera Ålandsöarna, att icke befästa dem samt att icke ställa dem till främmande staters beväpnade styrkors förfogande.

Detta innebär jämväl, att varken Finland eller övriga stater inom zonen Ålandsöarna får upprätthålla eller uppföra några som helst anläggningar eller operationsbaser av militär eller marin art, anläggningar eller operationsbaser för militär luftkraft eller några som helst andra anordningar avsedda för militära ändamål, samt att de på öarna befintliga pjäsplattformarna skall demoleras.

Artikel 2.

Under benämningen "zonen Ålandsöarna" innefattas i detta fördrag samtliga de öar, holmar och skär som är belägna inom det vattenområde som begränsas av följande linjer:

- a) i norr latitudparallellen N 60° 41',
- b) i öster av de räta linjer som successivt sammanbinder följande geografiska punkter:

			lon	Greenwi	
1)	lat.	60° 41',0 N	och g.	21° 00',0 O	ch
2)	"	60° 35',9 N	" "	21° 06',9 O	"
3)	"	60° 33',3 N	" "	21° 08',6 O	"
4)	"	60° 15',8 N	" "	21° 05',5 O	"
5)	"	60° 11',4 N	" "	21° 04',4 O	"
6)	"	60° 09',4 N	" "	21° 01',2 O	"
7)	"	60° 05',5 N	" "	21° 04',3 O	"
8)	"	60° 01',1 N	" "	21° 11',3 O	"

9)	"	59° 59',0 N	"	"	21° 08',3 O	"
10)	"	59° 53',0 N	"	"	21° 20',0 O	"
11)	"	59° 48',5 N	"	"	21° 20',0 O	"
12)	"	59° 27',0 N	"	"	20° 46',3 O	"

c) i söder av latitudparallellen 59° 27' N,

d) i väster av de räta linjer, som successivt sammanbinder följande geografiska punkter:

			oc	lon	
13)	lat.	59° 27',0 N	h	g.	27° 09',7 O Greenwich
14)	"	59° 47',8 N	"	"	19° 40',0 O "
15)	"	60° 11',8 N	"	"	19° 05',5 O "
16)	Mittpunkten av klippan Märket				
			oc	lon	
	lat.	60° 18',4 N	h	g.	19° 08',5 O "
17)	"	60° 41',0 N	"	"	19° 14',4 O "

Ålandsöarnas territorialvatten anses sträcka sig intill ett avstånd av 3 sjömil från här ovan avsedda öar, holmar och skär som åtminstone tidvis är synliga över havsytan vid lågvattenstånd.

Artikel 3.

De Socialistiska Rådrepublikernas Förbund tillerkännes rättighet att på Ålandsöarna upprätthålla ett eget konsulat, vars uppgift förutom sedvanliga konsulatsåligganden är att övervaka, att de i artikel 1 i detta fördrag fastställda förbindelserna angående Ålandsöarnas demilitarisering och icke-befästande fullgörs.

Ifall denne konsuläre representant iakttagar något som enligt hans åsikt strider mot bestämmelserna i detta fördrag angående demilitarisering och icke-befästande, är han berättigad att, för vidtagande av gemensam undersökning, därom anmäla hos finska myndigheter genom förmedling av länsstyrelsen i landskapet Åland.

Denna undersökning företas så snabbt som möjligt av en av den finska regeringen utsedd befullmäktigad samt Rådsunionens konsuläre representant.

Resultaten av den gemensamma undersökningen upptecknas i ett protokoll uppgjort i fyra exemplar på finska och ryska, samt meddelas vardera fördragsslutande partens regering för vidtagande av nödvändiga åtgärder.

Artikel 4.

Detta fördrag träder i kraft så snart det undertecknats och skall därefter ratificeras.

Ratifikationshandlingarna utväxlas i Helsingfors inom tio dagar.

Detta fördrag är uppgjort i tvenne exemplar på finska och ryska språken i staden Moskva den 11 oktober 1940.

J.K. Paasikivi

V. Molotov

NATIONERNAS FÖRBUNDS RÅDS BESLUT OM ÅLAND "ÅLANDSBESLUTET"

innefattande Sveriges protest

1921

Översättning från engelska och franska

September 1921

Nationernas Förbunds officiella journal

697

IV.

PROTOKOLL FÖRT VID NATIONERNAS FÖRBUNDS RÅDS FJORTONDE MÖTE DEN 24 JUNI 1921

Samtliga rådsmedlemmar jämte generalsekreteraren var närvarande.

Hr BRANTING, som representerar Sverige, och Hr ENCKELL, som representerar Finland, tog plats vid konferensbordet.

Hr. FISHER påminde Rådet om att han föregående dag framlagt vissa fundamentala principer rörande Ålandsfrågan. Idag hade dessa allmänna idéer enhälligt godkänts av Rådet, givetvis med undantag av de två parterna i tvisten.

Hr. FISHER uppläste därefter följande resolutionsförslag:

"Vid sitt möte den 24 juni 1921, med beaktande av att båda de av Ålandsöarnas öde intresserade parterna gått med på att Nationernas Förbunds Råd skulle utses att åstadkomma en lösning på de svårigheter som uppstått, och av att de förklarat sig villiga att ställa sig Rådets beslut till efterrättelse;

"Efter att ha övervägt juristkommissionens rapport med däri framlagda slutsatser beträffande kompetensfrågan samt Rådets beslut av den 20 september 1920 vari Rådet tillerkände sig denna kompetens;

"Och efter att tagit kännedom om alla de geografiska, etniska, politiska, ekonomiska och militära överväganden som framlagts i memorandum av de rapportörer, vilka på anmodan av Nationernas Förbund företagit en ingående undersökning;

"Men sedan Rådet å andra sidan insett önskvärdheten av en lösning som innebär maximal säkerhet både för öarnas befolkning och de berörda parterna;

"Besluter rådet:

"1. Suveräniteten över Ålandsöarna erkännes tillhöra Finland;

"2. Likväl kan världsfreden, de framtida goda förbindelserna mellan Finland och Sverige, och öarnas egen välgång och lycka icke säkras med mindre (a) särskilda ytterligare garantier ges för öbornas skydd; och med mindre (b) arrangemang vidtas för ögruppens icke-befästande och neutralisering.

"3. De nya garantierna, vilka bör införas i självstyrelselagen, bör särskilt avse att bevara det svenska språket i skolorna, att bevara jordegendomen i öbornas händer, att inom rimliga gränser begränsa rösträtten för nyinflyttade, samt att säkerställa utnämning av en landshövding som har befolkningens förtroende.

"4. Rådet har funnit att dessa garantier komme att vara mest ägnade att uppfylla sitt ändamål ifall de diskuteras och överenskommes mellan representanterna för Finland och för Sverige, om nödvändigt genom medhjälp av Nationernas Förbunds Råd. I överensstämmelse med Rådets önskan har de två parterna beslutat eftersträva en överenskommelse. Ifall deras försök skulle misslyckas, skall Rådet självt

bestämma de garantier som enligt dess uppfattning skulle införas genom ett tillägg i självstyrelselagen av den 7 maj 1920. I varje händelse kommer Nationernas Förbunds Råd att övervaka att garantierna tillämpas.

"5. En internationell överenskommelse beträffande ögruppens icke-befästade och neutralisering bör, såväl för det svenska folket som för alla berörda länder, garantera att Ålandsöarna aldrig komme att utgöra någon källa till fara ur militär synpunkt. För detta ändamål bör 1856 års konvention ersättas med en mer vidsträckt överenskommelse som garanteras av alla berörda makter, Sverige inbegripet. Rådet anser att denna överenskommelse till sina huvuddrag skall stå i konformitet med det svenska förslaget till överenskommelse om neutralisering av öarna. Rådet ger i uppdrag åt generalsekreteraren att ombedja de berörda regeringarna att utse vederbörliga befullmäktigade ombud för att diskutera och sluta den föreslagna överenskommelsen."

Greve ISHII sade att han instämmer med den text som framlagts av Hr. Fisher.

Hr. HANOTAUX, Markis IMPERIALI, Hr. QUINONES DE LEON, Hr. WELLINGTON KOO, Hr. HYMANS OCH Hr. da CUNHA yttrade att även de godkände den av Hr. Fisher framlagda texten. Hr. BRANTING uppläste följande förklaring:

"På Sveriges regerings vägnar har jag äran att göra följande uttalande: -

"Det är med känslor av djup besvikelse som den svenska nationen kommer att taga emot Nationernas Förbunds Råds resolution.

"Då det understödde Ålandsöarnas befolknings sak inför Europa och Nationernas Förbund, leddes Sverige inte av strävan att utöka sitt eget område. Man önskade endast understöda ädla och rättmätiga strävanden samt försvara rätten hos en absolut homogen befolkning att återförenas med det moderland från vilket den avskiljts med våld, men med vilket den fortfarande förenas genom band av gemensam härstamning, gemensam historia och gemensam nationalkänsla. Denna befolkning har inför hela världen visat sin enhälliga önskan att inte bindas vid ett land vid vilket den förenats endast genom vapenmakt.

"Sveriges regering hade hoppats att en institution, som grundats för att bistå med att förverkliga den internationella rätten, skulle ha föredragit en lösning på Ålandsfrågan som står i samklang med den princip om självbestämmanderätt som, ehuru icke erkänd som del av internationell rätt, har funnit en så vidsträckt tillämpning vid skapandet av det nya Europa. Den hade hoppats, att ålänningarna inte skulle ha förvägrats den rätt som tillerkänts deras bröder i Slesvig, vilka, på samma sätt som ålänningarna, tillhör den skandinaviska rasen. Den hade hoppats att i detta mycket speciella fall, där rätten synes så uppenbar, och där befolkningens önskningar kommit till så ovanligt enhälligt uttryck, Nationernas förbund om någonsin skulle ha fyllt sin roll som rättens förkämpe och försvarare, och sålunda, genom sitt första beslut, hade kungjort gryningen av en ny internationell ordning.

"I dag, då Rådets beslut har kommit detta hopp på skam, är Sveriges regering tvungen att ge uttryck åt farhågor för att Rådet allvarligt har rubbat det förtroende som folken, och särskilt de vilka, i likhet med svenskarna, länge strävat efter att upprätthålla internationell rätt, ställt på Nationernas Förbund - en institution som skapats för att ställa denna rätt högst i världen. Om Förbundet skall komma att fylla den höga uppgift som förbundsakten anförtrott det, är det absolut nödvändigt att det åtnjuter ett sådant förtroende.

"Sveriges regering tror icke att den lösning av Ålandsfrågan som anbefallts av Rådet har utsikt att ge folken i Östersjön den fred de önskar. Icke heller tror den, att en befolkning så enhetlig som Ålands, och vid vars önskan så ringa avseende har fästs, kan stärka det land till vilket det mot sin enhälliga önskan blivit knutet.

"Sverige är berett att lojalt tillerkänna Rådets beslut den giltighet som förbundsakten giver. Men Sverige vill inte överge hoppet att den dag skall randas då rättstanken tillräckligt genomträngt folkens samvete för att de anspråk skall segra, som inspirerats av så ädla motiv och av så djup nationalkänsla som hos Ålands folk. Då skall den lyckas bli hörd, och den skall äntligen få upprättelse."

Hr. ENCKELL yttrade att han accepterar Rådets beslut.

ORDFÖRANDEN antecknade de gjorda uttalandena.

Hr. HYMANS föreslog att samtalen mellan Sveriges och Finland representanter och honom själv skulle begynna följande dag, för att finna en gemensam grund för enighet om garantierna.

Hr. BRANTING trodde att det med tanke på vad som skett vid detta möte icke vore särskilt sannolikt att sammanträdet mellan de två parterna under Hr. Hymans' ordförandeskap skulle leda till något resultat. I sådant fall komme Rådet att uttala sin dom i enlighet med den resolution det antagit

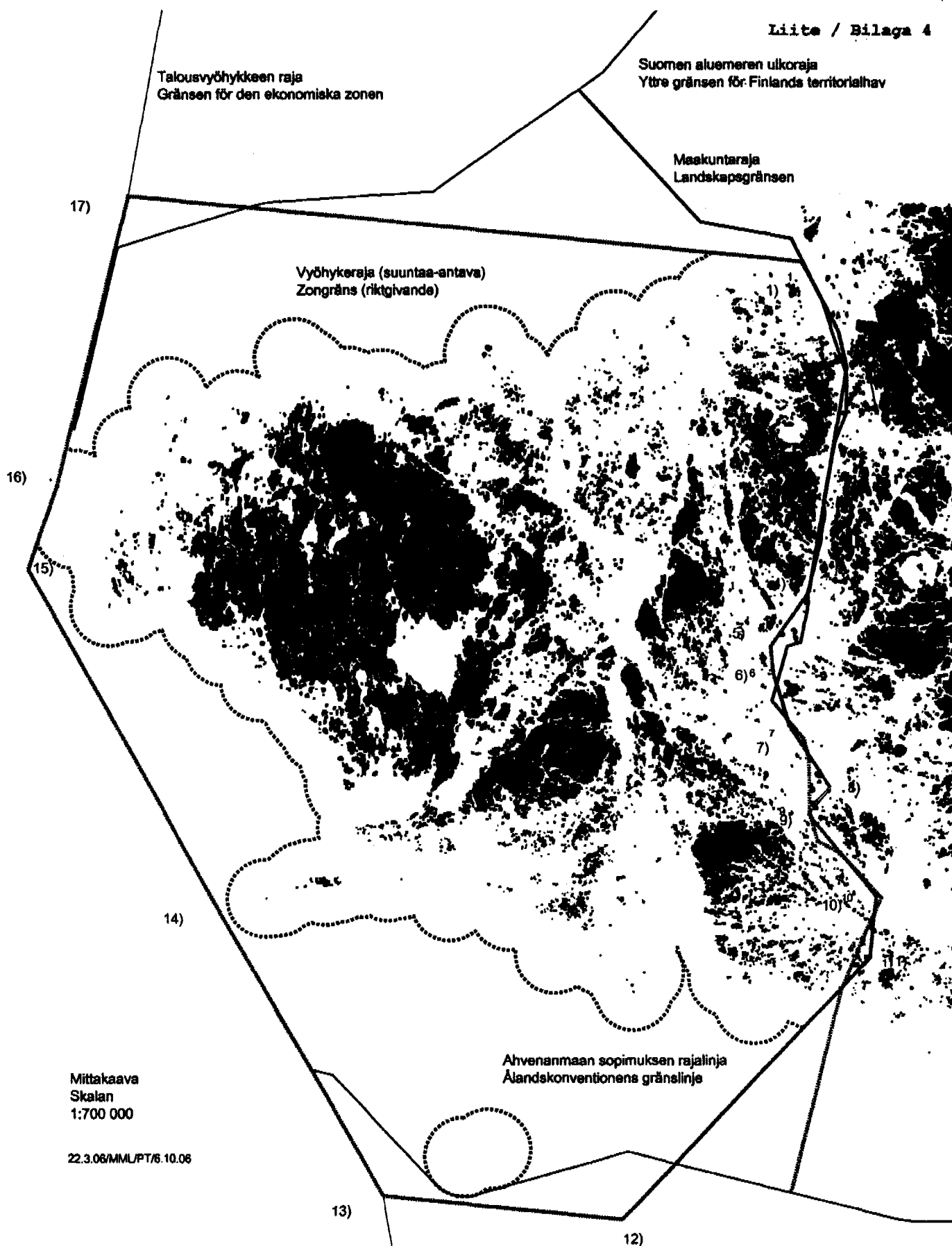
Hr. FISHER frågade Hr. Branting om Sveriges regering, visserligen under protest, godtar Rådets resolution.

Hr. BRANTING förklarade, att Sveriges representanter redan besvarat denna fråga tidigare samma dag, då de i sin regerings namn meddelat: "Sverige är berett att lojalt tillerkänna Rådets beslut den giltighet som förbundsakten ger det." Denna mening kommer också att återfinnas i den svenska regeringens protest, som just upplästs.

Hr. VAN HAMEL, direktör för sekretariatets juridiska sektion, ombads göra vissa iakttagelser beträffande frågans legala aspekter.

Hr. HANOTAUX önskade att man inte just nu skulle inveckla sig i en juridisk diskussion, emedan förutsättningar för en sådan saknades. Man har i dag uppnått ett resultat, och parterna i tvisten och Hr. Hymans skulle sammanträda dagen därpå. Den juridiska diskussionen kunde börja sedan Rådet mottagit Hr. Hymans' rapport.

Rådet godkände Hr. Hanotaux' förslag.

Ahvenanmaansaarien linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskevat rajat
Gränser för Ålandsöarnas demilitarisering och neutralisering

**GRÄNSSKILLNADERNA
i Skiftet, punkterna 1-11**

- Landskapsgräns
- Ålandskonventionens
gränslinjer
- 1 - 11 Ålandskonventionens
brytpunkter

**RAJOJEN EROAVUDET
Kihdin alueella, pisteet 1-11**

- Maakuntaraja
- Ahvenanmaan sopimuksen
rajalinjoja
- 1 - 11 Ahvenanmaan sopimuksen
taitepisteitä

Mittakaava
Skalan

1:400 000

5 km: —

YHDISTELMÄ VAIHTOEHTOJEN 1 JA 3 VÄLISISTÄ ALUEISTA
SAMMANSTÄLLNING AV OMRÅDENA MELLAN ALTERNATIV 1 OCH 3

Liite 6
Bilaga 6

Alueiden kokonaispinta-alat, Totalarealen för områdena

1(9.04.06/PT)

25.9.2006/pt

Ahvenanmaan aluetta, ei demilitarisoitu
Äländskt område, inte demilitariserat

Valtakunnan a aluetta, demilitarisoitu
Ríkets område, demilitariserat

Aluetunnus	Pinta-ala	Maa-ala
Omrädeskod	Totalareal	Landareal
Vrt.liite 7	ha	ha
Se bilaga 7		

Aluetunnus	Pinta-ala	Maa-ala
Omrädeskod	Totalareal	Landareal
Vrt. liite 7	ha	ha
Se bilaga 7		

A	-	-
C	603,7	0,34
E	313,7	-
G	2301,2	3,91
I	225,8	-
K	44,0	0,19
M	242,3	0,65
Yht, Total	3730,6	5,09

B	574,2	-
D	21,9	-
F	18,6	-
H	356,8	-
J	1093,8	11,73
L	468,9	0,03
N	1173,0	9,42
Yht, Total	3707,3	21,18

Saarien pinta-alat alueiden sisällä, Öarnas areal inom områdena

Aluetunnus Områdeskod (Liite / Bilaga 7)	Pinta-ala Areal ha	Nimi
--	--------------------------	------

C	0,25	Blekan
	0,09	Bådan
	0,34	yht, total / 2

G	0,34	Appolnäsgrynnan
	0,05	..
	0,04	Snöbodan
	0,19	Signesbådarna
	0,14	..
	0,01	..
	1,53	Svärteshåran
	0,28	..
	0,73	..
	0,03	..
	0,06	..
	0,09	..
	0,41	..
	0,01	..
	3,91	yht, total / 14

K	0,10	Pattonskärkobbar
	0,07	..
	0,01	..
	0,01	..
	0,19	yht, total / 4

M	0,65	Halmgaddarna
	0,65	yht, total / 1

Aluetunnus Områdeskod (Liite / Bilaga 7)	Pinta-ala Areal ha	Nimi
--	--------------------------	------

J	9,07	Gråskär
	0,05	..
	0,14	Gråskärstenarna
	0,11	..
	0,05	..
	2,16	Länggadden
	0,01	..
	0,04	..
	0,05	..
	11,73	yht, total / 10

L	0,00	Sandskobbrevet
	0,03	Norrakummelkläppen
	0,03	yht, total / 2

Aluetunnus Områdeskod (Liite / Bilaga 7)	Pinta-ala Areal ha	Nimi
--	--------------------------	------

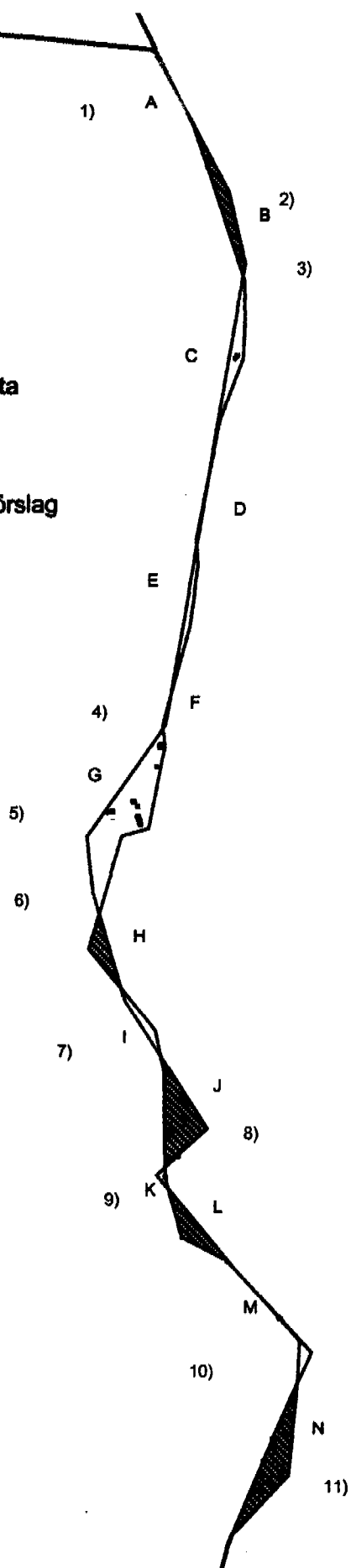
N	1,60	Skataskär
	0,31	Skorvkobben
	0,13	(Västergaddarna)
	0,04	..
	0,11	..
	0,18	..
	1,39	Slevharu
	0,02	..
	0,03	..
	0,04	..
	0,03	..
	0,26	..
	0,52	..
	0,03	..
	0,02	-
	0,07	-
	0,07	-
	0,42	Ivarsgaddis klobben
	0,03	..
	0,02	..
	0,01	..
	2,46	Stenharu
	0,06	-
	0,04	-
	0,03	-
	0,62	Kårharu kläpparna
	0,04	..
	0,06	..
	0,08	..
	0,65	..
	0,05	..
	9,42	yht, total / 31

KARTTA työryhmän ehdotuksen mukaisista
tulevista ja poistuvista alueista Kihdillä

KARTA över tillkommande och utgående
områden i Skiftet enligt arbetsgruppens förslag

Mittakaava
Skalan
1:400 000

5.10.08/MM/L/PT

KUVAILEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
5.10.2006

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
Rajatyöryhmä Puheenjohtaja lainsäädäntöneuvos Jannika Enegren-Åberg Sihteeri lainsäädäntösihteeri Jörgen Groundstroem		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 14.3.2005	
Julkaisun nimi Ahvenanmaan demilitarisoinnin rajoja koskeva selvitys			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä			
<p>Ahvenanmaan sopimuksen (SopS 1/1921) 2 artiklassa tarkoitetut demilitarisoitua ja neutralisoitua aluetta määrittävät koordinaatit ja rajat ovat tulkinnanvaraisia. Ne eivät nykyaikaisessa karttateknisessä viitejärjestelmässä vastaa aikoinaan sopimukseen liitettyihin karttoihin piirrettyjä rajoja. Karttatietoihin ei lainkaan sisälly sopimuksen tarkoittamaa 3 meripeninkulman demilitarisoitua vyöhykettä (nk. pilvikuvio), joka jää demilitarisoinnin ja neutralisoinnin ulomman rajaviivan sisäpuolelle. Neuvoteltuaan asiasta Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa oikeusministeriö päätti asettaa työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää Ahvenanmaan demilitarisoidun ja neutralisoidun vyöhykkeen rajat sekä arvioida onko selvityksen perusteella mahdollista laatia nykyisen koordinaattijärjestelmän mukainen kartta.</p> <p>Työryhmä on todennut virallisen maakuntarajan ja Ahvenanmaan sopimuksen mukaisen demilitarisoidun alueen rajan eroavan toisistaan. Eroavaisuudet johtuvat osaksi Ahvenanmaan sopimuksen syntymisen aikoihin käytettävissä olleesta puutteellisesta karttamateriaalista, jonka tiedot eivät vastaa nykyaikaiseen satelliittipohjaiseen paikannustekniikkaan perustuvia tietoja ja osaksi maakuntarajalla suoritettujen maanmittaustoimitusten aiheuttamista siirtymisistä. Rajojen eroavuudet ovat suurimmillaan Kihdillä, maakunnan ja Länsi-Suomen läänin välisellä raja-alueella.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että Ahvenanmaan sopimuksen koordinaatit muunnetaan nykyaikaiseen EUREF-FIN-järjestelmään ja siinä yhteydessä demilitarisointirajan soveltamista tarkistetaan siten, että raja yhtyy maakuntarajaan. Tätä vaihtoehtoa voidaan työryhmän mielestä pitää Kansainliiton pyrkimyksiä vastaavana. Työryhmä ehdottaa, että toimenpiteestä notifioitaisiin ainakin Ahvenanmaan sopimuksen allekirjoittajavaltioita ja Venäjää. Työryhmä ehdottaa lisäksi, että julkaistaisiin merikartan erityispainos, josta käyvät ilmi demilitarisoinnin ja neutralisoinnin ulompi ja sisempi raja. Työryhmä ehdottaa edelleen, että maankohoaminen otetaan huomioon vyöhykerajan määritelmässä, vyöhykerajan päivityksen tarve tarkistetaan 50 vuoden välein ja että Ahvenanmaan sopimuksessa käytetty ilmaisu ”matala vesi” tulkitaan keskimääräiseksi vedenkorkeudeksi. Työryhmä ei ehdota muutoksia Ahvenanmaan itsehallintolakiin.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) Ahvenanmaa, Ahvenanmaan sopimus, demilitarisointi, rajat, Kansainliitto			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 5/08/2005, OM025:00/2005			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2006:18		ISSN 1458-6452	ISBN 952-466-371-6
Kokonaissivumäärä 102	Kieli ruotsi ja suomi	Hinta 20,00€	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

Oikeusministeriölle

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen oikeusministeriö asetti 14. päivänä maaliskuuta 2005 työryhmän selvittämään Ahvenanmaan neutralisoidun ja demilitarisoidun vyöhykkeen rajoja. Työryhmän toimeksiantoa selostetaan tämän mietinnön luvussa 1.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Jannika Enegren-Åberg oikeusministeriöstä ja jäseninä lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede (ulkoasiainministeriö), hallitusneuvos Minna Kivimäki (liikenne- ja viestintäministeriö) 31. päivään joulukuuta 2005 saakka ja hänen seuraajanaan hallitusneuvos Lolan Eriksson 1. päivästä tammikuuta 2006 alkaen, hallitusneuvos Timo Turkki (puolustusministeriö), kapteeniluutnantti Juha Hirviniemi (pääesikunta), yliluutnantti Maija Laukka (Rajavartiolaitos), yli-insinööri Pekka Tätilä (Maanmittauslaitos), apulaisjohtaja Jukka Varonen (Merenkulkulaitos) sekä kansliapäällikkö Elisabeth Naucér (Ahvenanmaan maakunnan hallitus). Työryhmän sihteereiksi valittiin lainsäädäntösihteeri Jörgen Groundstroem (oikeusministeriö) ja ulkoasiainsihteeri Riina-Riikka Kuparinen (ulkoasiainministeriö), jonka seuraajana jatkoi lainsäädäntösihteeri Mikael Raivio (ulkoasiainministeriö) 1. päivästä marraskuuta 2005. Raivio toimi työryhmän sihteerinä 30.4.2006 saakka. Lisäksi työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi nimitettiin dosentti Martin Ekman. Martin Ekman toimi työryhmässä 23.8.2006 saakka.

Työryhmä otti nimekseen Rajatyöryhmä.

Työryhmä kokoontui yhteensä 15 kertaa.

Työryhmä kuuli asiantuntijoina yhteisöjen tuomioistuimen tuomaria Allan Rosas sekä professoreita Ove Bring ja Kari Hakapää.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 5. päivänä lokakuuta 2006

Jannika Enegren-Åberg

Lolan Eriksson

Juha Hirviniemi

Maija Laukka

Elisabeth Naucclér

Timo Turkki

Pekka Tätälä

Jukka Varonen

Ronald Wrede

Jörgen Groundstroem

SISÄLLYSLUETTELO

1 TYÖRYHMÄN TOIMEKSIANTO.....	2
2 NYKYTILAN KUVAUS.....	2
2.1 Ahvenanmaan demilitarisointia ja neutralisointia koskevien rajojen kansainvälisöi- keudellinen sääntely.....	2
2.2 Märketillä olevan rajaviivan sääntely	4
2.3 Vuoden 2006 Suomen ja Ruotsin välinen rajankäynti.....	5
2.4 Ahvenanmaan rajat Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan.....	5
2.5 Ahvenmaan rajat karttojen mukaan.....	6
2.5.1 Yleistä maastokartoista.....	6
2.5.2 Ahvenanmaan maakunnan rajat maastokarttojen ja kiinteistötietojärjestelmän mukaan	7
2.5.3 Yleistä merikartoista.....	7
2.5.4 Merikarttojen karttamerkit ja erityisesti rajaselitykset.....	8
2.5.5 Ahvenanmaata esittelevien merikarttojen historiasta.....	8
3 NYKYTILAN ARVIOINTI JA MUUTOSTARVE.....	10
3.1 Yleistä.....	10
3.2 Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat: koordinaatit ja suorat viivat.....	11
3.3 Rajojen eroavuudet Kihdillä (pisteet 2–11).....	12
3.4 Ahvenanmaan sopimuksen mukainen vyöhykeraja: maankohoaminen ja matalan- veden aika.....	13
3.5 Tarve piirtää demilitarisointiraja kartalle	14
4 ERI TOIMINTAVAIHTOEHTOJEN JA TYÖRYHMÄN EHDOTUSTEN ARVIOINTI	15
4.1 Yleistä.....	15
4.2 Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat	15
4.2.1 Koordinaatit ja suorat viivat.....	15
4.2.2 Rajojen eroavuudet Kihdillä (pisteet 2–11).....	19
4.3 Ahvenanmaan sopimuksen mukainen vyöhykeraja	23
4.4 Demilitarisointirajojen piirtäminen kartta-aineistoon.....	25
4.4.1 Tarve ja kustannukset.....	25
4.4.2 Vyöhykerajan käytännön määrittäminen.....	25
4.5 Tarve muuttaa Ahvenanmaan itsehallintolain 2 §:ää.....	27
4.6 Tarve piirtää maakuntaraja tavallisille merikartoille.....	27
LIITTEET.....	28

1 TYÖRYHMÄN TOIMEKSIANTO

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen oikeusministeriö asetti 14. päivänä maaliskuuta 2005 työryhmän selvittämään Ahvenanmaan neutralisoidun ja demilitarisoidun vyöhykkeen rajoja. Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaisesti:

1. selvittää vuoden 1921 Ahvenanmaan sopimuksen rajoihin liittyvät epäselvyydet ja arvioida, olisiko selvityksen perusteella mahdollista laatia nykyaikaisessa koordinaattijärjestelmässä oleva kartta, sekä selvittää tästä aiheutuvat kustannukset;

2. selvittää Ahvenanmaan itsehallintolain Ahvenanmaan maakunnan aluetta koskevan 2 §:n mahdollisen muuttamisen tarve.

Työryhmän määräaikaa jatkettiin kaksi kertaa ja työ tuli saattaa päätöksen lokaan 20 päivään 2006 mennessä.

Toimeksiannon mukaan mahdolliset lakiehdotukset tuli laatia hallituksen esityksen muotoon. Työryhmä on tulkinnut toimeksiantoa siten, että mahdollista ehdotusta itsehallintolain 2 §:n muuttamiseksi ei pidetä itsenäisenä tehtävänä. Tavoitteena on sen sijaan selvittää demilitarisoidun ja neutralisoidun alueen rajojen epäselvyydet. Työryhmän arvion mukaan ehdotukset eivät aiheuta muutoksia itsehallintolain 2 §:ään sisältyvään maakunnan alueen määritelmään.

Luku 4.2 sisältää työryhmän ehdotuksen Ahvenanmaan sopimuksen mukaisen demilitarisoidun alueen rajaviivojen täsmentämiseksi sekä koordinaattien muuttamisen satelliittipohjaiseen EUREF-FIN -vertausjärjestelmään. Luvussa 4.3 esitetään kannanottoja eräisiin, rajaviivojen sisäpuolella olevaa demilitarisoitua vyöhykettä (ns. ”pilvi”) koskeviin kysymyksiin. Luvussa 4.4 on työryhmän karttaa koskeva ehdotus. Kartalla esitettäisiin Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat sekä sopimuksen mukainen vyöhykeraja.

2 NYKYTILAN KUVAUS

2.1 Ahvenanmaan demilitarisointia ja neutralisointia koskevien rajojen kansainvälisoikeudellinen sääntely

Ahvenanmaan demilitarisointi ja neutralisointi perustuvat seuraaviin kansainvälisiin sopimuksiin:

- Ranskan, Suurbritannian ja Venäjän välinen, Ahvenanmaansaaria koskeva sopimus vuodelta 1856;
- Ahvenanmaansaarten linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskeva sopimus vuodelta 1921 (Ahvenanmaan sopimus, SopS 1/1922);

- Sopimus Suomen ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä Ahvenanmaan saarista vuodelta 1940 (vuoden 1940 sopimus, SopS 24/1940).

Kansainliiton neuvoston Ahvenanmaan saaria koskevassa päätöksessä 24. päivältä kesäkuuta 1921 käsitellään paitsi Suomen täysivaltaisuutta Ahvenanmaahan myös Ahvenanmaan itsehallintoa ja demilitarisointia. Tämän päätöksen seurauksena solmittiin neuvottelujen jälkeen Ahvenanmaan sopimus 20. päivänä lokakuuta samana vuonna (sopimuspuolina Islanti, Iso-Britannia, Italia, Latvia, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska ja Viro).

Demilitarisoidun Ahvenanmaan rajat määritellään Ahvenanmaan sopimuksen 2 artiklassa. Määrittely on kaksivaiheinen käsittäen ulkoisen ja sisäisen alueen.

Ensiksi määritellään Itämerellä sijaitseva, viivojen rajoittama alue. Viivat yhdistävät 17 leveys- ja pituusastein määritettyä pistettä, jotka viittaavat tiettyihin brittiläisiin, suomalaisiin ja venäläisiin merikarttoihin. Viivat muodostuvat kahdesta leveyspiiristä, joista toinen on pohjoisessa ja toinen etelässä, sekä 15 suorasta viivasta, joista neljä on lännessä ja 11 idässä. (Märketillä on kuitenkin voimassa tarkistettu raja vuodelta 1985.) Näistä viivoista käytetään tässä mietinnössä nimitystä Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset *rajaviivat*. Nämä rajaviivat taitepisteineen on esitetty Ahvenanmaan sopimuksen liitteenä olevalla, brittiläisen amiraliteetin Ahvenanmaata koskevalla merikortilla, jonka mittakaava on 1:252 000.

Seuraavaksi määritellään Ahvenanmaan saaret siten, että ne koostuvat kaikista niistä saarista, luodoista ja kareista, jotka sijaitsevat kyseisten rajaviivojen sisäpuolella. Ahvenanmaan saariin määritellään kuuluviksi myös aluevedet, jotka matalanveden aikana ulottuvat kolmen meripeninkulman päähän edellä mainituista, ”ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvistä” saarista, luodoista ja kareista. Nämä aluevedet eivät kuitenkaan voi missään kohdin ulottua rajaviivojen ulkopuolelle; lännessä ja erityisesti idässä nämä viivat muodostavat merialueen rajat. Ahvenanmaan sopimuksen mukaan demilitarisoitu vyöhyke muodostuu siis Ahvenanmaan saarista ja niiden kolmen meripeninkulman päähän ulottuvista aluevesistä. Tästä kolmen meripeninkulman rajasta käytetään tässä mietinnössä nimitystä *vyöhykeraja*. Niiden lännessä ja idässä sijaitsevien alueiden osalta, joilla vyöhykeraja yhtyy rajaviivoihin, yhteisestä rajasta käytetään tässä mietinnössä nimitystä *demilitarisointiraja*.

Märketin luodolla on Ahvenanmaan sopimuksen mukaisten rajaviivojen ainoa kiinteälle maalle sijoittuva piste. Märketin yli kulkeva raja on määritelty sekä koordinaattiluettelossa että 2 artiklan tekstiosuudessa, ja edelleen kartta-aineistossa, joka on talletettu samanaikaisesti sopimuksen kanssa. Tästä syystä Märketin aikaisemmalla rajatarkistuksella vuonna 1985 ja sen vaikutuksella koordinaatteihin on merkitystä nyt käsiteltävänä olevaan asiaan sekä rajapisteiden koordinaattien kannalta.

Sopimuksen 2 artiklan mukaan osa läntisestä demilitarisointirajasta (pisteet 14–16) on yhtenevä Ruotsin ja Venäjän välisen vuonna 1810 (1888) vahvistetun rajan kans-

sa. Suomen itsenäiseksi julistautumisen myötä tästä rajasta tuli Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanraja. Suomen ja Ruotsin välillä solmittujen sopimusten johdosta voidaan todeta, että pisteiden 13–17 välillä olevat viivat nykyään suurimmalta osalta yhtyvät Suomen ja Ruotsin välisiin aluevesien rajoihin, joihin myös molempien maiden välinen talousvyöhykeraja yhtyy.

Ahvenanmaan sopimukseen sisältyvä rajamääritelmä laadittiin Kansainliiton neuvoston ehdottaman merellisen asiantuntijatoimikunnan toimesta. Määritelmä perustuu lähinnä Suomen pääesikunnan laatimaan sopimustekstiehdotukseen. Kyseisessä ehdotuksessa esiintyi ensimmäistä kertaa koordinaattiluettelo. Ehdotusta työstettiin tämän jälkeen vielä pariin otteeseen merellisessä asiantuntijatoimikunnassa. Yksi piste poistettiin ja jäljellä olevista 17 pisteestä neljän pisteen koordinaatteja muutettiin; raja-alueita laajennettiin pohjoisen ja etelän suuntaan. Lisäksi tehtiin viittaukset merikarttoihin; ensin ruotsalaiseen merikarttaan, joka sittemmin korvattiin brittiläisellä sekä rajan itäisellä osuudella suurempimittakaavaisilla suomalaisilla ja venäläisillä merikartoilla.

Lisäksi Suomen puolelta ehdotettiin neljän meripeninkulman aluevesirajaa, (vyöhykerajaa) ja Italian puolelta kuuden meripeninkulman rajaa. Muut allekirjoittajavaltiot eivät kuitenkaan hyväksyneet näitä ehdotuksia, vaan katsoivat, että kolme meripeninkulmaa oli lähempänä kansainvälistä käytäntöä ja viittasivat Suezin ja Panaman kanavavyöhykkeisiin. Suomi korosti silloin sitä, että kolmen meripeninkulman rajan olisi katsottava koskevan demilitarisoitua vyöhykettä eikä välttämättä merialuetta yleensä.

Vastaava Ahvenanmaan demilitarisoinnin rajojen määrittely sisältyy vuoden 1940 sopimukseen. Kyseinen sopimus koskee siis samaa aluetta kuin Ahvenanmaan sopimus. Ahvenanmaan sopimuksen katsotaan koskevan myös demilitarisoidun vyöhykkeen yläpuolella olevaa ilmatilaa.

2.2 Märketillä olevan rajaviivan sääntely

Vuonna 1981 suoritettuna Suomen ja Ruotsin välisen valtakunnanrajan rajankäynnin yhteydessä määriteltiin valtakunnanraja Märketin luodolla. Tämä merkitsi myös sitä, että määrittely koski Ahvenanmaan sopimuksen mukaista Märketin kautta kulkevaa demilitarisointirajaa.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen Suomen ja Ruotsin välisen valtakunnanrajan vuosina 1981 ja 1982 suoritettussa rajankäynnissä todettujen rajalinjan muutosten ja täsmennysten hyväksymisestä (HE 70/1984 vp). Siihen sisältyi ehdotus valtakunnanrajan määrittämiseksi murtoviivalla Märketin luodolla siten, että luodolla sijaitseva majakka kuuluisi Suomelle. Luodolla oleva raja seuraisi siten luodon keskipisteen kautta kulkevaa murtoviivaa ja jakaisi luodon kahteen samansuuruiseen osaan siten, että majakka rakenteineen jäisi Suomen puolelle. Koska Märketin kautta kulkevaa rajaa ei aikaisem-

min ollut merkitty maastoon, arvioitiin, että tällainen rajan määrittely olisi katsottava rajan täsmennykseksi. Toisaalta Ahvenanmaan sopimuksen mukaan pisteiden välisen rajan tulee muodostua suorista viivoista (ei murtoviivoista). Yksi rajapisteistä on Märketin keskipiste.

Vuonna 1984 kaikille Ahvenanmaan sopimuksen osapuolille, kuten myös Venäjälle vuoden 1940 sopimuksen osapuolena, tiedotettiin ulkoasiainministeriön nootilla Märketin rajan määrittämisestä. Nootissa ei pohdittu Ahvenanmaan sopimuksessa käytettyä sanamuotoa, vaan todettiin, että valtakunnanraja on täsmennyt maastossa ja että tämä koski myös Ahvenanmaan sopimusta. ”The Governments of Finland and Sweden agree that the borderline on Märket Rock will, even after this precision, continue to coincide with the line referred to in Article 2 of the said Convention.”

2.3 Vuoden 2006 Suomen ja Ruotsin välinen rajankäynti

Vuoden 2006 Suomen ja Ruotsin välinen rajankäynti aloitettiin vuonna 2004. Rajankäynnin yhteydessä selvitetään ja tulkitaan voimassa olevien mannermaajalustaa, talousvyöhykkeitä ja kalastusalueita koskevien sopimusten mukaiset rajaviivat, molempien maiden aluevesirajat sekä muut asianmukaiset rajan määrittäykset Perämeren, Merenkurkun, Selkämeren, eteläisen Merenkurkun ja Ahvenanmeren alueella.

Rajankäyntiä ei mietinnön valmistumisen aikaan ole saatettu loppuun, mutta on epätodennäköistä että sillä olisi vaikutusta työryhmän ehdotusten toteuttamisen kannalta.

2.4 Ahvenanmaan rajat Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan

Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991; Ahvenanmaan säädöskokoelma, nro 71/1991) Ahvenanmaan maakunnan aluetta ei ole määritetty koordinaateilla. Ahvenanmaan läntiset rajat ovat peräisin vuoden 1810 ruotsalais-venäläisestä rajaselityksestä. Idässä rajat ovat peräisin siitä keisarillisesta kirjeestä, jossa Ahvenanmaan kihlakunnan itäistä rajaa muutettiin Krimin sodan aikana vuonna 1855. Tästä Ahvenanmaan kihlakunnasta muodostettiin Ahvenanmaan lääni vuonna 1918 annetulla suomalaisella asetuksella (48/1918). Vuosina 1920 ja 1951 annettujen itsehallintolakien mukaan maakunta määriteltiin siten, että se käsitti Ahvenanmaan läänin sellaisena kuin se oli ensimmäisen Ahvenanmaan itsehallinnosta annetun lain (124/1920) tullessa voimaan. Lisäksi on otettava huomioon vuonna 1985 tehty itsehallintolain 1 §:n 2 momentin muutos, jolla toteutettiin rajantarkistus Ahvenanmerellä sijaitsevalla Märketillä.

Voimassa oleva Ahvenanmaan maakunnan alueen määrittely sisältyy Ahvenanmaan itsehallintolain 2 §:ään: ”Maakunta käsittää sille tämän lain tullessa voimaan kuuluvan alueen sekä ne aluevedet, jotka voimassa olevien Suomen aluevesien rajoja koske-

vien säännösten mukaan välittömästi liittyvät tähän alueeseen. Jos valtakunnan vallankäyttöoikeudet laajenevat aluevesirajan ulkopuolelle, maakunnankin toimivaltaa voidaan laajentaa niin kuin valtakunnan ja maakunnan kesken sovitaan.”

Ensimmäiseen virkkeeseen sisältyvän sanamuodon tarkoituksena on, että mahdolliset Suomen aluevesien rajoihin liittyvät muutokset koskisivat myös maakuntaa ilman, että olisi syytä muuttaa itsehallintolakia. Tällä hetkellä aluevesiraja kulkee 12 meripeninkulman etäisyydellä merioikeusyleissopimuksen mukaisesti määritellyistä suorista perusviivoista siellä missä se on mahdollista, poikkeuksena Bogskärin eteläpuolella sovellettava 3 mpk:n aluevesiraja. Itsehallintolain mukaista, voimassa olevaa Ahvenanmaan rajaa kutsutaan tässä mietinnössä *maakuntarajaksi* tai jossain tapauksissa *itsehallintorajaksi*. Ahvenanmaan maakunnan aluetta koskevat itsehallintolain säännökset eivät mainitse Ahvenanmaan ympärillä olevaa kolmen meripeninkulman levyistä vesialuetta, joka Ahvenanmaan sopimuksen ja vuoden 1940 sopimuksen mukaan muodostaa demilitarisoidun vyöhykkeen.

2.5 Ahvenmaan rajat karttojen mukaan

2.5.1 Yleistä maastokartoista

Yleisillä maastokartoilla esitetään varsinaisten maastotietojen lisäksi myös erilaisia maastoon liittyviä tietoja, kuten nimistöä, hallintoon liittyviä rajoja, kiinteistörajoja sekä rekisteritunnuksia. Varhaisimmat yleiset maastokartat ovat pitäjänkartta 1:20 000 ja taloudellinen kartta 1:100 000. Ensiksi mainitun kartan tuotanto lopetettiin vuonna 1950, koska uusi peruskartoitus oli käynnistetty vuonna 1947. Myös taloudellisen kartan tuotanto lopetettiin vuonna 1955. Suomen alue ei kokonaisuudessaan sisältynyt kumpaankaan näistä kartoista, ja Ahvenanmaan alueesta ainoastaan keskeisimmät alueet oli kartoitettu, ja muun muassa suuri osa maakunnan raja-alueista oli ”valkoista aluetta”. Vuonna 1947 oli olemassa koko maan kattava yleiskartta mittakaavassa 1:400 000.

Peruskartoituksen myötä koko Suomi tuli kartoitetuksi mittakaavassa 1:20 000 vuoteen 1975 mennessä. Tästä aineistosta johdettiin topografinen kartta mittakaavassa 1:100 000 ja maastokartta mittakaavassa 1:50 000. Yleiskartasta tuotettiin lisäksi kolme eri painosta ajanjaksolla 1950–1990.

2.5.2 Ahvenanmaan maakunnan rajat maastokarttojen ja kiinteistötietojärjestelmän mukaan

Maastokartoille piirretään mittakaavan sallimassa määrin myös hallinnollisia rajoja. Hallinnolliset rajat perustuvat kulloinkin voimassa oleviin kiinteistöjen rajoihin. Tietyn kiinteistön raja on myös osa kylänrajaa, joka puolestaan on osa kunnanrajaa sekä seuraavalla tasolla osa maakuntarajaa ja/tai lääninrajaa. Ahvenanmaan maakunnan ja Länsi-Suomen läänin välinen raja on määritelty lainvoimaisilla kiinteistötoimituksilla.

Maakunnan ja läänin välisen rajan kulku voi muuttua kiinteistötoimitusten seurauksena. Raja määräytyy siis virallisten toimitusten yhteydessä määritettyjen rajamerkkien tai rajapisteiden avulla. Kiinteistötietojärjestelmään on merkitty myös rajapisteiden koordinaatit sekä tarkkuusluku siitä, kuinka tarkasti koordinaatit on määritelty. Näiden koordinaattien tarkkuus vaihtelee sen mukaan, mitä menetelmää aikoinaan on käytetty. Näitä koordinaattimääryksiä parannetaan jatkuvasti myös tavallisten maanmittaustoimitusten yhteydessä, vaikkei rajan kulku ehkä muuttuisikaan. Tästä syystä Ahvenanmaan maakunnan itäisen rajan yksiselitteinen määrittäminen koordinaattien avulla ei ole erityisen tarkoituksenmukaista.

2.5.3 Yleistä merikartoista

Kartografisen määritelmän mukaan merikartta on sovellettu maastokartta. Olenaiset maastokohteet muodostuvat vedenalaisista kohteista ja rantaviivasta. Maastokohteiden kuvaus on painotettu nimenomaan merenkulkijoiden käyttöä silmällä pitäen. Suomen rannikolle tyypillisissä olosuhteissa väyliä ja niiden turvalaitteita kuvaavat maasto- ja kohdetiedot ovat kaikkein tärkeimmät.

Merikartta on luonteeltaan kansainvälinen. International Hydrographic Organisation (IHO) on yli 70 valtiosta koostuva järjestö, Suomi mukaan luettuna, jonka perustetävänä on edistää luotettavien merikarttojen saatavuutta kaikkialta maailmasta sekä lisäksi yhdenmukaistaa merikarttojen tietosisältöä ja esitystapaa (symboliikkaa). Vuodesta 2003 alkaen Suomi on siirtynyt käyttämään kansainvälistä INT-karttasymboliikkaa.

Merikartta on virallinen ja pakollinen navigointiväline kauppa-aluksille. Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO:n) SOLAS-säännöstö velvoittaa rekisteröityjä aluksia käyttämään virallisia ja päivitettyjä merikarttoja. SOLAS-säännöistä on johdettavissa, että virallinen merikartta on kansallisen viranomaisjärjestön tuottama kartta, joka noudattaa IHO:n suosituksia. Päivitysvaatimukseen sisältyy, että aluksen on korjattava merikarttansa sellaisten muutostietojen mukaisesti, jotka kartantuottaja julkaisee uusien karttapainosten ilmestymisen välillä. Myös sota-alukset ovat velvollisia noudattamaan IMO:n säännöstöä aina liikkeessaan merellä normaaliolojen vallitessa.

Painetut merikartat julkaistaan eri mittakaavoissa; Itämeren osalta julkaistaan yleiskartat mittakaavassa 1:250 000 tai pienemmässä mittakaavassa; rannikkopurjehduksen yhteydessä käytetään mittakaavaa 1:50 000; satama- ja erikoiskartat julkaistaan tätäkin isommassa mittakaavassa. Veneilysarjat sisältävät yleisten merikarttatietojen lisäksi erityisesti veneilijöiden tarvitsemia tietoja.

Suurten merenkulkumaiden karttalaitokset julkaisevat merikarttoja maailmanlaajuisesti. Suomen rannikkoa kuvataan ainakin osaksi brittiläisillä, yhdysvaltalaisilla, saksalaisilla, venäläisillä sekä virolaisilla ja ruotsalaisilla merikartoilla. Nämä ovat kaikki ”virallisia” merikarttoja. Suomen Merenkululaitos luovuttaa sopimusperusteisesti perustiedot sekä muutostiedot eri karttavirastojen käyttöön.

Painettujen karttojen ohella julkaistaan myös elektronisessa muodossa olevat ENC-aineistot, jotka edustavat uudempaa navigointitekniikkaa ja korvaavat paperikartat. SOLAS hyväksyy ENC-aineistot käytettäväksi tietyin ehdoin, jotka liittyvät laitetekniikkaan. Jokainen valtio on vastuussa vain omaa talousvyöhykealuettaan koskevan ENC-aineiston valmistamisesta. Aineistojen levittäminen ja päivittäminen on keskitetty kansainvälisiin jakelukeskuksiin. Suomen ja lähes koko Pohjois-Euroopan jakelukeskus toimii Norjassa.

2.5.4 Merikarttojen karttamerkit ja erityisesti rajaselitykset

Painetuilla merikartoilla Suomessa käytössä olevat karttamerkit on julkaistu Kartta 1 -nimisessä julkaisussa (Merenkululaitoksen julkaisut, ISBN 951-420868-6). Lähtökohtana on IHO:n julkaisema INT-symboliikka. Olennainen seikka merikartoilla julkaistavan aineiston valinnassa on se, että merikartasta tulee selkeä ja ettei luettavuus vaikeudu. Valtakunnanraja ja talousvyöhykkeen raja, aluemerén ulkorajat sekä sisäisten aluevesien ulkorajat on tarkasti piirretty merikartoille, koska näillä karttamerkeillä on keskeinen merkitys kaikille merenkulkijoille. Valtion raja ja talousvyöhykkeen raja määrittävät, minkä rantavaltion lainkäyttövallan alla alus kulloinkin on, ja tiedot aluemerén ulkorajoista ja sisäisten aluevesien ulkorajoista ovat tarpeellisia viatonta kauttakulkua koskevien säännösten soveltamisessa. Suomalaiset merikartat sisältävät myös kansallisen erikoismerkin, joka koskee itäisimpiä raja-alueita, sillä itärajan rajavyöhykettä koskevat määräykset koskevat jokaista merenkulkijaa. INT-symboliikkaan sisältyy kuvaukset lukuisista erilaiseen sotilaalliseen käyttöön tarkoitetuista merialueista, koska myös näillä on suuri merkitys merenkulkijoille.

2.5.5 Ahvenanmaata esittelevien merikarttojen historiasta

Ensimmäinen yhtenäinen ja edes jollain tavalla luotettava koko Ahvenanmaata koskeva merikartta lienee brittiläisen amiraliteetin merikortti vuodelta 1872, jota on käytetty vuoden 1921 sopimukseen sisältyvän selityksen yhteydessä. Mittakaavansa puolesta tämä merikartta soveltuu ainoastaan avomeripurjehdukseen. Selitys sille, että juuri britit julkaisivat ensimmäisen Ahvenanmaan merialuetta koskevan merikartan, löytynee Krimin sodan vaiheista. Keisarillinen Venäjän laivasto kartoitti Saaristomerta laajalta alueelta aivan ensimmäisen maailmansodan kynnyksellä, mutta merikartta ei ulottunut Ahvenanmaan läntisiin osiin asti. Tämä oli tilanne vuonna 1921; ainoat olemassa olevat merikartat olivat amiraliteetin yleismerikortti sekä venäläiset Kihtiä koskevat kartat, joista kaksi oli jo ehditty suomentaa.

Brittiläisillä merikartoittajilla lienee ollut vain rajoitetut mahdollisuudet käyttää maastoon mitattuja kolmioverkkoja kartan runkona. Astronominen paikanmääritys olikin hallitseva keino jonkinlaisen karttarungon luomiseksi. Tämä puolestaan merkitsee sitä, että etäisyysvirheet kartan eri osien välillä saattavat olla kilometriluokkaa. Venäjän laivasto suoritti varmasti myös kolmiomittauksia omalla kartoitusalueellaan, mutta uudet maastokartat ovat sittemmin osoittaneet satojen metrien eroavuuksia. Merenkulkijat joutuivat elämään tämän tosiasian kanssa aivan viime aikoihin saakka, koska viimeisin näistä karttapohjista poistettiin Suomen merikartoista vuonna 1997. Nämä merikartat olivat muun muassa täysin kelvottomia käytettäväksi satelliittipaikannuksen yhteydessä. Ainaakaan navigoinnin suhteen yli 100 vuotta vanhoilla merikartoilla olevilla koordinaateilla ei ollut merkitystä. Navigoiminen oli suhteellista navigointitoimintaa maamerkkien osalta. Kartan asteverkko oli olemassa ainoastaan siitä syystä, että tiettyjen paikkoja koskevien tietojen liittäminen asteverkkoon oli helpoin tapa. Asteverkolla oli hyvin heikko sidonnaisuus mihinkään geodeettiseen vertausjärjestelmään. Esimerkiksi venäläisten merikarttojen koordinaattipohjan selvittäminen on mahdotonta, koska alkuperäistä mittausaineistoa ei ole saatavilla.

Nämä venäläistä alkuperää olevat Saaristomerta ja Ahvenmaan itäisiä osia koskevat karttapohjat uudistettiin vasta 1980- ja 1990-luvulla. Uudistaminen on koskenut rantaviivaa. Syvyyksiä ja väylästöä on jouduttu mittaamaan kokonaan uudestaan. Syvyysmittauksia on ollut käynnissä Ahvenmaata kohti avautuvalla osalla Selkämeren lounais- ja etelärannikolla. Tästä syystä tämänhetkinen tieto on valitettavasti puutteellista ja epäyhtenäistä, kun tarkastelu kohdistuu Ahvenanmaan kaikkiin merialueella sijaitseviin osiin. Kysymys on kuitenkin merkityksellinen määriteltäessä niitä osittain vedenalaisia kohteita, jotka vuoden 1921 sopimuksen mukaan muodostavat pohjan kolmen meripeninkulman vyöhykerajan määrittämiselle. Joka tapauksessa tällaisia kohteita on olemassa, ja ainoa osviitta niiden olemassaolosta löytyy merikartoista sekä näiden pohjana olevasta merimittausaineistosta.

Vuoden 1972 sopimus Suomen ja Ruotsin välillä mannermaajalustan rajan määramisestä Perämerellä, Selkämerellä, Ahvenanmerellä ja Itämeren pohjoisimmassa osassa (SopS 7/1973, jäljempänä vuoden 1972 sopimus) liittyy myös vuoden 1921 sopimuksen mukaiseen rajamääritelmään; vuoden 1994 sopimuksen Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan välillä Suomen mannermaajalustan ja kalastusvyöhykkeen sekä Ruotsin talousvyöhykkeen välisen rajan määramisestä Ahvenanmerelle ja pohjoisella Itämerellä (SopS 39/1995, jäljempänä vuoden 1994 sopimus) jälkeen vuoden 1972 sopimuksen vaikutukset ulottuvat ainoastaan pisteeseen 17.

Vuoden 1972 sopimuksessa käytettiin yleiskarttatyypisiä merikarttoja sopimuskarttoina. Ahvenanmaan alueen osalta käytettiin karttaa numeroa 904, mittakaavassa 1:200 000. Merikartta oli valmistunut 1960-luvun lopulla. Sopimustekstissä koordinaatit ilmaistiin ainoastaan ± 100 metrin tarkkuudella ja kartan graafinen tarkkuus edustaa ainoastaan ± 200 metrin tarkkuutta.

3 NYKYTILAN ARVIOINTI JA MUUTOSTARVE

3.1 Yleistä

Nykyaikaisen karttatekniikan valossa Ahvenanmaan sopimuksen rajamäärittäminen on jossain määrin epäselvä ja moniselitteinen¹. Rajamäärittäykseen liittyy nimittäin muutamia periaatteellisia geodeettisia ja geofysikaalisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat rajan määrittämiseen. Rajaviivojen osalta kyse on siitä, että maanpinnalla olevien koordinaattien esittämiseen on erilaisia vertausjärjestelmiä, jotka vaikuttavat käsitteiden ”leveys ja pituus” sekä ”leveysaste” merkitykseen. Lisäksi kyse on siitä, mitä maanpinnan kaarevuus merkitsee suoran viivan käsitteeseen. Vyöhykerajan osalta kyse on jääkauden jälkeisestä maankohoamisesta, joka vaikuttaa ”saaret, luodot ja karit” -ilmauksen merkitykseen. Lisäksi kyse on siitä, mitä merenpinnan vaihtelut merkitsevät ”matalanveden aikana” -käsitteen sekä ilmauksen ”ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvät” osalta. Lopuksi mainittakoon, että Kihdin kohdalla demilitarisointirajan ja maakuntarajan välillä esiintyy tiettyjä poikkeamia.

¹ Kts. Martin Ekman, Det självstyrda och demilitariserade Ålands gränser – historiska, geovetenskapliga och rättsliga synpunkter. Meddelanden från Ålands högskola n:r 12, 2000

3.2 Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat: koordinaatit ja suorat viivat

Maapallon muotoa kuvataan kartastotehtävissä navoiltaan litistyneenä pyörähdysellipsoidina, maaellipsoidina. Käytössä on ollut ja on edelleen monta erilaista, erikoista ja eri tavoin litistynyttä maaellipsoidia. Koordinaattien leveys- ja pituusarvot eivät ole yksiselitteisiä vaan riippuvat valitun maaellipsoidin koosta ja litistyneisyydestä. Merkitystä on lisäksi sillä, miten maaellipsoidi on sijoitettu suhteessa todelliseen maapalloon. Geodeettinen vertausjärjestelmä (kutsutaan myös datumiksi) perustuu maaellipsoidin koon ja muodon valintaan sekä ellipsoidin sijoittamiseen todelliseen maan keskipisteen ja akseleiden suhteen. Pisteiden leveys- ja pituusarvo riippuu siis käytössä olevasta geodeettisesta vertausjärjestelmästä. Tämä merkitsee sitä, että vertausjärjestelmä ratkaisee asteverkon sijoittumisen kartalle, esimerkiksi merikartalle.

Ahvenanmaan sopimuksessa mainitaan koordinaatit leveys- ja pituusarvoin 17 rajaviivapisteelle (sekä näihin kuuluvat kahden leveyspiirin leveysarvot). Pisteiden 1–11 (idässä) koordinaatit liittyvät suomalaisiin ja venäläisiin noin vuodelta 1920 peräisin oleviin merikarttoihin, sekä pisteiden 12–17 (etelässä ja lännessä) koordinaatit brittiläiseen, vuodelta 1872 peräisin olevaan merikorttiin. Tämä merkitsee sitä, että koordinaatit perustuvat toisaalta vanhoihin ja epäselviin, sekä toisaalta idässä ja lännessä toisistaan poikkeaviin vertausjärjestelmiin. Jos halutaan selvittää, missä pisteet oikeastaan ovat, pitää sopimuksessa olevat koordinaatit muuntaa nykyaikaisen vertausjärjestelmän mukaisiksi koordinaateiksi. Vertausjärjestelmän tulisi tällöin olla satelliittipohjainen. Tällä tavoin voidaan tulkita ja selkeyttää nykyiset koordinaatit. Jos Ahvenanmaan sopimuksen mukaisia koordinaatteja käytetään muuntamatta nykyaikaisen merikartan tai GPS-määritetyn paikan kanssa, monet pisteistä osuvat kohtaan, joka on yli 500 metriä virheellinen. Pisteet sijoittuvat sen sijaan keskimäärin paremmin, mikäli koordinaatit muunnetaan satelliittipohjaisen järjestelmän mukaisiksi.

Tarkastelun yhteydessä on kiinnitettävä huomiota Ahvenanmerta koskeviin erityisehtoihin. Ahvenanmaan sopimuksen mukaan Ahvenanmeren rajaviivat ovat nimittäin yhteneväiset Suomen (aikaisemmin Venäjän) ja Ruotsin välisten rajojen kanssa. Nämä rajat ovat osittain aluevesirajoja ja osittain talousvyöhykerajoja, jotka ensimmäisen kerran määritettiin vuoden 1972 Suomen ja Ruotsin välisessä sopimuksessa (pisteet 13–17) ja viimeksi vuoden 1994 Suomen ja Ruotsin välisessä sopimuksessa lopullisesti pisteiden 13–15 osalta. Samat koordinaatit on otettu vuonna 1995 annettuun asetukseen, joka koskee Suomen aluevesien rajoja (981/1995) sekä vuonna 2004 annettuun asetukseen, joka koskee Suomen talousvyöhykettä (1073/2004; vrt. Ruotsin talousvyöhykkeestä annettu laki; lagen om Sveriges ekonomiska zon (1992:1140) ja Ruotsin talousvyöhykkeestä annettu asetetus, förordningen om Sveriges ekonomiska zon (1992:1226) myöhemmin tehtyine muutoksineen).

Ahvenanmaan sopimuksessa puhutaan edelleen rajaviivoista suorina viivoina. Kahden pisteen väliin sijoittuvalle tasossa olevalle suoralle viivalle on tunnusomaista, että viiva edustaa lyhintä etäisyyttä pisteiden välillä ja että sen suunta on vakio. Kaarevalla pinnalla, kuten maanpinnalla, suoran viivan käsitteelle ei löydy yksiselitteistä vastinetta. Lyhintä etäisyyttä edustavaa kaarta kutsutaan geodeettiseksi viivaksi (pallon tapauksessa isoympyräksi). Vakiosuuntaista kaarta kutsutaan loksodromiksi. Nämä kaksi kaarta eivät ole yhtenevät. Niiden välinen poikkeama riippuu niiden pituudesta ja suunnasta sekä latitudiarvosta. Projisoitaessa kaareva maanpinta karttatasolle suorat ja kaarevat viivat kaartuvat kyseisen karttaprojektion ominaisuuksien mukaisesti. Merikarttojen valmistuksessa tavallisimmin käytetyn projektion, Mercatorin projektion, erityisominaisuutena on kuitenkin se, että loksodromit kuvautuvat suorina viivoina (kun taas geodeettiset viivat väistämättä kuvautuvat kaaren muotoisina).

Ahvenanmaan sopimuksessa rajaviivojen sanotaan muodostavan ”suoria viivoja”, lukuun ottamatta pisteiden 12–13 sekä 17–1 välissä olevaa kahta leveyspiiriä. Tämä johtaa kysymykseen, olisiko niitä tulkittava geodeettisina viivoina vai loksodromeina? Näiden kaarien suurimman poikkeaman voidaan Ahvenanmaan tapauksessa arvioida olevan 60 metriä. Tässäkin on syytä huomioida, miten asia on käsitelty Suomen ja Ruotsin välisissä rajasopimuksissa, sekä Suomen ja siten Ahvenanmaan aluevesirajoja määriteltäessä.

3.3 Rajojen eroavuudet Kihdillä (pisteet 2–11)

Ahvenanmaan maakunnan alue on määritelty itsehallintolaissa epäsuorasti. Maakunta ”käsittää sille tämän lain tullessa voimaan kuuluvan alueen sekä ne aluevedet, jotka voimassa olevien Suomen aluevesien rajoja koskevien säännösten mukaan välittömästi liittyvät tähän alueeseen”. Tämän säännöksen konkreettinen ja yksityiskohtainen merkitys ilmenee Kihdin osalta Maanmittauslaitoksen kartoista ja asiakirjoista, jotka koskevat Kihdillä olevaa kiinteistöjaotusta. Tämä osoittaa sen, etteivät maakuntaraja ja demilitarisointiraja ole aivan yhteneviä Kihdillä. Jotkut alueet ovat itsehallinnollisia olematta demilitarisoituja toisten alueiden ollessa demilitarisoituja olematta itsehallinnollisia. Kummatkin aluetyypit sisältävät pieniä saaria, jotka toistaiseksi ovat rakentamattomia. Lisäksi maakuntaraja jakaa joitakin saaria kuulumaan osaksi maakuntaan ja osaksi Länsi-Suomen lääniin.

Kansainliiton neuvoston Ahvenanmaan saaria koskeva päätös 24. päivältä kesäkuuta 1921 koskee sekä itsehallintoa että demilitarisointia. Päätöksessä puhutaan Ahvenanmaan saarista, saarista sekä saariryhmästä, ja Ahvenanmaan sopimuksessa käytetään johdonmukaisesti nimitystä ”Ahvenanmaan saaret”, kuten myös vuoden 1940 sopimuksessa. Kansainliiton neuvoston päätöksen pyrkimyksiä voidaan tulkita siten, että kool-

taan vähintään asutukseen riittävien saarten edellytetään sisältyvän sekä itsehallintoon että demilitarisointiin. Kihdillä oleva demilitarisointiraja on vedetty tuonaikaisille suomalaisille kartoille siten, että se jaottelee saaret eri puolille rajaa ilmeisenä pyrkimyksenään noudattaa maakuntarajaa. Tässä ei kuitenkaan kokonaan onnistuttu.

Demilitarisointirajan ja maakuntarajan poikkeama on suurimmillaan noin kolme kilometriä. Suurin saari, jota tämä poikkeama koskee, on 570 metriä pituinen Gråskär. Se on demilitarisoitu, vaikka se on osa Länsi-Suomen lääniä eikä Ahvenanmaata. Näin suurten maa-alueiden, jotka eivät ole sekä itsehallinnollisia että demilitarisoituja, olemassaolo saattaa aiheuttaa ongelmia. Nämä olosuhteet ovat myös aiheuttaneet väärinkäsityksiä demilitarisoituun alueeseen ulottuneiden suoja-alueiden² osalta. Voidaankin kysyä, kuinka hyvin tällainen poikkeama on sopusoinnussa Kansainliiton neuvoston päätöksen tarkoitusten kanssa. Ahvenanmaan sopimusta edeltävien neuvottelujen aikana Suomi esitti, että Ahvenanmaan ja valtakunnan välisen maakuntarajan tulisi olla demilitarisointirajana idässä, koska katsottiin, että maakunnan rajat olivat tiedossa. Muut neuvotteluosapuolet edellyttivät kuitenkin, että demilitarisointiraja määriteltäisiin koordinaattien avulla, jotta sen piirtäminen kansainvälisille merikartoille olisi mahdollista.

Syy siihen, että maakuntaraja ei tällä hetkellä yhdy demilitarisointirajaan, on useimmiten todennäköisesti puhtaasti karttatekninen. Ahvenmaan sopimuksen syntyhetkellä käytävissä olleet kartat eivät olleet täsmällisiä, ja ne olivat monesti väärin piirrettyjä. Maakuntarajan saadessa lopullisen muotonsa vasta myöhemmin kiinteistötoimistusten kautta edellä luvussa 2.5.2 kuvatulla tavalla, ei vielä sopimusta tehtäessä ollut olemassa valmista tarkkaa maakuntarajaa, joka olisi voitu ottaa referenssiksi.

Erityisesti Kihdin poikkeamiin on kiinnitetty huomiota vasta myöhempinä aikoina, varsinkin maa-alueiden osalta. Poikkeamat ovat tulleet yleiseen tietoisuuteen vasta 1990-luvun lopussa.

3.4 Ahvenanmaan sopimuksen mukainen vyöhykeraja: maankohoaminen ja matalanveden aika

Jääkaudesta lähtien maa on kohonnut Pohjoismaissa ja erityisen näkyvästi Ruotsin ja Suomen rannikoilla. Ahvenanmaalla maa kohoaa 4,5–6,5 millimetriä vuodessa; vähiten kaakkoisosassa ja eniten koillisosassa. Ilmaston lämpenemisen johdosta merenpinta on kuitenkin 1900-luvulla noussut noin 1,0 millimetriä vuodessa. Siten merenpintaan nähden maankohoaminen on ollut 3,5–5,5 millimetriä vuodessa. Ahvenmaan sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen vyöhykkeen sisäpuolella oleva maa onkin noussut noin 0,4–0,5 metriä. Karikkoranta-alueilla tällainen maankohoaminen saattaa merkitä rantaviivan huomattavaa siirtymistä. Ennen kaikkea saattaa kuitenkin uusia kareja nousta

² Suoja-alueella tarkoitetaan valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen kannalta tärkeitä rajoiltaan tarkkaan määritettyjä Suomen aluevesien osia.

kaukana rannikosta tai aikaisempien uloimpien karien edustalla. Vedenalaiset syvyys-suhteet tunnetaan nykyisin niin hyvin, että tällaisten mahdollisten uusien matalien sijainti on tiedossa.

Tässä yhteydessä nousee esille kysymys Ahvenanmaan sopimuksen kansainvälis-oikeudellisesta tulkinnasta maankohoamisen kannalta. Demilitarisoitu vyöhyke käsittää kaikki ne saaret, luodot ja karit, jotka sijaitsevat rajaviivojen sisäpuolella sekä niiden aluevedet kolmeen meripeninkulmaan asti. Koskeeko sopimus allekirjoittamisen aikaisia vai kulloisenkin ajankohdan mukaisia saaria, luotoja ja kareja? Ensimmäisessä tapauksessa demilitarisoitu vyöhyke on vakio; jälkimmäisessä tapauksessa se kasvaa, vaikkei koskaan rajaviivojen ylitse. Mikäli maankohoaminen tulisi ottaa huomioon, olisi myös selvitettävä, miten tämä voidaan toteuttaa käytännössä.

Ahvenanmaan sopimuksessa puhutaan tässä yhteydessä myös ”matalanveden ajasta” sekä ”ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvistä” kareista. Itämeren merenpinnan vaihtelut poikkeavat huomattavasti valtamerillä esiintyvistä. Valtamerillä vuorovesi (las-kuvesi ja nousuvesi) ja muut lyhytaikaiset vaihtelut muodostavat hallitsevat merenpin- nan vaihtelut. Suurimmassa osassa Itämerta ovat pitkäaikaisvaihtelut hallitsevia. Tär-keimmät asiaan vaikuttavat ilmiöt ovat tuulen suunta ja voimakkuus sekä ilmanpaine. Ahvenanmaalla tuulellakin on vähäisempi merkitys kuin rannikkoalueilla, joten hallitse- vaksi tekijäksi jää ilmanpaineen suuruus ja vaihtelu. Sääolosuhteista riippuen voi veden- korkeus olla lähes 0,5 metriä keskiveden tason ylä- tai alapuolella jopa kahden viikon jaksoja.

3.5 Tarve piirtää demilitarisointiraja kartalle

Tämän päivän tarpeita vastaavaa karttaa ei voida piirtää yksistään Ahvenanmaan sopimuksen liitteenä olevan, rajaviivoja esittävän kartan eikä itse sopimustekstissä ole- vien koordinaattien avulla. Demilitarisointirajojen kartalle piirtäminen on kansainvälisen oikeuden mukaisesti perusteltua, vaikkakaan toimenpiteellä ei ole käytännön merkitystä yksityisille henkilöille. Heille maakuntarajakysymys on tärkein. Täsmällinen ja nykyai- kainen kartta on merkityksellinen lähinnä sotilaallisessa mielessä, mutta sillä on myös akateemista ja poliittista merkitystä.

Erityisesti ilmailua varten on tarve saada demilitarisointirajat piirrettyä kartalle. Tärkeimmät lentokäytävät kulkevat Tukholman seudulta Ahvenanmaan demilitarisoidun vyöhykkeen yli. Jotta ulkomaiset sotilaskoneet voisivat ottaa demilitarisoidun vyöhyk- keen huomioon, alue tulisi olla merkittynä ilmailukartoilla. Myös yhteinen eurooppalai- nen lennonjohtojärjestö Eurocontrol tarvitsee kartan lentoreittien suunnitteluun.

Koska demilitarisoitua vyöhykettä ei ole merkitty käytössä oleville merikartoille, merivoimat on noudattanut Länsi-Suomen läänin ja Ahvenanmaan maakunnan rajaa de-

militarisoidun vyöhykkeen rajana ja muualla kolmen meripeninkulman vyöhykerajaa. Maakunnan alueen tarkastusten yhteydessä merivoimat on jakanut Ahvenanmaan alueen seuraavasti: vyöhykerajan sisäpuolella oleva alue, rajaviivojen sisäpuolella oleva alue ja maakunnan muut alueet. Merivoimien komentaja on hyväksynyt vuotuiset tarkastussuunnitelmat ja antanut Ahvenanmaan maaherralle tietoja asiasta.

Ahvenanmaan sopimuksessa rajoitetaan sota-alusten toimintaa sekä kielletään joukkojen ja sotatarvikkeiden kauttakuljetus alueella. Alueen merkitseminen merikartoilta auttaisi reittien suunnittelussa ja vähentäisi tahattomien sopimusrikkomusten mahdollisuutta.

4 ERI TOIMINTAVAIHTOEHTOJEN JA TYÖRYHMÄN EHDOTUSTEN ARVIOINTI

4.1 Yleistä

Ahvenanmaan sopimuksen 2 artiklan mukaisessa rajan määrittelyssä on muutamia epäselviä ja monitulkintaisia kohtia, jotka koskevat sekä sopimuksen mukaisia rajaviivoja että vyöhykerajaa. Rajaviivojen osalta kyse on rajapisteiden koordinaattien vertausjärjestelmistä sekä rajapisteiden välisten suorien viivojen käsitteestä. Vyöhykerajan osalta kyse on maankohoamisen vaikutuksesta siihen sekä matalanveden aikana -käsitteen merkityksestä tässä yhteydessä. Lisäksi Kihdillä esiintyy tiettyjä poikkeamia demilitarisointirajan ja maakuntarajan välillä. On myös olemassa tietty tarve saada Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat ja vyöhykeraja näkyviin kartoilla ja merikartoilla.

Ahvenanmaan rajakysymyksiä ratkaistaessa joudutaan sovittamaan yhteen usein täysin erilaisia näkökantoja ongelmiin – geodeettisia, historiallisia, kansainvälisoikeudellisia ja käytäntöön liittyviä.

4.2 Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat

4.2.1 Koordinaatit ja suorat viivat

On olemassa tarve muuntaa Ahvenanmaan sopimukseen sisältyvät koordinaatit nykyaikaisen, yhtenäisen ja täsmällisen vertausjärjestelmän mukaisiksi. Tämä tarkoittaa käytännössä satelliittipohjaisen, WGS 84 -tyyppisen järjestelmän käyttämistä. Tässä tapauksessa asianmukaisin järjestelmä olisi täsmällisemmin määritelty, WGS 84:n lähisukulainen eli EUREF-FIN. Koska Ahvenanmaan sopimuksen nykyiset koordinaatit viittaavat kahteen eri järjestelmään, läntisen osan osalta vanhaan brittiläiseen ja itäisen osan osalta suomalais-venäläiseen järjestelmään, on lännessä ja idässä olevat koordinaatit muunnettava eri tavalla.

Lännessä muuntamisyhteys perustuu siellä olevaan ainoaan maalla sijaitsevaan pisteeseen eli Märketin keskikohtaan. Tälle keskikohdalle löytyy koordinaatit monen eri järjestelmän mukaan, ja sitä on jo käytetty tietyissä muunnoksissa vuosien 1972 ja 1994 sopimusten yhteydessä. Vuoden 1972 sopimuksessa Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset koordinaatit pisteille 13, 14, 15 ja 17 on muunnettu suomalaisen KKJ-järjestelmän mukaisesti ja pyöristetty minuuteiksi yhden desimaalin tarkkuudella (vastaa noin 100 metriä). Vuoden 1994 sopimuksessa nämä KKJ-koordinaatit – pistettä 17 lukuun ottamatta – on muunnettu WGS 84:n mukaisesti; tällöin minuutteina kolmen desimaalin tarkkuudella (vastaa noin 1 metriä). Tällä tarkkuustasolla WGS 84 –järjestelmä voidaan katsoa yhteneväksi EUREF-FIN –järjestelmän kanssa. Jäljellä olevat pisteet tulisikin lähtökohtaisesti muuntaa samalla tavalla.

Pisteen 12 kohdalla muuntaminen ei aiheuta ongelmia. Muuntaminen perustuu pisteelle 13 määritetyn leveysasteen käyttämiseen, jolloin eteläisin rajaosuus voidaan säilyttää leveyspiirinä. Pisteen 16 osalta vaaditaan tietty erityiskäsittely, jotta ehtona oleva pisteen yhtyminen Märketin keskikohtaan täytyisi. Tämä erityiskäsittely perustuu siihen, että pisteet 13–15 on muunnettu kahdessa vaiheessa kahden rajasopimuksen mukaisesti, vuoden 1972 sopimukseen sisältynyt pyöristysvirhe mukaan lukien. Pisteen 16 maanpinnalla olevalle geodeettiselle vertauspisteelle löytyy jo nyt täsmälliset koordinaatit EUREF-FIN -koordinaatiston mukaan, ja näitä koordinaatteja tulisikin käyttää tässä yhteydessä. Piste 17 aiheuttaa sen sijaan periaatteellisemman ja monimutkaisemman ongelman, joka vaatii erityistä tarkastelua.

Piste 17 brittiläisen järjestelmän mukaisine koordinaatteineen on pohjoisen leveyspiirin läntinen päätepiste. Saman leveyspiirin itäinen päätepiste on piste 1 suomalais-venäläisen järjestelmän mukaisine koordinaatteineen. Koska pohjoisen leveyspiirin päätepisteillä Ahvenanmaan sopimuksessa on sama leveys, mutta eri vertausjärjestelmän mukaan, päätepisteet eivät enää sijoittuisi samalle leveysasteelle yhteiseen vertausjärjestelmään muuntamisen jälkeen. Ero vastaa 600 metriä.

Tämä voitaisiin ratkaista siirtämällä toinen pisteistä niin, että pisteet sijoittuisivat samalle leveyspiirille. Piste 1 soveltuu huomattavasti siirrettäväksi, koska se sijoittuu vedenalaisten luotojen lähelle, jotka tällöin jäisivät demilitarisoimattomalle puolelle raja-viivaa. Piste 17 sopii paremmin siirrettäväksi, koska se sijoittuu syville vesille. Tässä on ongelmana kuitenkin se, että pisteen Suomen ja Ruotsin välisten rajasopimusten mukaisista sijaintia, sekä jossain määrin myös itse rajan kulkua, jouduttaisiin tarkistamaan.

Toinen mahdollinen ratkaisu olisi, että pisteet saisivat säilyttää uudet koordinaattinsa eri latitudiarvoineen, ja että asia hoidettaisiin pisteiden välissä olevaa viivaa tarkistamalla. Ahvenanmaan sopimuksessa mainittu viiva kuvataan leveyspiirinä. Leveyspiiri edustaa loksodromin erityismuotoa; se ei ole geodeettinen viiva. Ratkaisu olisi se, että pisteiden välisen viiva määritellään loksodromiksi. Tämä viimeksi mainittu ratkaisu aiheuttanee vähiten ongelmia.

Pisteen 17 osalta itse koordinaatit eivät ole määritettävissä samalla tarkkuudella kuin muiden pisteiden kohdalla. Määrittäminen on toteutettavissa vasta Suomen ja Ruotsin välillä käytävien tulevien neuvottelujen yhteydessä. Tästä syystä kyseiselle pisteelle määritetään toistaiseksi tilapäiset koordinaatit, jotka ilmaistaan ainoastaan minuutin kahden desimaalin tarkkuudella.

Ahvenanmaan sopimuksessa mainittujen itäisten, Kihdillä olevien koordinaattien osalta voidaan todeta, ettei ole yksiselitteistä mallia, jolla vanhat, epäyhtenäisen kartta-aineiston mukaiset koordinaatit voitaisiin matemaattisin keinoin muuntaa nykyaikaiseen koordinaattijärjestelmään. Vanhoilla merikartoilla, joihin Ahvenanmaan sopimuksessa viitataan, on mm. eräs Kihdin saariryhmä (Alskär) kartoitettu muodon ja sijainnin kannalta erittäin puutteellisesti. Tämä on otettava huomioon päätettäessä sopimuksen mukaisten koordinaattien muuntamisesta tällä alueella.

Pisteiden 1–11 koordinaatit onkin määritetty seuraavassa selostettujen periaatteiden mukaisesti. Ensin pisteet alkuperäisine koordinaatteineen on piirretty sopimuksessa mainituista merikartoista otettuihin jäljennöksiin. Sen jälkeen on suoritettu saarten rantaviivojen, matalikkojen ja syvyyskäyrien vertailu sekä myöhemmin tuotettuihin merikarttoihin että uusimpiin EUREF-FIN -järjestelmässä oleviin merikarttoihin. Vanhojen merikarttojen osalta todettiin karttatiedon olevan melko luotettavaa maastotiedon osalta. Pisteiden 9 (osittain myös pisteiden 8 ja 10) osalta oli kuitenkin todettavissa epävarmuutta, koska ilmeni, että kaikki Alskär-saariryhmään (Korppoo) kuuluvat saaret sekä Kökarin itäisin kari oli puutteellisesti merkitty venäläiseen merikorttiin vuodelta 1916. Pisteiden 9 sijoittamisessa on otettu huomioon se, ettei rajaviivan tulisi leikata Pattonskär-nimistä saarta, joka puuttuu alkuperäisistä merikartoista tai on sijoitettu niihin aivan väärin. Tästä syystä ratkaisuksi on valittu pisteen 9 siirtäminen reilut 600 metriä luoteeseen.

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen EUREF-FIN -vertausjärjestelmässä Ahvenanmaan sopimuksen pisteiden 1–17 koordinaatit ovat seuraavat:

1	60° 41.084'	21° 00.067'
2	60° 36.013'	21° 06.842'
3	60° 33.437'	21° 08.579'
4	60° 16.011'	21° 05.676'
5	60° 11.605'	21° 00.544'
6	60° 09.545'	21° 01.310'
7	60° 05.646'	21° 04.412'
8	60° 01.118'	21° 11.453'
9	59° 59.261'	21° 07.968'
10	59° 53.217'	21° 19.942'
11	59° 48.460'	21° 19.806'
12	59° 26.701'	20° 45.800'
13	59° 26.701'	20° 09.200'

14	59° 47.501'	19° 39.497'	
15	60° 11.501'	19° 04.992'	
16	60° 18.057'	19° 07.935'	Märket-luodon keskikohta
17	60° 40.70'	19° 13.89'	Tilapäiset koordinaatit

Kihdillä esiintyy kuitenkin myös muita, isompia rajaongelmia, jotka liittyvät pisteisiin 2–11. Kihdin kautta kulkevaa rajaa käsitelläänkin erikseen luvussa 4.2.2.

Niin sanotut suorat viivat Ahvenanmaan sopimuksen mukaisten pisteiden välillä voidaan tulkita joko loksodromeiksi tai geodeettisiksi viivoiksi. On olemassa loksodromitulkintaa puoltava syy eli Ahvenanmaan sopimukseen liitetty brittiläisen amiraliteetin merikortti. Tämä merikortti on laadittu Mercatorin projektiossa, ja siinä rajaviivat näkyvät suorina viivoina, mikä viittaa siihen, että ne olisi ymmärrettävä loksodromeina. On kuitenkin mainittava, että kyseisten loksodromien ja geodeettisten viivojen erot jäävät lähes näkymättömiksi, kun viivat esitetään merikortinkaltaisella, pienimittakaavaisella kartalla. Tästä syystä perustelu jää melko heikoksi.

Nykyään geodeettisten viivojen tulkinnalle löytyy vahvempia syitä. Yllä mainitussa Suomen ja Ruotsin välisessä sopimuksessa vuodelta 1994 määrätään, että Ahvenanmerellä olevat suorat viivat tulee käsittää geodeettisina viivoina. Tämän seurauksena päätettiin vuonna 1995, että Suomen, ja siten myös Ahvenanmaan aluevesiraja, joka yhtyy vuoden 1994 sopimuksen mukaisiin rajaviivoihin, tulee määritellä geodeettisten viivojen avulla. Nämä syyt puoltavat sitä, että Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset suorat viivat olisi tulkittava geodeettisina viivoina.

Ehdotus

Rajapisteiden välisten suorien viivojen käsite olisi tulkittava siten, että siinä viitataan geodeettisiin viivoihin. Sopimuksen tarkoittaman pohjoisen leveyspiirin pisteiden 17 ja 1 välillä katsotaan olevan loksodromi.

4.2.2 Rajojen eroavuudet Kihdillä (pisteet 2–11)

Kuten luvussa 3.3 mainitaan, demilitarisointirajan ja maakuntarajan (itsehallintorajan) välillä esiintyy poikkeamia Kihdillä. Kyseinen osuus kulkee demilitarisointirajan ja maakuntarajan pisteen 2 pohjoispuolella olevasta leikkauspisteestä pisteen 11 eteläpuolella olevien rajojen leikkauspisteeseen. Nämä poikkeamat käsittävät myös saaria. Kyse on osittain yksityisomistuksessa olevista alueista ja osittain yhteisalueosuuksista sekä osittain yleisistä alueista. Tilanteen käsittelemiseksi on ajateltavissa kolme eri mahdollisuutta:

1. Demilitarisointirajan ja itsehallintorajan väliset eroavuudet säilytetään.
2. Itsehallintorajaa muutetaan siten, että se on yhdenmukainen demilitarisointirajan kanssa.
3. Demilitarisointirajan soveltaminen tarkistetaan siten, että se on yhdenmukainen itsehallintorajan kanssa.

Kaikkien kolmen vaihtoehdon osalta Ahvenanmaan sopimuksen nykyaikaisen koordinaattijärjestelmän mukaiset koordinaatit notifioitaisiin Ahvenanmaan sopimuksen osapuolille. Koska rajan vastaava määritelmä Ahvenanmaan demilitarisoinnin rajoista sisältyy myös vuoden 1940 sopimukseen, on niin ikään Venäjää notifioitava. Osapuolille tehtävän notifioimisen tulee sisältää lista, josta käyvät ilmi kaikkien pisteiden koordinaatit vertausjärjestelmineen.

Vaihtoehdon 1 tarkoituksena on muuntaa koordinaatit mahdollisimman pienin muutoksin modernin EUREF-FIN -koordinaatiston mukaisiksi siten, että demilitarisoitu vyöhyke olisi mahdollista piirtää kartoille (ks. koordinaattilista s. 17-18). Tässäkin vaihtoehdossa tietyt Kihdillä olevat koordinaatit vaativat erityismenettelyä (ennen kaikkea pisteen 9 kohdalla). Tämä vaihtoehto merkitsee myös sitä, että poikkeamat koordinaattien notifioimisen myötä vahvistettaisiin kansainvälisesti.

Vaihtoehdon 1 yhdenmukaisuus Kansainliiton neuvoston päätöksen pyrkimysten kanssa voidaan kyseenalaistaa (katso ed. 3.3). Kyseisen päätöksen mukaan sekä itsehallinnon että demilitarisoinnin voidaan edellyttää käsittävän ainakin sellaiset saaret, jotka kokonsa puolesta riittävät asutukseen (kyseiset alueet on kuvattu liitteissä 6 ja 7). Tämä merkitsisi sitä, että monet maakunnassa sijaitsevista vesialueista luotoineen ja kareineen eivät olisi demilitarisoituja, kun taas tietyt valtakunnan puolella sijaitsevat alueet sitä olisivat. Vaihtoehto saattaisi myös merkitä väärinkäsitysten ja rajaerehdysten mahdollisuutta vastaisuudessa. Puolustusvoimien mukaan ei kuitenkaan ole ongelmallista, että tietyt valtakuntaan kuuluvat alueet ovat demilitarisoidut. Ahvenanmaan puolelta on sen sijaan esitetty, että maakunnan kaikkien alueiden tulisi olla demilitarisoidut.

Vaihtoehto 2 edellyttäisi itsehallintolain 2 §:n muuttamista sekä kiinteistöoikeudellisten toimenpiteiden toteuttamista. Yksityisomistuksessa olevien saarten ja alueiden

osalta nämä toimenpiteet saattaisivat sekä olla monimutkaisia että aiheuttaa paljon kustannuksia. Niistä isommista alueista, joita tämä koskee, ainoastaan yksi on täysin valtion tai maakunnan omistuksessa (alue, joka sisältää suurimman eli Gråskär-nimisen saaren). Suurin osa alueista on kokonaan tai osittain yksityisomistuksessa monen osakkaan omistamien yhteisten vesialueiden muodossa. Järjestely koskisi siten useita kiinteistöjä sekä yhteisomistuksen kautta kenties jopa satoja yksityisiä osakkaita. Kiinteistöjä tai kiinteistöjen osia siirtyisi maakunnasta valtakuntaan ja päinvastoin, jolloin syntyisi kysymyksiä sekä ahvenanmaalaiseen maanhankinto-oikeuteen että perustuslailliseen omistusoikeussuojaan liittyen. Maakuntarajan siirtäminen merkitsisi tässä yhteydessä myös sitä, että nämä alueet kuuluisivat muun lainsäädännön piiriin esimerkiksi kalastusoikeuden suhteen. Lisäksi ongelmana olisi edelleen, että sopimuksessa käytetyt alkuperäiset koordinaatit olisi muunnettava nykyaikaisen koordinaattijärjestelmän mukaisiksi. Työryhmän arvion mukaan vaihtoehto 2 ei ole realistinen, kun vaikutukset otetaan huomioon.

Vaihtoehto 3 merkitsisi sitä, että valtakunnan puolella olevat demilitarisoidut alueet jäisivät demilitarisoinnin ulkopuolelle samalla kun maakuntaan tällä hetkellä kuuluvat ei-demilitarisoidut alueet demilitarisoituisivat. Tällaisen siirtymisen voidaan katsoa olevan yhteensopiva Kansainliiton neuvoston päätöksen alkuperäisten pyrkimysten kanssa. Vaihtoehto merkitsisi lisäksi tulevien väärinkäsitysten ja rajaerehdysten mahdollisuuksien poistumista. Kyseessä on pitkäjänteinen ratkaisu, jonka tavoitteena on tulevaisuuden komplikaatioiden ennaltaehkäisy. Mainittakoon myös, että demilitarisoinnin ulkopuolelle jäävät alueet ja demilitarisointiin liitettävät alueet ovat lähes samankokoiset (noin 38 km² jää demilitarisoinnin ulkopuolelle ja noin 37 km² tulee sen piiriin, katso liitteet 6-7). Tällainen rajojen uudelleen järjestely jättäisi pisteen 2 pohjoispuolella ja pisteen 11 eteläpuolella olevat demilitarisointi- ja maakuntarajat jonkin verran erilleen, koska kyse on ainoastaan sellaisista vesialueista, joilla ei ole saaria. Tämä vaihtoehto aiheuttaisi kuitenkin niin tuntuja Ahvenmaan sopimuksen mukaisten rajojen siirtoja, että kyseessä olisi soveltamistarkistukseksi luonnehdittava sopimusta koskeva toimenpide. Tällaisen tarkistuksen lähtökohtana on, ettei se merkitse sellaista sopimuksen muuttamista, joka edellyttäisi uusia sopimusneuvotteluja, vaan tarkistus voitaisiin notifioida Ahvenmaan sopimuksen sopimuspuolille sekä Venäjälle.

Tämän vaihtoehdon mukaan sopimuspuolille tiedotettaisiin asiasta sellaisen nootin avulla, joka ei edellyttäisi vastausta. Menettely olisi sama kuin se, jota käytettiin Märketin vuoden 1985 rajasääntelyn yhteydessä. Märketin rajatarkistus ei kuitenkaan ole täysin rinnastettavissa vaihtoehto 3:n rajatarkistukseen. Kuten edellä todettiin, demilitarisoinnin piiristä poistuvat vesialueet olisivat kuitenkin suunnilleen yhtä suuret kuin demilitarisoinnin piiriin tulevat alueet (ks jakso 2.2 sekä liitteet 6 ja 7). Märketin tapauksesta poiketen tätä vaihtoehtoa puoltavat myös Kansainliiton neuvoston päätöksen pyrkimykset.

Työryhmässä esitettiin myös näkemyksiä, joiden mukaan itsehallinnon ja demilitarisoinnin rajojen väliset poikkeamat ehkä olisi mahdollista säilyttää (vaihtoehto 1). Maakuntaraja jakaa Utön länsipuolella ja Kökarfjärdenissä olevia luotoja, minkä seurauksena kolmannen vaihtoehdon toteuttaminen merkitsisi näiden luotojen osittaista demilitarisoitumista. Työryhmä ei osaa arvioida, minkälaista sotilaallista merkitystä Ahvenanmaan sopimuksen sopimuspuolet tai Venäjä saattaisivat antaa niille kareille, jotka kolmannen vaihtoehdon mukaisesti tulisivat poistumaan demilitarisoinnin piiristä tai liittymään siihen. Suomen puolustusvoimien kannalta näillä ei kuitenkaan ole sotilaallista merkitystä.

Työryhmän kuultavana olleet asiantuntijat ovat tähdentäneet, että sekä itse hallinnoitua että demilitarisoitua ja neutralisoitua Ahvenanmaata on pidettävä kokonaisuutena. Asiantuntijat viittasivat Itämeren tapaoikeuteen. Sitä vastoin asiantuntijat eivät katso-neet, että Ahvenanmaan sopimuksen rajat lopullisesti olisivat määritettyjä, ja he viittasivat vanhoihin koordinaattijärjestelmiin ja karttatekniseen kehitykseen. Asiantuntijoiden mielestä Ahvenanmaan sopimuksen korkea ikä (85 vuotta) edellytti joustavaa tulkintaa, mikä myös ottaisi huomioon muutetut ja vastikään tietoon tulleet seikat. Asiantuntijat katsoivat että poikkeamien tuleminen yleiseen tietoisuuteen vasta 1990-luvun lopulla merkitsee sellaista olosuhteiden muutosta, mikä puoltaisi soveltamistarkistusta vaihtoehdossa 3 esitetyn yksipuolisen notifiointin kautta. Demilitarisointirajan ja itsehallintorajan yhtymistä tarkoittavaa ratkaisua pidettiin pääosin tavoiteltavana ja tyylikkäänä, mikäli ratkaisu selkeyttäisi olosuhteita. Enemmistö asiantuntijoista puhui vaihtoehdon 3 puolesta, ja katsoi vaihtoehdon 2 merkitsevän suuria vaikeuksia. Sen sijaan myös vaihtoehtoa 1 pidettiin periaatteessa mahdollisena. Molempien vaihtoehtojen katsottiin edellyttävän notifiointia ainakin Ahvenanmaan sopimuksen osapuolille ja Venäjälle, mutta asiantuntijoiden mielestä voitaisiin harkita myös Norjan ja Ahvenanmaan sopimuksen ulkopuolisten Itämeren valtioiden notifiointia.

Ehdotus (vaihtoehto 3)

Rajapisteiden koordinaatit muunnetaan koordinaateiksi satelittiperusteisen EU-REF-FIN-vertausjärjestelmän mukaisiksi. Ahvenanmerellä huomioidaan tällöin Suomen ja Ruotsin rajasopimusten aikaisemmat muutokset. Etelässä, lännessä ja pohjoisessa tämä johtaa seuraaviin koordinaatteihin (leveys ja pituus) pisteiden 12-17 sekä pisteen 1 osalta:

12	59°26.701' 20°45.800'
13	59°26.701' 20°09.200'
14	59°47.501' 19°39.497'
15	60°11.501' 19°04.992'

16 60°18.057' 19°07.935' Märket-luodon keskikohta

17 60°40.70' 19°13.89' Tilapäiset koordinaatit

1 60°41.084' 21°00.067'

Idässä eli Kihdillä tehdään soveltamistarkistus siten, että siellä olevat rajaviivat tulevat yhtymään rajaviivoihin eli siellä olevaan maakuntarajaan. Tämä merkitsee sitä, että pisteiden 2-11 sijaan käytetään seuraavia pisteitä seuraavin likimääräisin koordinaatein (leveys ja pituus) EUREF-FIN-vertausjärjestelmässä:

a)	60° 38,83'	21° 03,09'
b)	60° 38,33'	21° 03,70'
c)	60° 32,85'	21° 08,63'
d)	60° 29,92'	21° 09,08'
e)	60° 27,53'	21° 07,72'
f)	60° 23,04'	21° 06,73'
g)	60° 22,04'	21° 07,04'
h)	60° 19,76'	21° 06,81'
i)	60° 15,91'	21° 05,46'
j)	60° 15,15'	21° 05,74'
k)	60° 12,11'	21° 05,07'
l)	60° 11,73'	21° 03,09'
m)	60° 07,44'	21° 01,43'
n)	60° 04,65'	21° 06,89'
o)	60° 03,16'	21° 07,82'
p)	59° 59,23'	21° 08,61'
q)	59° 57,01'	21° 10,28'
r)	59° 56,28'	21° 13,83'
s)	59° 53,13'	21° 20,74'
t)	59° 49,78'	21° 18,40'
u)	59° 46,04'	21° 15,98'

Koordinaatit on minuutin osalta ilmoitettu kahden desimaalin tarkkuudella Kihdillä olevien kiinteistörajojen olso-suhteista johtuen.

Ehdotus

Työryhmä esittää, että ulkoasiainministeriö notifioisi yllä olevien kehystettyjen ehdotusten sisällön Ahvenanmaan sopimuksen allekirjoittajavaltioille ja Venäjälle sekä mahdollisille muille valtioille, joita asia voi koskea.

4.3 Ahvenanmaan sopimuksen mukainen vyöhykeraja

Maankohoamisen seurauksena Ahvenanmaan sopimuksen mukaisesti määriteltyjen rajaviivojen sisäpuolella oleva maa-alue kasvaa sekä olemassa olevien saarten kohoamisen että uusien saarten ilmestymisen muodossa. Ahvenanmaan sopimuksen mukaan demilitarisoitu ja neutralisoitu vyöhyke ulottuu kolmeen meripeninkulmaan asti rajaviivojen sisäpuolella olevista saarista, luodoista ja kareista. Tämän asian suhteen sopimus on periaatteessa tulkittavissa kahdella tavalla:

1. Sopimus koskee niitä saaria, luotoja ja kareja, jotka olivat olemassa sopimuksen allekirjoittamishetkellä vuonna 1921.
2. Sopimus koskee niitä saaria, kareja ja luotoja, jotka ovat olemassa kulloisenakin ajankohtana.

Vaihtoehto 1 merkitsisi sitä, että kolmen meripeninkulman ulkopuolelle ilmestyvät saaret eivät olisi demilitarisoituja vaikka ne sijaitisivatkin rajaviivojen sisäpuolella. Näillä saarilla olisi siten sallittua rakentaa sopimuksen rajaviivojen sisäpuolelle sijoittuva sotilaallinen kohde. Tästä syystä tämä tulkinta on ongelmallinen, koska on mahdollista väittää, että tulkinta on ristiriidassa Ahvenanmaan sopimuksen tavoitteen kanssa. Kuten kirjallisuudessa on esitetty³, tuskin olisi vuosien 1921 ja 1940 sopimusten hengen mukaista, mikäli Suomi rakentaisi kiinteitä sotilaallisia asemia tämän rajan ulkopuolelle mutta aluemerelleen.

Vaihtoehto 2 ei sen sijaan aiheuta kansainvälisoikeudellisia ongelmia ja näyttää siten olevan suositeltava vaihtoehto. Tämä merkitsee sitä, että vyöhyke kasvaa maankohoamisen myötä (ei kuitenkaan rajaviivojen ylitse).

Vaihtoehdon 2 mukainen periaate merkitsee käytännössä sitä, että kolmen meripeninkulman etäisyydellä oleva vyöhykeraja tulisi laskea niistä saarista, luodoista ja kareista, jotka tällä hetkellä löytyvät Maanmittauslaitoksen ja Merenkululaitoksen virallisista tietokannoista. Sopimuksen tarkoittamina luotoina ja kareina pidetään tällöin ainoastaan niitä muodostumia, jotka ovat syntyneet kiinteästä kallioperästä tai pysyvistä maalajeista taikka joiden muutoin voidaan katsoa olevan pysyviä, ei irtonaisia kiviä tai kivenlohkareita.

³ Björkholm & Rosas, Ålandsöarnas demilitarisering och neutralisering s. 54, Åbo Akademis förlag 1990

Ahvenmaan sopimuksessa esiintyvistä käsitteistä matalanveden aikana ja ilmauksesta ”ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvistä kareista” voidaan todeta seuraavaa. Itämeressä esiintyvät vedenkorkeuden vaihtelut toimivat aivan eri tavalla kuin valtamerten vastaavat vaihtelut yleensä. Pääosassa Itämerta hitaat tuulen ja ilmanpaineen muutoksista johtuvat vaihtelut ovat hallitsevia. Tämä pätee erityisesti Ahvenanmaan ympärillä. Eräs tulkinta voisi olla 0,5 metriä keskivedenpinnan alapuolella, mikä vastaa suunnilleen sitä vedenkorkeutta, joka joskus saattaa vallita kokonaisen viikon ajan tai sitäkin pitempään. Tätä tulkintaa ei kuitenkaan voida soveltaa käytännössä, koska merikartoilla tai merellisissä tietokannoissa ei ole olemassa korkeuskäyrää tai vastaavaa tälle vedenkorkeudelle. Tällaisen käyrän laatiminen erikseen vaatisi kohtuuttomia mittauspanostuksia.

Apuna voidaan käyttää käsitettä keskivedenpinta, joka on merikarttojen vertaustaso Itämeren osalta. Koska edellä esitetyn mukaista tosiasioihin perustuvaa sovellusta ei ole käytettävissä, lähtökohdaksi on syytä ottaa toiseksi paras vaihtoehto eli keskivedenpinta. Matalanveden ja keskivedenkorkeuden rinnastaminen on jossain määrin perusteltavissa myös vertailulla valtamerten vuorovesialueisiin. Ilmaisua matalavesi vastaa valtameren rannikolla vuoroveden laskuvesitaso, jota käytetään vertaustasona näiden alueiden merikartoissa. Koska meillä ei esiinny vuorovesivaihteluja Itämeressä, kyseinen taso Itämeren osalta vastaisi täällä lähinnä siellä olevaa keskivettä. Ilmaisua ”ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvät luodot ja karit” käsittää tällöin matalikot, jotka ylettyvät keskivedenpintaan asti tai korkeammalle, ei merenalaisia keskivedenpinnan alapuolella olevia kareja, vaikka nämä näkyisivät matalanveden aikana.

Vaihtoehto 2 merkitsisi myös sitä, että olisi otettava kantaa siihen, miten maankohoamisen vaikutukset tulisi ottaa huomioon käytännössä vyöhykerajan määrittelymisen sekä tulevaan kartta-aineistoon piirtämisen yhteydessä. Yhtäältä raja olisi joskus päivitettävä. Toisaalta rajan tulisi olla kiinteästi määritettynä riittävän kauan, jotta se ei aiheuttaisi turhia ongelmia tai kohtuuttomasti työtä. Kohtuullinen ratkaisu lienee se, että rajan päivittämisen tarve tarkistetaan 50 vuoden välein. Kysymystä vyöhykerajan seikkaperäisemmästä määrittelymisestä sekä kartoille piirtämisestä käsitellään tarkemmin luvussa 4.4.

Ehdotus

Työryhmä esittää, että maankohoaminen huomioitaisiin vyöhykerajan määrittelyssä. Vyöhykeraja lasketaan kolmen meripeninkulman päähän tällä hetkellä Maanmittauslaitoksen ja merenkulkulaitoksen virallisiin tietokantoihin tallennetuista olemassa olevista saarista, luodoista ja kareista. Luotoina ja kareina pidettäisiin tällöin ainoastaan niitä muodostumia, jotka ovat syntyneet kiinteästä kallioperästä tai pysyvistä maalajeista taikka joiden muutoin voidaan katsoa olevan pysyviä. Rajan päivittämisen tarve ehdotetaan tarkistettavaksi 50 vuoden välein.

Asianmukaisten syvyystietojen puuttuessa matalanveden aikana -käsite tulkittaisiin keskimääräiseksi vedenkorkeudeksi. Ilmaisusta ”ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvät luodot ja karit” käsittää tällöin ainoastaan sellaiset matalikot, jotka ylettyvät keskivedenpintaan asti tai korkeammalle.

4.4 Demilitarisointirajojen piirtäminen kartta-aineistoon

4.4.1 Tarve ja kustannukset

Tarve piirtää demilitarisointirajat kartta-aineistoon on lähinnä sotilaallinen. Demilitarisoidun alueen todellinen merkitys tulee ajankohtaiseksi yksinomaan sotilas-yhteisissä tai sotilaallisiin asioihin liittyvissä yhteyksissä.

Sotilasmerikartat eivät ole yleisesti saatavilla. Demilitarisointirajan voidaan kuitenkin olettaa kiinnostavan myös muita. Lisäksi on huomioitava Ahvenanmaan sopimuksen vahva vertauskuvallinen merkitys ahvenanmaalaiselle identiteetille. Lisäksi voidaan olettaa, että demilitarisoidun vyöhykkeen sijainti kartalla herättää monenlaista kiinnostusta sekä ahvenanmaalaisissa että Ahvenanmaan ulkopuolisissa poliitikoissa, tutkijoissa ja muissa yhteiskunnallisissa ryhmissä. Sekä rajaviivojen että vyöhykerajan piirtämistä merikartoille puoltaa myös se tosiasia, ettei liene olemassa karttaa, josta vyöhykeraja selviäisi.

Kansainvälisten karttamerkkien puuttuminen tämän luonteisten rajojen osalta aiheuttaa ongelmia, kun kyseiset rajat pitäisi piirtää tavallisille merikartoille. Yhtenä syynä mainittakoon, että tällaisilla rajoilla sinänsä on vähäinen merkitys tavallisen vesiliikenteen kannalta, myös kansainvälisesti katsoen. Lisäksi sekaannusvaara muihin karttamerkkeihin saattaa kasvaa.

Olisi kuitenkin mahdollista harkita sellaisen merikartan erikoispainoksen julkaisemista, josta ilmenisivät sekä rajaviivat että vyöhykeraja. Merenkululaitos on suhtautunut myönteisesti tällaisen erikoispainoksen julkaisemiseen, vaikka tämä ei sisältyisi tavanomaiseen uudistusohjelmaan eikä siten olisi käyttökelpoinen navigoinnissa. Kymmenen eri merikarttaa sisältävän, 100–200 kappaleen erikoispainoksen painokustannukset tulisivat olemaan yhteensä noin 8 000 euroa.

4.4.2 Vyöhykerajan käytännön määrittäminen

Käytännössä Maanmittauslaitos ja Merenkululaitos määrittelevät kolmen meripeninkulman rajan (vyöhykerajan) rantaviivan ja karien osalta. Määrittelyssä noudatetaan niin sanottua kaarimenetelmää, ja siinä määritetään rajan peruspisteet. Rantaviivaa määrittävä vedenkorkeus on vuoden 2006 teoreettinen keskimääräinen vedenkorkeus, ja

tämä vedenkorkeus pätee likimääräisesti myös rantaviivojen vahvistamiseen. Sopimusvuoden jälkeinen maankohoaminen tulee huomioiduksi rantaviivan määrittämisen myötä.

Suurin osa tarvittavasta rantaviivamuodostumasta voi perustua Maanmittauslaitoksen maastotietokannassa oleviin tietoihin. Tältä osin tietokannan omistajan antamia tähän tarkoitukseen tarkoitettuja tietoja voidaan pitää riittävinä tietoina tarkkuuden ja korkeuden suhteen.

Siltä osin kuin maastotietokanta ei ulotu riittävän pitkälle merelle, tai mikäli poikkeustapauksissa esiintyy ristiriitaisia tietoja maastotietokantaan merkittyjen karien tulkinnasta verrattuna muihin käytössä oleviin tietoihin, merenkululaitos määrittelee maastomittauksena kohteiden sijainnin ja korkeusmäärittelyn. Paikantamistarkkuuden osalta noudatetaan teoksessa IHO Standards Surveys S-44 ed. 4, 1998 olevia tarkkuusmäärittelyksiä. Kohteen korkeussijainti määritetään lähimmästä mareografista saatavilla olevien vedenkorkeutta koskevien tietojen perusteella, jotka oikaistaan vedenkorkeudeksi sellaisella tarkkuudella, ettei virhemarginaali verrattuna oikeana pidettävään vedenkorkeuteen ylitä 20 senttimetriä. Merenkululaitos on kesäkauden 2006 aikana lähes kolmellakymmenellä paikalla Ahvenanmaan ympäri suorittanut merimittauksia. Näiden mittausten tulosten odotetaan olevan riittävät vyöhykerajan määrittämiseksi.

Rantaviivan yleiset muodostumat sekä karien sijainti esitetään pisteiden avulla, joiden ei missään tilanteessa tarvitse olla lähempänä toisiaan kuin 20 metriä. Pisteiden välinen etäisyys rantaviivaa pitkin saisi kuitenkin ainoastaan poikkeustapauksissa ylittää 100 metriä. Pisteet muodostavat vyöhykerajan vahvistetut peruspisteet. Vahvistettujen peruspisteiden piiriin kuuluvien karien valinnassa on otettava huomioon, että vyöhykkeen tulisi olla mahdollisimman laaja alueeltaan.

Bogskärin kalliosaaria ympäröivä alue muodostaa erillisen vyöhykkeen. Tämän vyöhykkeen peruspisteinä käytetään niitä voimassa olevia peruspisteitä, jotka Suomen aluevesien rajoista annetun lain soveltamisesta annetun asetuksen (993/1995) mukaan määrittävät Suomen aluemerен laajuutta, näistä pisteistä pisteitä 51-54.

Yllä mainituista määritetyistä peruspisteistä lasketaan ympyränkaari kolmen meripeninkulman säteellä (5 556 metriä). Näistä kaarista muodostuu verhoikäyrä. Tätä käyrää kuvataan sitten pistejonona, jossa on annettu kaikki kaarien alku- ja loppupisteet, jyrkät taitepisteet sekä kaaripisteet korkeintaan 100 metrin välein. Tämä pisterivi muodostaa demilitarisoidun vyöhykkeen lopullisen rajan.

Maanmittauslaitoksen ja Merenkululaitoksen suorittaman peruspisteiden vahvistamisen jälkeen ei olisi mahdollista esittää pisteluetteloon kohdistuvia huomautuksia, ellei olisi olemassa varmoja todisteita siitä, että poisjääneen rantaviiva- tai karikohteen korkeus suhteessa vuoden 2006 teoreettiseen keskimääräiseen vedenkorkeuteen on huomattavasti suurempi kuin yllä mainittu korkeusmittauksen virhemarginaali ja että kysei-

sen karin olemassaolo huomattavalla tavalla vaikuttaa demilitarisoidun vyöhykkeen sijaintiin.

Ehdotus

Työryhmä esittää, että Ahvenanmaan sopimuksen mukaiset rajaviivat sekä sopimuksen mukainen vyöhykeraja julkaistaisiin merikarttojen erikoispainoksena, joka ei olisi tarkoitettu navigointiin ja johon sisältyisivät myös sisäisten vesien ja aluemerен rajat. Siltä osin kuin maakuntaraja ei nykyisellään jo yhdy johonkin mainituista rajoista, myös maakuntaraja piirrettäisiin.

4.5 Tarve muuttaa Ahvenanmaan itsehallintolain 2 §:ää

Itsehallintolain 2 §:ään sisältyvä maakunnan alueen määritelmä ei ole kytketty demilitarisoidun alueen tai vyöhykerajojen määritelmään, vaan se pohjautuu kihlakunta-, läänin- ja maakuntarajojen historialliseen kehitykseen. Ainoastaan työryhmän epärealistisena ratkaisuna poistettu vaihtoehto 2, eli maakuntarajan muuttaminen siten, että se olisi yhtenevä demilitarisointirajan kanssa, aiheuttaisi itsehallintolain 2 §:n muutostarvetta. Työryhmä on tulkinnut toimeksiannossa annettua tehtävää siten, että itsehallintolain 2 §:ään sisältyvän, Ahvenanmaan aluetta koskevan säännöksen mahdollisen muuttamisen tarpeen selvittämistä ei tulisi ymmärtää itsenäisenä tehtävänä, vaan se olisi nähtävä osana toimeksiannon päämäärää eli Ahvenanmaan neutralisoidun ja demilitarisoidun vyöhykkeeseen liittyvää rajakartoitusta. Koska työryhmä ehdottaa soveltamistarkistamisena kuvailtavaa toimenpidettä, minkä mukaan Kihdillä kulkeva demilitarisointiraja yhtyisi itsehallintorajaan (ks. jakso 4.2.2), itsehallintolakiin ei ehdoteta muutoksia.

4.6 Tarve piirtää maakuntaraja tavallisille merikartoille

Huolimatta siitä, ettei kysymys maakuntarajan piirtämisestä tavallisille merikartoille sinänsä kuulu työryhmän toimeksiantoon, työryhmä on käsitellyt tätäkin kysymystä. Kysymys on merkityksellinen siitä syystä, että Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnalla on lainsäädäntövaltaa monella merenkululle merkittävällä alueella, esim. vesiliikenteeseen, kalastukseen, metsästykseseen ja ympäristöoikeuteen liittyvissä asioissa.

Varsinaisen kauppamerenkulun osalta tarve on korkeintaan marginaalinen. Laajamittaisen huviveneilyn kohdalla tilanne on kuitenkin toisenlainen. Mainittakoon, että tietyt veneilylle olennaiset käytännön kysymyksenasettelut hoidetaan eri tavalla riippuen siitä, liikutaanko kyseisen rajan valtakuntaan tai maakuntaan kuuluvalla puolella. Viehe-

kalastuslaki ei ole voimassa Ahvenanmaalla. Samoin jokamiehenoikeuden on katsottu olevan suppeampi Ahvenanmaalla kuin valtakunnassa. Myös muut asiat ovat erilaisia, esimerkiksi sukeltamisen sääntely. Lisäksi maakunnalla on lainsäädäntövalta esimerkiksi asioissa, jotka koskevat huvialusten pakollista varustusta sekä vesiliikennejuopumusta.

Yhteenvedona työryhmä toteaa, että maakuntarajan piirtämisellä ainakin huviveneilyn tarpeisiin tarkoitetuille merikartoille olisi selkiinnyttävä vaikutus. Työryhmän toimeksiantoon ei kuulu esittää ehdotuksia tässä asiassa, mutta työryhmän käsityksen mukaan asia voidaan käsitellä tavallisen viranomaisyhteistyön puitteissa liikenne- ja viestintäministeriön, Merenkululaitoksen sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kesken.

LIITTEET

- 1) Ahvenanmaan sopimus (Ahvenanmaansaarten linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskeva sopimus 1921) siihen liittyvine sopimuskarttoineen
- 2) Sopimus Suomen ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä Ahvenanmaan saarista 1940
- 3) Ahvenanmaata koskeva päätös (Kansainliiton neuvoston Ahvenanmaata koskeva päätös 1921)
- 4) Ahvenanmaan sopimuksen rajaviivat ja suuntaa antava vyöhykeraja, maakuntaraja, taloudellisen vyöhykkeen raja ja aluemerен uloin raja. Vyöhykerajaa osoittava loppullinen kartta on odotettavissa aikaisintaan keväällä 2007.
- 5) Kihdillä olevat poikkeamat osoittava kartta
- 6) Lista Kihdillä olevista tulevista ja poistuvista alueista työryhmän ehdotuksen mukaan (vaihtoehto 3, ks. jakso 4.2.2.)
- 7) Tulevia ja poistuvia alueita Kihdillä työryhmän ehdotuksen mukaan osoittava kartta

1/1922**Ahvenanmaansaarten linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskeva sopimus.**

Suomi ratifioinut sopimuksen 28 päivänä tammikuuta 1922. Ratifioimisasiakirja talletettiin Genèveen 6 päivänä huhtikuuta 1922.

Saksan Presidentti, Hänen Majesteettinsa Tanskan ja Islannin Kuningas, Viron Tasavallan Päämies, Suomen Tasavallan Presidentti, Ranskan Tasavallan Presidentti, Hänen Majesteettinsa Ison Britannian ja Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan ja brittiläisten merentakaisen alueitten Kuningas, Intian Keisari, Hänen Majesteettinsa Italian Kuningas, Latvian Tasavallan Päämies, Puolan Valtionpäämies ja Hänen Majesteettinsa Ruotsin Kuningas, jotka ovat sopineet Kansainliiton neuvoston päätöksessään 24 päivältä kesäkuuta 1921 lausuman toivomuksen toteuttamisesta, mikä tarkoittaa Ahvenanmaan saarten linnoittamattomuutta ja neutralisoinnista koskevan sopimuksen aikaansaamista asianosaisten valtain välillä, jotta saataisiin takeet siitä, etteivät nämä saaret koskaan tule aiheuttamaan vaaraa sotilaalliselta kannalta,

ovat tässä tarkoituksessa päättäneet täydentää sen sitoumuksen sisällystä, jonka Venäjä on antanut 30 päivänä maaliskuuta 1856 Parisissa solmittuun traktaattiin liitettyssä Ahvenanmaan saaria koskevassa sopimuksessa, mainittua sitoumusta kuitenkin loukkaamatta;

1 Artikla.

Suomi vahvistaa, sikäli kuin se sen osalta saattaa olla tarpeellista, sen selityksen, jonka Venäjä on antanut Parisin traktaattiin 30 päivältä maaliskuuta 1856 liitettyssä Ahvenanmaan saaria koskevassa sopimuksessa, ja sitoutuu siis olemaan linnoittamatta Ahvenanmaan saariksi nimettyä Suomen saariston osaa.

2 Artikla.

I. Nimityksellä Ahvenanmaan saaret tarkoitetaan tässä sopimuksessa kaikkia niitä saaria, luotoja ja kareja, jotka sijaitsevat seuraavien viivojen rajoittamalla vesialueella:

a) pohjoisessa pohj. leveysaste 60° 41'.

b) idässä suorat viivat, jotka perätysten yhdistävät seuraavat maantieteelliset pisteet:

1) 60° 41',0 pohj. lev. ja 21° 00',0 it. pit. Gr.

2) 60° 35',9 pohj. lev. ja 21° 06',9 it. pit. Gr.

3) 60° 33',3 pohj. lev. ja 21° 08',0 it. pit. Gr.

4) 60° 15',8 pohj. lev. ja 21° 05',5 it. pit. Gr.

5) 60° 11',4 pohj. lev. ja 21° 00',4 it. pit. Gr.

6) 60° 09',4 pohj. lev. ja 21° 01',2 it. pit. Gr.

7) 60° 05',5 pohj. lev. ja 21° 04',3 it. pit. Gr.

8) 60° 01',1 pohj. lev. ja 21° 11',3 it. pit. Gr.

9) 59° 59',0 pohj. lev. ja 21° 08',3 it. pit. Gr.

10) 59° 53',0 pohj. lev. ja 21° 20',0 it. pit. Gr.

11) 59° 48',5 pohj. lev. ja 21° 20',0 it. pit. Gr.

12) 59° 27',0 pohj. lev. ja 20° 46',3 it. pit. Gr.

c) etelässä pohj. leveysaste 59° 27'.

d) lännessä suorat viivat, jotka perätysten yhdistävät seuraavat maantieteelliset pisteet:

13) 59° 27',0 pohj. lev. ja 20° 09',7 it. pit. Gr.

14) 59° 47',8 pohj. lev. ja 19° 40',0 it. pit. Gr.

15) 60° 11',8 pohj. lev. ja 19° 05',5 it. pit. Gr.

16)-- Märket-luodon keskikohta

60° 18',4 pohj. lev. ja 19° 08',5 it. pit. Gr.

17) 60° 41',0 pohj. lev. ja 19° 14',4 it. pit. Gr.

Viivat, jotka yhdistävät 14, 15 ja 16 pisteen, ovat ne, määrätty "Description topographique de la frontière entre le Royaume de Suède et l'Empire de Russie d'après la démarcation de l'année 1810 corrigée d'après la revision de 1888" (Ruotsin kuningaskunnan ja Venäjän keisarikunnan välinen topografinen rajaselitys, tehty vuonna 1888 tarkistetun 1810 vuoden rajanjärjestelyn mukaan) nimisessä julkaisussa.

Kaikkien tässä artikkelissa mainittujen pisteiden asema viittaa yleensä brittiläisen amiraliteetin merikorttiin N:o 2297 vuodelta 1872 (vuoden 1921 elokuuhun asti tehtyine korjauksineen); kuitenkin pisteiden 1-11 asema viittaa suuremman täsmällisyyden vuoksi seuraaviin merikortteihin: suomalaisiin merikortteihin N:o 32 vuodelta 1921, N:o 29 vuodelta 1920 ja venäläiseen merikorttiin N:o 742 vuodelta 1916 (korjattu maaliskuussa 1916).

Kappale kutakin näitä eri merikortteja on talletettu Kansainliiton pysyvän sihteeristön arkistoon.

II. Ahvenanmaan saarten aluevesien katsotaan ulottuvan kolmen meripenikulman päähän edellämääritellyistä, ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvistä saarista, luodoista ja kareista matalanveden aikana; kuitenkin ei ole aluevesien katsottava missään kohdin ulottuvan tämän artiklan ensimmäisessä momentissa määrättyjen rajaviivain ulkopuolelle.

III. I momentissa määritellyt saaret, luodot ja karit ja II momentissa määrätty aluevedet yhteensä muodostavat sen "vyöhykkeen", johon seuraavia artikloja sovelletaan.

3 Artikla.

Älköön mitään sotilas- tai laivastorakennusta tai tukikohtaa, mitään sotilasilmalaittoimen rakennusta tai tukikohtaa eikä mitään muutakaan sotatarkoituksiin käytettävää laitetta ylläpidettävä 2 artikkelissa määrättyä vyöhykkeellä tai sinne rakennettako.

4 Artikla.

Paitsi 7 artiklassa määrättyissä tapauksissa älkööt minkään vallan maa-, meri- tai ilmailuvoimat tunkeutuko 2 artiklassa määrätylle vyöhykkeelle tai siellä oleskelko; aseiden ja sotatarpeiden valmistus, tuonti, kauttakuljetus ja vienti ovat siellä nimenomaan kielletyt.

Rauhan aikana sovelletaan kuitenkin seuraavia määräyksiä:

- a) paitsi Suomen tasavallassa voimassa olevien yleisten säännösten mukaan järjestyksen ja yleisen turvallisuuden säilyttämiseksi vyöhykkeellä tarvittavaa säännöllistä poliisihenkilökuntaa, Suomi voi poikkeuksellisten olosuhteiden vaatiessa viedä sinne ja väliaikaisesti siellä pitää muita sellaisia aseellisia voimia, jotka ovat välttämättömän tarpeelliset järjestyksen pitämiseksi.
- b) Suomi pidättää itselleen niinkään oikeuden aika ajoin käyttää saaria tarkastamassa 1 tai 2 keveää vedenpinnalla kulkevaa sota-alusta, jotka voivat siinä tapauksessa ankkuroida väliaikaisesti niiden vesillä. Paitsi näitä laivoja saa Suomi, jos erikoisen tärkeät seikat vaativat, tuoda vyöhykkeen vesille ja siellä väliaikaisesti pitää muitakin vedenpinnalla kulkevia laivoja, joiden kantavuus ei missään tapauksessa saa olla suurempi kuin yhteensä 6,000 tonnia.

Suomen Hallitus ei saa myöntää lupaa tulla saaristoon ja siellä väliaikaisesti ankkuroida muuta kuin yhdelle jonkun muun vallan sotalaivalle.

- c) Suomi saa antaa ilmasotavoimiensa lentää vyöhykkeen ylitse, mutta niiden maihin laskeminen on kielletty, paitsi pakottavassa hätätilassa.

5 Artikla.

Kielto sallimasta sotalaivain tulo 2 artiklassa mainitulle vyöhykkeelle tai siellä oleskelu ei vaikuta vapauteen kulkea rauhallisesti aluevesien lävitse, mikä läpikulku pysyy voimassaolevien kansainvälisten säännösten ja tapojen alaisena.

6 Artikla.

Sodan aikana pidetään 2 artiklassa mainittua vyöhykettä puolueettomana alueena, eikä sitä saa välillisesti eikä välittömästi käyttää tarkoitukseen, joka on jossain yhteydessä sotilaallisten toimenpiteiden kanssa.

Kuitenkin on Suomen, jos Itämeri joutuu sodan piiriin, sallittu vyöhykkeen puolueettomuuden turvaamiseksi väliaikaisesti laskea miinoja tämän vesialueelle ja sitä varten ryhtyä sellaisiin laivastotoimenpiteisiin, jotka ovat aivan välttämättömiä.

Suomen on heti ilmoitettava tämä Kansainliiton neuvostolle.

7 Artikla.

I. Antaakseen tämän sopimuksen johdannossa mainitulle takeelle tarpeeksi tehoa, Korkeat Sopimuksentekijät kääntyvät joko erikseen tai yhteisesti Kansainliiton neuvoston puoleen, jotta neuvosto päättäisi mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä tämän sopimuksen määräysten voimassapitämisen turvaamiseksi tai sen loukkaamisen estämiseksi.

Korkeat Sopimuksentekijät sitoutuvat avustamaan toimenpiteissä, joihin neuvosto sitä varten päättää ryhdyttäväksi.

Kun neuvoston on tämän sitoumuksen täyttämiseksi tehtävä päätöksensä edellämainittujen olosuhteiden vallitessa, tulee neuvoston kutsua kokoukseen ne valtat, jotka ovat ottaneet osaa tähän sopimukseen, olivatpa ne liiton jäseniä tai ei. Tämän sopimuksen määräysten rikkomisesta syytetyn vallan edustajan

antamaa ääntä ei oteta huomioon neuvoston päätökseen vaadittavaa yksimielisyyttä laskettaessa.

Jollei yksimielisyyttä voida saavuttaa, on jokainen Korkeista Sopimuksentekijöistä oikeutettu ryhtymään niihin toimenpiteisiin, joita neuvosto on 2/3 enemmistöllä puoltanut, äänet laskettu huomioonottamatta tämän sopimuksen rikkomisesta syytetyn vallan edustajan antamaa ääntä.

II. Jos Ahvenanmaan saaria taikka niiden kautta Suomen mannermaata vastaan suunnattu äkillinen hyökkäys saataisi vyöhykkeen puolueettomuuden vaaran, on Suomen ryhdyttävä vyöhykkeellä tarpeellisiin toimenpiteisiin hyökkääjän pysäyttämiseksi tai torjumiseksi, siksi kunnes Korkeat Sopimuksentekijät tämän sopimuksen määräysten mukaisesti saattavat puuttua asiaan puolueettomuuden arvossapitämiseksi.

Suomen on heti ilmoitettava tämä neuvostolle.

8 Artikla.

Tämän sopimuksen määräykset pysyvät voimassa tapahtukoonpa Itämeren nykyisessä status quossa mitä muutoksia tahansa.

9 Artikla.

Kansainliiton neuvostoa pyydetään saattamaan tämä sopimus liiton jäsenten tietoon, jotta kaikki yleisen rauhan vuoksi pitäisivät arvossa Ahvenanmaan saarilla, Suomen tasavallan erottamattomalla osalla, tämän sopimuksen määräysten mukaista oikeudellista asemaa niihin sääntöihin kuuluvana, jotka tunnustetaan hallitusten toiminnan ohjeiksi.

Tämä sopimus voidaan Korkeiden Sopimuksentekijäin yksimielisellä suostumuksella esittää valtal, joka ei ole sitä allekirjoittanut, mutta jonka myöntymys saattaa myöhemmin näyttää suotavalta, jotta sellainen valta muodollisesti siihen liittyisi.

10 Artikla.

Tämä sopimus on ratifioitava. Pöytäkirja ratifioimisasiakirjain ensimmäisestä tallettamisesta on laadittava, niin pian kuin sopimuksen allekirjoittaneiden valtain enemmistö, Suomi ja Ruotsi tähän enemmistöön luettuina, saavat tilaisuuden ryhtyä tallettamiseen.

Sopimus astuu voimaan jokaiseen valtaan nähden, joka on sen allekirjoittanut tai siihen liittyy, siitä ajasta lukien, jolloin valta on tallettanut ratifioimisasiakirjansa tai liittymiskirjansa.

Ratifioimisasiakirjat talletetaan Genèvessä Kansainliiton pysyväisen sihteeristön haltuun; niinkään ovat mahdolliset liittymisasiakirjat sinne talletettavat.

Tämän vakuudeksi ovat täysivaltaiset edustajat allekirjoittaneet tämän sopimuksen ja varustaneet sen sineteillänsä.

Tehtiin Genèvessä 20 päivänä lokakuuta 1921 yksi ainoa kappale, joka on pidettävä tallessa Kansainliiton pysyväisen sihteeristön arkistossa ja josta sihteeristön on toimittava oikeaksitodistettu jäljennös kullekin sen allekirjoittaneelle valtal.

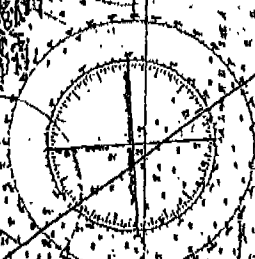
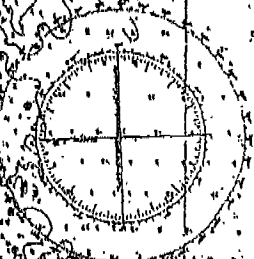
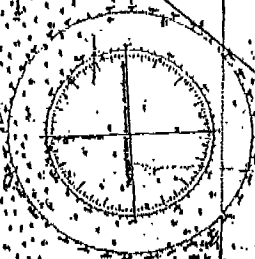
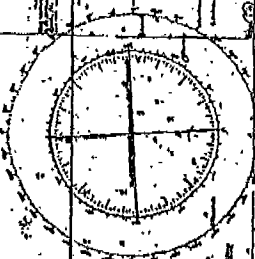
RANGO E. TO SOUTH QUARREN

ENCLOSING THE ALAND ISLANDS

GULF OF BOTHNIA

FINLAND

SWEDEN

As laid on your paper, I am not responsible for any error in the position of the islands.

24/1940**SOPIMUS Suomen ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä Ahvenanmaan saarista.**

Suomen Tasavallan hallitus toiselta puolen ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton hallitus toiselta puolen, haluten vahvistaa turvallisuutensa ja rauhan perusteita Itämerellä, ovat katsoneet välttämättömäksi tehdä keskenään seuraavan sopimuksen ja tätä varten nimittäneet valtuutetuikseen:

Suomen Tasavallan hallitus:

Suomen Moskovassa olevan Erikoislähettilään ja Täysivaltaisen Ministerin Juho Kusti Paasikiven;

Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton hallitus:

SNTL:n Kansakomissaarien Neuvoston Puheenjohtajan ja Ulkoasiain Kansankomissarin Vjatsheslav Mihailovits Molotovin,

jotka, vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaiseen muotoon laadituiksi havaitut valtakirjansa, ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla.

Suomi sitoutuu demilitarisoimaan Ahvenanmaan saaret, olemaan linnoittamatta niitä sekä olemaan asettamatta niitä muiden valtioiden aseellisten voimien käytettäväksi.

Tämä merkitse myöskin, ettei Suomi eivätkä muutkaan valtiot saa Ahvenanmaan saarten vyöhykkeellä tai sinne rakentaa mitään sotilas- tai laivastorakennusta tai -tukikohtaa, mitään sotilasilmalaurakennusta tai -tukikohtaa eikä mitään muutakaan sotilastarkoituksiin käytettävää laitetta ja että saarilla olevat tykkiperustat on hävitettävä.

2 artikla.

Nimityksellä "Ahvenanmaan saarten vyöhyke" tarkoitetaan tässä sopimuksessa kaikkia niitä saaria, luotoja ja kareja, jotka sijaitsevat seuraavien viivojen rajoittamalla vesialueella:

a) pohjoisessa pohj. leveysaste 60° 41'.

b) idässä suorat viivat, jotka perätysten yhdistävät seuraavat maantieteelliset pisteet:

1) 60° 41',0 pohj. lev. ja 21° 00',0 it. pit. Gr.

2) 60° 35',9 pohj. lev. ja 21° 06',9 it. pit. Gr.

3) 60° 33',3 pohj. lev. ja 21° 08',6 it. pit. Gr.

4) 60° 15',8 pohj. lev. ja 21° 05',5 it. pit. Gr.

5) 60° 11',4 pohj. lev. ja 21° 00',4 it. pit. Gr.

6) 60° 09',4 pohj. lev. ja 21° 01',2 it. pit. Gr.

7) 60° 05',5 pohj. lev. ja 21° 04',3 it. pit. Gr.

8) 60° 01',1 pohj. lev. ja 21° 11',3 it. pit. Gr.

9) 59° 59',0 pohj. lev. ja 21° 08',3 it. pit. Gr.

10) 59° 53',0 pohj. lev. ja 21° 20',0 it. pit. Gr.

11) 59° 48',5 pohj. lev. ja 21° 20',0 it. pit. Gr.

12) 59° 27',0 pohj. lev. ja 20° 46',3 it. pit. Gr.

c) etelässä pohj. leveysaste 59° 27'.

d) lännessä suorat viivat, jotka perätysten yhdistävät seuraavat maantieteelliset pisteet:

13) 59° 27',0 pohj. lev. ja 20° 09',7 it. pit. Gr.

14) 59° 47',8 pohj. lev. ja 19° 40',0 it. pit. Gr.

15) 60° 11',8 pohj. lev. ja 19° 05',5 it. pit. Gr.

16)-- Märket-luodon keskikohta

60° 18',4 pohj. lev. ja 19° 08',5 it. pit. Gr.

17) 60° 41',0 pohj. lev. ja 19° 14',4 it. pit. Gr.

Ahvenanmaan saarten aluevesien katsotaan ulottuvan kolmen meripenikulman päähän edellämääritellyistä, ainakin ajoittain vedenpinnalla näkyvistä saarista, luodoista ja kareista matalanveden aikana.

3 artikla.

Neuvostoliitolle myönnetään oikeus pitää Ahvenanmaan saarilla oma konsulinvirastonsa, jonka toimivaltaan, tavanomaisten konsulintehtävien lisäksi, kuuluu valvoa, että tämän sopimuksen 1 artiklassa määrättyjä, Ahvenanmaan saarten demilitarisointia ja linnoittamattomuutta koskevia sitoumuksia noudatetaan.

Niissä tapauksissa, jolloin Neuvostoliiton konsuliedustaja havaitsee seikkoja, jotka hänen käsityksensä mukaan ovat ristiriidassa tässä sopimuksessa olevien, Ahvenanmaan saarten demilitarisointia ja linnoittamattomuutta koskevien määräysten kanssa, hänellä on oikeus tehdä Ahvenanmaan maakunnan lääninhallituksen välityksellä Suomen viranomaisille ilmoitus yhteisen tutkimuksen suorittamisesta.

Tämän tutkimuksen suorittavat Suomen hallituksen valtuutettu ja Neuvostoliiton konsuliedustaja mahdollisimman kiireellisessä järjestyksessä.

Yhteisen tutkimuksen tulokset merkitään neljin kappalein laadittuun suomen- ja venäjänkieliseen pöytäkirjaan ja tiedoitetaan, välttämättömiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten, kummankin sopimuspuolen hallitukselle.

4 artikla.

Tämä sopimus tulee voimaan heti, kun se on allekirjoitettu, ja on sen jälkeen ratifioitava.

Ratifikointikirjat vaihdetaan Helsingissä kymmenen päivän kuluessa.

Tämä sopimus on laadittu kahtena suomen- ja venäjänkielisenä alkuperäiskappaleena, Moskovan kaupungissa 11 päivänä lokakuuta 1940.

NATIONERNAS FÖRBUNDS RÅDS BESLUT OM ÅLAND "ÅLANDSBESLUTET"

innefattande Sveriges protest

1921

Översättning från engelska och franska

September 1921

Nationernas Förbunds officiella journal

697

IV.

PROTOKOLL FÖRT VID NATIONERNAS FÖRBUNDS RÅDS FJORTONDE MÖTE DEN 24 JUNI 1921

Samtliga rådsmedlemmar jämte generalsekreteraren var närvarande.

Hr BRANTING, som representerar Sverige, och Hr ENCKELL, som representerar Finland, tog plats vid konferensbordet.

Hr FISHER påminde Rådet om att han föregående dag framlagt vissa fundamentala principer rörande Ålandsfrågan. Idag hade dessa allmänna idéer enhälligt godkänts av Rådet, givetvis med undantag av de två parterna i tvisten.

Hr FISHER uppläste därefter följande resolutionsförslag:

"Vid sitt möte den 24 juni 1921, med beaktande av att båda de av Ålandsöarnas öde intresserade parterna gått med på att Nationernas Förbunds Råd skulle utses att åstadkomma en lösning på de svårigheter som uppstått, och av att de förklarat sig villiga att ställa sig Rådets beslut till efterrättelse;

"Efter att ha övervägt juristkommissionens rapport med däri framlagda slutsatser beträffande kompetensfrågan samt Rådets beslut av den 20 september 1920 vari Rådet tillerkände sig denna kompetens;

"Och efter att tagit kännedom om alla de geografiska, etniska, politiska, ekonomiska och militära överväganden som framlagts i memorandum av de rapportörer, vilka på anmodan av Nationernas Förbund företagit en ingående undersökning;

"Men sedan Rådet å andra sidan insett önskvärdheten av en lösning som innebär maximal säkerhet både för öarnas befolkning och de berörda parterna;

"Besluter rådet:

"1. Suveräniteten över Ålandsöarna erkännes tillhöra Finland;

"2. Likväl kan världsfreden, de framtida goda förbindelserna mellan Finland och Sverige, och öarnas egen välgång och lycka icke säkras med mindre (a) särskilda ytterligare garantier ges för öbornas skydd; och med mindre (b) arrangemang vidtas för ögruppens icke-befästande och neutralisering.

"3. De nya garantierna, vilka bör införas i självstyrelselagen, bör särskilt avse att bevara det svenska språket i skolorna, att bevara jordegendomen i öbornas händer, att inom rimliga gränser begränsa rösträtten för nyinflyttade, samt att säkerställa utnämning av en landshövding som har befolkningens förtroende.

"4. Rådet har funnit att dessa garantier komme att vara mest ägnade att uppfylla sitt ändamål ifall de diskuteras och överenskommes mellan representanterna för Finland och för Sverige, om nödvändigt genom medhjälp av Nationernas Förbunds Råd. I överensstämmelse med Rådets önskan har de två parterna beslutat eftersträva en överenskommelse. Ifall deras försök skulle misslyckas, skall Rådet självt

bestämna de garantier som enligt dess uppfattning skulle införas genom ett tillägg i självstyrelselagen av den 7 maj 1920. I varje händelse kommer Nationernas Förbunds Råd att övervaka att garantierna tillämpas.

"5. En internationell överenskommelse beträffande ögruppens icke-befästade och neutralisering bör, såväl för det svenska folket som för alla berörda länder, garantera att Ålandsöarna aldrig komme att utgöra någon källa till fara ur militär synpunkt. För detta ändamål bör 1856 års konvention ersättas med en mer vidsträckt överenskommelse som garanteras av alla berörda makter, Sverige inbegripet. Rådet anser att denna överenskommelse till sina huvuddrag skall stå i konformitet med det svenska förslaget till överenskommelse om neutralisering av öarna. Rådet ger i uppdrag åt generalsekreteraren att ombedja de berörda regeringarna att utse vederbörliga befullmäktigade ombud för att diskutera och sluta den föreslagna överenskommelsen."

Greve ISHII sade att han instämmer med den text som framlagts av Hr. Fisher.

Hr. HANOTAUX, Markis IMPERIALI, Hr. QUINONES DE LEON, Hr. WELLINGTON KOO, Hr. HYMANS OCH Hr. da CUNHA yttrade att även de godkände den av Hr. Fisher framlagda texten. Hr. BRANTING uppläste följande förklaring:

"På Sveriges regerings vägnar har jag äran att göra följande uttalande:

"Det är med känslor av djup besvikelse som den svenska nationen kommer att taga emot Nationernas Förbunds Råds resolution.

"Då det understödde Ålandsöarnas befolknings sak inför Europa och Nationernas Förbund, leddes Sverige inte av strävan att utöka sitt eget område. Man önskade endast understöda ädla och rättmätiga strävanden samt försvara rätten hos en absolut homogen befolkning att återförenas med det moderland från vilket den avskiljts med våld, men med vilket den fortfarande förenas genom band av gemensam härstamning, gemensam historia och gemensam nationalkänsla. Denna befolkning har inför hela världen visat sin enhälliga önskan att inte bindas vid ett land vid vilket den förenats endast genom vapenmakt.

"Sveriges regering hade hoppats att en institution, som grundats för att bistå med att förverkliga den internationella rätten, skulle ha föredragit en lösning på Ålandsfrågan som står i samklang med den princip om självbestämmanderätt som, ehuru icke erkänd som del av internationell rätt, har funnit en så vidsträckt tillämpning vid skapandet av det nya Europa. Den hade hoppats, att ålänningarna inte skulle ha förvägrats den rätt som tillerkänts deras bröder i Slesvig, vilka, på samma sätt som ålänningarna, tillhör den skandinaviska rasen. Den hade hoppats att i detta mycket speciella fall, där rätten synes så uppenbar, och där befolkningens önskningar kommit till så ovanligt enhälligt uttryck, Nationernas förbund om någonsin skulle ha fyllt sin roll som rättens förkämpe och försvarare, och sålunda, genom sitt första beslut, hade kungjort gryningen av en ny internationell ordning.

"I dag, då Rådets beslut har kommit detta hopp på skam, är Sveriges regering tvungen att ge uttryck åt farhågor för att Rådet allvarligt har rubbat det förtroende som folken, och särskilt de vilka, i likhet med svenskarna, länge strävat efter att upprätthålla internationell rätt, ställt på Nationernas Förbund - en institution som skapats för att ställa denna rätt högst i världen. Om Förbundet skall komma att fylla den höga uppgift som förbundsakten anförtrott det, är det absolut nödvändigt att det åtnjuter ett sådant förtroende.

"Sveriges regering tror icke att den lösning av Ålandsfrågan som anbefallts av Rådet har utsikt att ge folken i Östersjön den fred de önskar. Icke heller tror den, att en befolkning så enhetlig som Ålands, och vid vars önskan så ringa avseende har fästs, kan stärka det land till vilket det mot sin enhälliga önskan blivit knutet.

"Sverige är berett att lojalt tillerkänna Rådets beslut den giltighet som förbundsakten giver. Men Sverige vill inte överge hoppet att den dag skall randas då rättstanken tillräckligt genomträngt folkens samvete för att de anspråk skall segra, som inspirerats av så ädla motiv och av så djup nationalkänsla som hos Ålands folk. Då skall den lyckas bli hörd, och den skall äntligen få upprättelse."

Hr. ENCKELL yttrade att han accepterar Rådets beslut.

ORDFÖRANDEN antecknade de gjorda uttalandena.

Hr. HYMANS föreslog att samtalen mellan Sveriges och Finland representanter och honom själv skulle begynna följande dag, för att finna en gemensam grund för enighet om garantierna.

Hr. BRANTING trodde att det med tanke på vad som skett vid detta möte icke vore särskilt sannolikt att sammanträdet mellan de två parterna under Hr. Hymans' ordförandeskap skulle leda till något resultat. I sådant fall komme Rådet att uttala sin dom i enlighet med den resolution det antagit

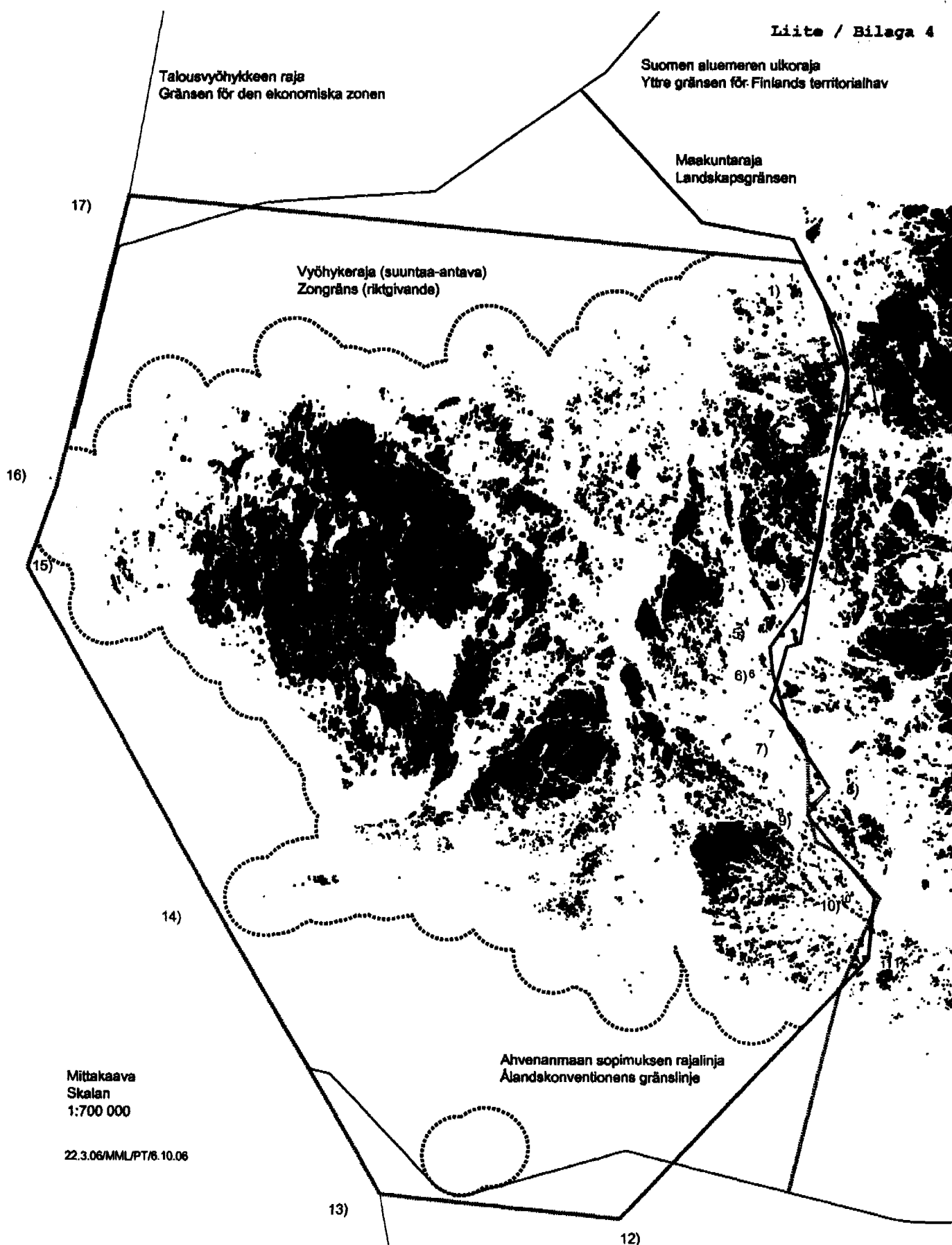
Hr. FISHER frågade Hr. Branting om Sveriges regering, visserligen under protest, godtar Rådets resolution.

Hr. BRANTING förklarade, att Sveriges representanter redan besvarat denna fråga tidigare samma dag, då de i sin regerings namn meddelat: "Sverige är berett att lojalt tillerkänna Rådets beslut den giltighet som förbundsakten ger det." Denna mening kommer också att återfinnas i den svenska regeringens protest, som just upplästs.

Hr. VAN HAMEL, direktör för sekretariatets juridiska sektion, ombads göra vissa iakttagelser beträffande frågans legala aspekter.

Hr. HANOTAUX önskade att man inte just nu skulle inveckla sig i en juridisk diskussion, emedan förutsättningar för en sådan saknades. Man har i dag uppnått ett resultat, och parterna i tvisten och Hr. Hymans skulle sammanträda dagen därpå. Den juridiska diskussionen kunde börja sedan Rådet mottagit Hr. Hymans' rapport.

Rådet godkände Hr. Hanotaux' förslag.

Ahvenanmaansaarien linnoittamattomuutta ja puolueetomuutta koskevat rajat
Gränser för Ålandsöarnas demilitarisering och neutralisering

**GRÄNSSKILLNADERNA
i Skiftet, punkterna 1-11**

- Landskapsgräns
- Ålandskonventionens
gränslinjer
- 1 - 11 Ålandskonventionens
brytpunkter

**RAJOJEN EROAVUDET
Kihdin alueella, pisteet 1-11**

- Maakuntaraja
- Ahvenanmaan sopimuksen
rajalinjoja
- 1 - 11 Ahvenanmaan sopimuksen
taitepisteitä

Mittakaava
Skalan

1:400 000

5 km: ———

YHDISTELMÄ VAIHTOEHTOJEN 1 JA 3 VÄLISISTÄ ALUEISTA
SAMMANSTÄLLNING AV OMRÅDENA MELLAN ALTERNATIV 1 OCH 3

Liite 6
Bilaga 6

Alueiden kokonaispinta-alat, Totalarealen för områdena

1(9.04.06/PT)
 25.9.2006/pt

Ahvenanmaan aluetta, ei demilitarisoitu
Äländskt område, inte demilitariserat

Valtakunnan alueetta, demilitarisoitu
Rikets område, demilitariserat

Aluetunnus	Pinta-ala	Maa-ala
Områdeskod	Totalareal	Landareal
Vrt.liite 7	ha	ha
Se bilaga 7		

Aluetunnus	Pinta-ala	Maa-ala
Områdeskod	Totalareal	Landareal
Vrt. liite 7	ha	ha
Se bilaga 7		

A	-	-
C	603,7	0,34
E	313,7	-
G	2301,2	3,91
I	225,8	-
K	44,0	0,19
M	242,3	0,65
Yht, Total	3730,6	5,09

B	574,2	-
D	21,9	-
F	18,6	-
H	356,8	-
J	1093,8	11,73
L	468,9	0,03
N	1173,0	9,42
Yht, Total	3707,3	21,18

Saarien pinta-alat alueiden sisällä, Öarnas areal inom områdena

Aluetunnus Områdeskod (Liite / Bilaga 7)	Pinta-ala Areal ha	Nimi
--	--------------------------	------

C	0,25	Blekan
	0,09	Bådan
	0,34	yht, total / 2

G	0,34	Appolnäsgrynnan
	0,05	-"
	0,04	Snöbodan
	0,19	Signesbådarna
	0,14	-"
	0,01	-"
	1,53	Svärteshäran
	0,28	-"
	0,73	-"
	0,03	-"
	0,06	-"
	0,09	-"
	0,41	-"
	0,01	-"
	3,91	yht, total / 14

K	0,10	Pattonskärkobbar
	0,07	-"
	0,01	-"
	0,01	-"
	0,19	yht, total / 4

M	0,65	Halmgaddarna
	0,65	yht, total / 1

Aluetunnus Områdeskod (Liite / Bilaga 7)	Pinta-ala Areal ha	Nimi
--	--------------------------	------

J	9,07	Gråskär
	0,05	-"
	0,14	Gråskärstenarna
	0,11	-"
	0,05	-"
	2,16	Långgadden
	0,01	-"
	0,04	-"
	0,05	-"
	11,73	yht, total / 10

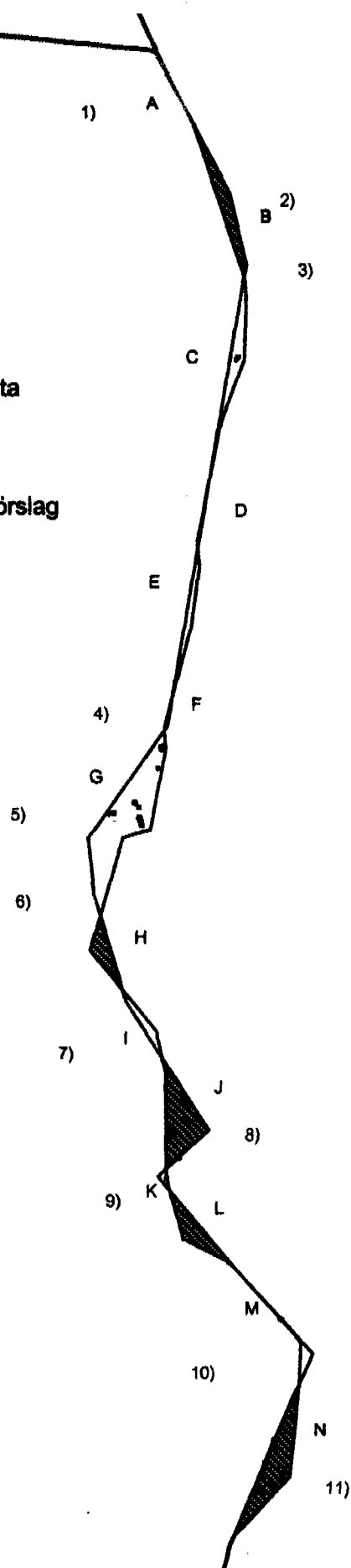
L	0,00	Sandskobbrevet
	0,03	Norrakummelkläppen
	0,03	yht, total / 2

Aluetunnus Områdeskod (Liite / Bilaga 7)	Pinta-ala Areal ha	Nimi
--	--------------------------	------

N	1,60	Skataskär
	0,31	Skorvkobben
	0,13	(Västergaddarna)
	0,04	-"
	0,11	-"
	0,18	-"
	1,39	Slevharu
	0,02	-"
	0,03	-"
	0,04	-"
	0,03	-"
	0,26	-"
	0,52	-"
	0,03	-"
	0,02	-
	0,07	-
	0,07	-
	0,42	Ivarsgaddis klobben
	0,03	-"
	0,02	-"
	0,01	-"
	2,46	Stenharu
	0,06	-
	0,04	-
	0,03	-
	0,62	Kårharu kläpparna
	0,04	-"
	0,06	-"
	0,08	-"
	0,65	-"
	0,05	-"
	9,42	yht, total / 31

KARTTA työryhmän ehdotuksen mukaisista
tulevista ja poistuvista alueista Kihdillä

KARTA över tillkommande och utgående
områden i Skiftet enligt arbetsgruppens förslag

Mittakaava
Skalan
1:400 000

5.10.08/MMU/PT